

پرین پریان لوء جو

مخدوم العارفین امام السالکین، سلطان الاولیاء سیدنا

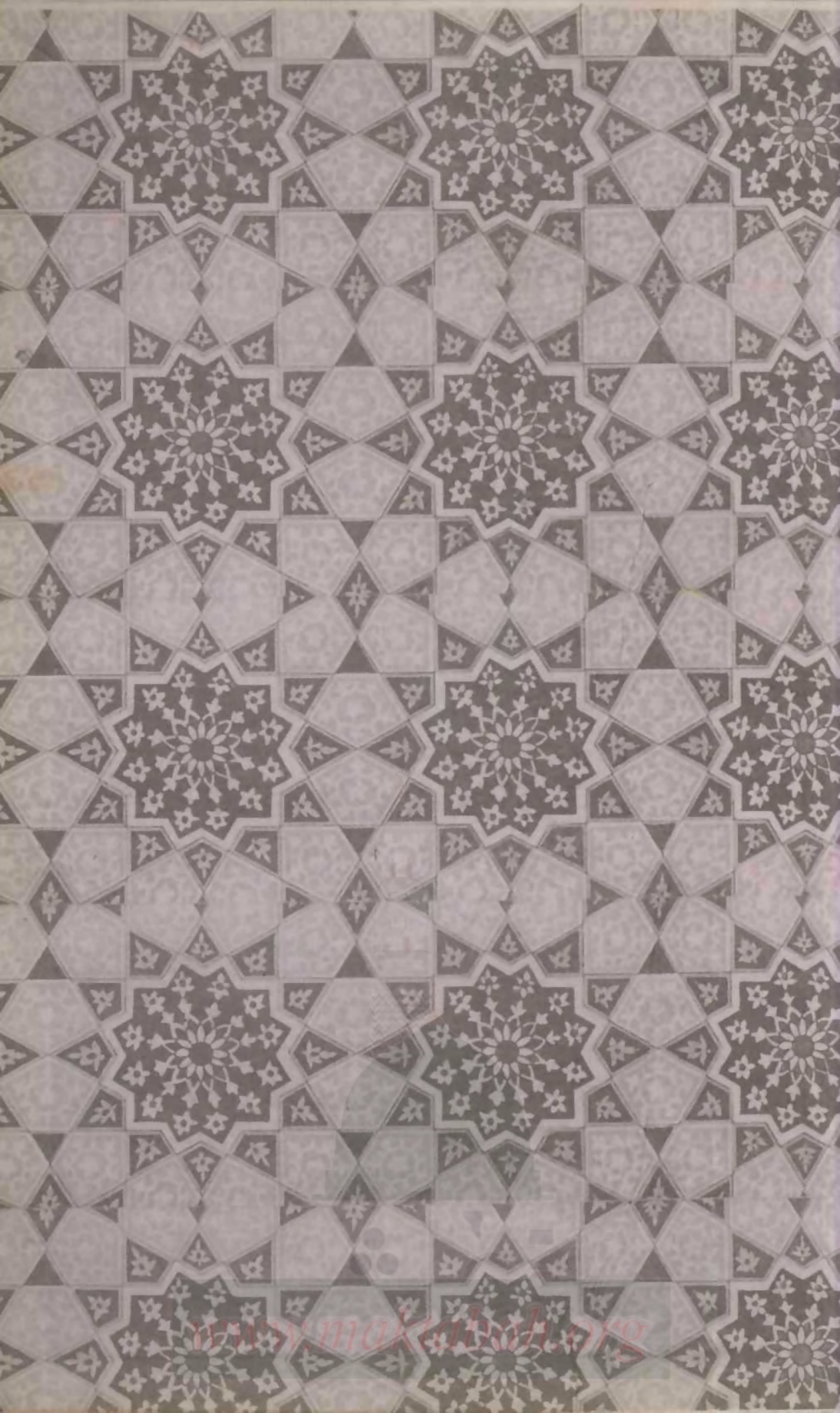
مخدوم محمد اسماعیل پریان لوءی رحمہ

مؤلف

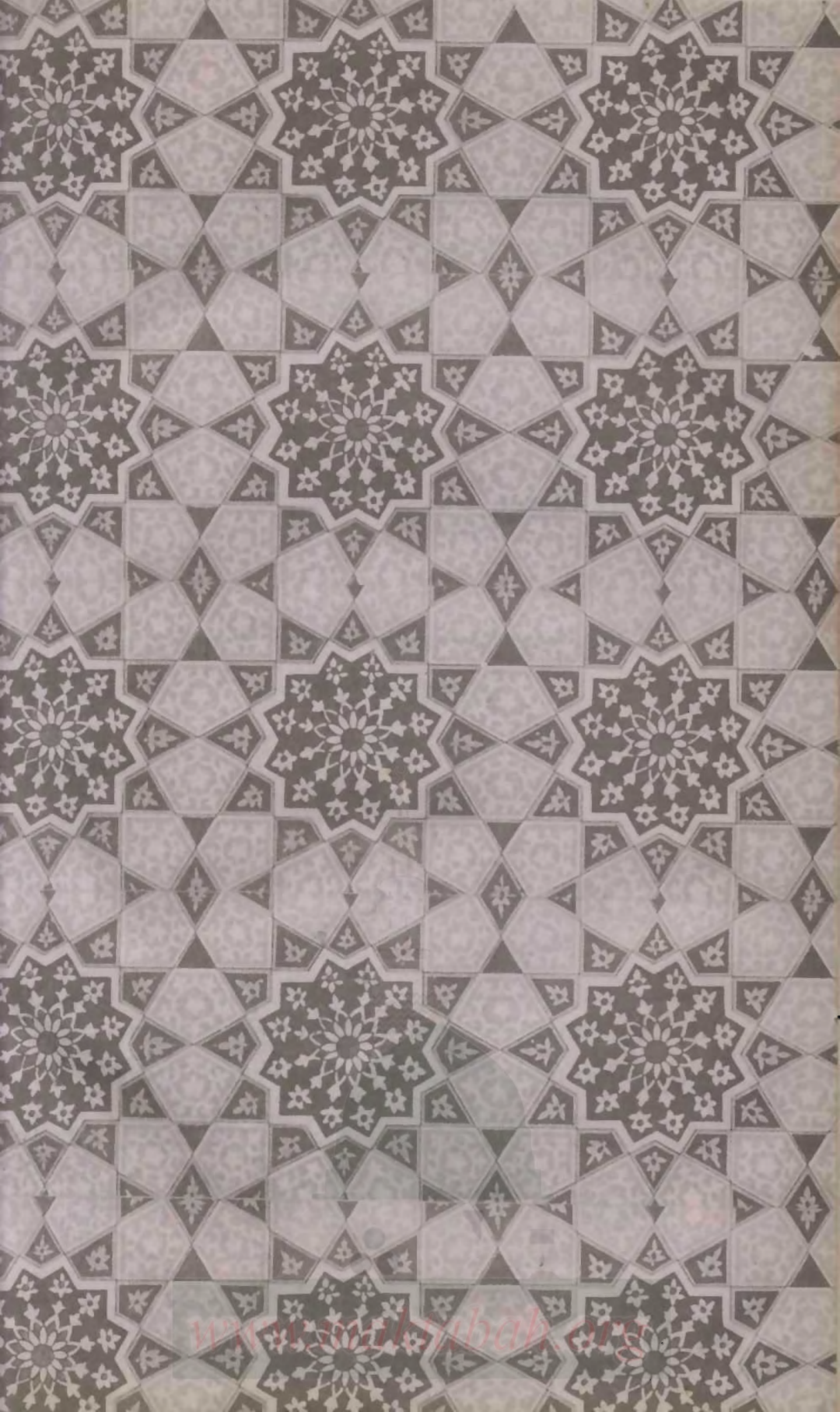
الحاج مخدوم عبد الخالق ہاشمی

عرف مخدوم شفیع محمد ہاشمی رحمہ

پرين پريان لوءِ جو

يعني مختصر تذڪره مخدوم العارفين،
سلطان العلماء اڪمل الكاملين اعليٰ حضرت
مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي رضه

مؤلف

مخدوم عبدالخالق
عرف شفيع محمد الهاشمي کهڙائي رحه

طاهري روحاني لائبريري
ٿنڊو قيصرو حيدرآباد

چپائيندڙ

مخدوم عبدالرحمن شهيد اڪيدمي
درگاه المخاديم، کهڙا شريف ضلع خيرپور

مخدوم عبدالرحمن شہید اکیڈمی، کھڑا جو کتاب نمبر ۲

پھریون چاپو: ۲۰۰۰ع

نالو کتاب جو: پرین پریان لوء جو

مؤلف: مخدوم عبدالخالق عرف شفیع محمد الهاشمی

مرتب: مخدوم ندیم احمد الهاشمی

ناشر: مخدوم ندیم احمد الهاشمی

چپائیندر: مخدوم عبدالرحمن شہید اکیڈمی،

درگاہ المخادیم، کھڑا ضلع خیرپور.

کمپوزنگ: آزاد کمیونیکیشنز کراچی. فون: ۷۷۳۷۲۹۰

چپیندر: آزاد کمیونیکیشنز کراچی. فون: ۷۷۳۷۲۹۰

ہلپو: 200

ملن جا ہنڈ

مکتبہ عزیزہ، مارکیٹ کھڑا، پوسٹ آفیس کھڑا ضلع خیرپور.

عزیز کتاب گھر، بیراج روڈ سکر.

رابیل کتاب گھر، اسٹیشن روڈ لاڑکانہ.

شاہ لطیف کتاب گھر، گاڈی کاتو حیدرآباد.

کانیاواڑ بوک اسٹور، اردو بازار کراچی.

فقير احمد خان نظاماڻي طاهري
لنڊو ڦيصر، حيدرآباد

الحاج مخدوم شفيق محمد هاشمي
عرف مخدوم عبدالحالق (چهارم)

مؤلف بابت

الحاج مخدوم عبدالحق چهارم عرف مخدوم شفيع محمد رح برصغير جي مشهور معروف علمي ۽ روحاني مركزيت وارو منصب مائيندڙ درگاه المخاديم ڪهڙا شريف جا ٽيهون نمبر سجاده نشين هئا. سندن ولادت باسعادت سنڌ جي تاريخي، علمي ۽ روحاني مركزيت واري شهر ڪهڙا ۾ سنه ۱۸۹۲ع ۾ ٿي، پاڻ هن ممتاز خاندان جي بزرگ قبله حضرت مخدوم نيڪ محمد عرف مخدوم محمد عاقل سائين جن جا وڏا فرزند هئا. پاڻ معنوي ۽ صوري حسن جي جيئري جا ڳنڍي تصوير ۽ پنهنجي بزرگان محتشم جي ياد ڏياريندڙ دل آويز شخصيت جا مالڪ هئا.

قرآن پاڪ جي تعليم پنهنجي ئي خانداني مدرسي ۾ حاصل ڪيائون ۽ پوءِ فارسي ۽ عربي جي اعليٰ تعليم پنهنجي والد بزرگوار جن وٽ شروع ڪيائون جنهن کان پوءِ اها پنهنجي خانداني درسگاه ۾ ئي مڪمل ڪيائون.

پاڻ تقسيم هند کان اڳ ۽ پڻ پوءِ دهلي، اجمير شريف ۽ سرهند شريف ڏانهن سالها سال حاضري ڏيڻ لاءِ ويندا رهندا هئا. ۱۳ پيرا حج جي سعادت ماڻيائون ۽ حرمين شريفين جي قيام دوران سندن ملاقاتون اتان جي مشاهير علماء کرام ۽ صاحب اثر شخصيتن سان رهيون. شام ۽ عراق جي مشهور زيارت گاهن تي به حاضري ڏيندا رهندا هئا. سندن همعصرن ۽ دوستن جو حلقو بيحد وسيع هو جنهن ۾ صاحب اقتدار، گاديءَ ڏئي، فقرا، علماء، سياستدان، نواب ۽ زميندار مطلب ته هر طبقه جون شخصيتون شامل هيون. برصغير جي آزادي ۽ قيام پاڪستان لاءِ تحريڪ ۾ به سندن جذبہ ۽ ولولو قابل قدر رهيو. حر تحريڪ جي جڳ

فقير احمد خان نظاماڻي طاهري

لنڊو ٽيمبر، حيدرآباد

مشهور باني ۽ روح روان حضرت پير صبغت الله شاه راشدي سورهيه بادشاه جن سان به سندن گهرا مراسم هئا. درگاه مخدوم نوح سرور رح درگاه غوثيه رائيپور، درگاه جيلانيه گمبٽ، سچل سائين درازائي جن جي درگاه، درگاه حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائي رح، درگاه حضرت لعل شهباز قلندر، درگاه پيرچونڊي شريف توڙي ٻين اڪثر روحاني مرڪزيت وارين درگاهن سان سندن مستقل تعلقات ۽ نباه رهيو. معروف درگاه تنبو سائينداد، گهوٽڪي درگاه، چشم شريف، درگاه همايون شريف، درگاه حضرت فقيرالله شاه علوي رح شڪارپور، درگاه ڪوٽڙي ڪبير، بزرگ عبدالحامد بدايوني، مولانا محمد قاسم مشوري، مولانا مخدوم امير احمد ۽ عبدالغفور مدني وغيره جن سان به سندن دلي ۽ مستقل لاڳاپو هو. شمس العلماء ڊاڪٽر دائود پوٽو، پير حسام الدين شاه راشدي، پير علي محمد شاه راشدي، وزيراعظم لياقت علي خان، خانبهادر محمد ايوب کهڙو، خانصاحب غلام رسول خان جتوئي، خانبهادر گل محمد خان ڪيڙو، سردار پير بخش خان پٽو، مير جعفر خان جمالي، پير الاهي بخش، سر غلام حسين هدايت الله فقير ميان اله رکيو صاحب، سيد صوفن شاه لڪياري ۽ حاجي پير بخش شيخ وغيرهم به سندن خاص دوستن ۾ شامل هئا. ۽ هن درگاه تي به انهن صاحبن جي آمد ٿيندي رهندي هئي. پير سائين پاڳاري جن جو خاندان به حضرت پير سائين روضي ڌڻي جن کان وٺي هن درگاه ۽ سجاده نشينن جو خاص خيال رکندا آهن.

پاڻ سنڌي ۽ فارسي زبان جا شاعر هئا سندن مولودن جو مجموعو به موجود آهي جيڪو انشاء الله ڇپرائبو. پاڻ ۴ ربيع الاول ۱۳۹۳ھ بمطابق ۱۸ اپريل ۱۹۷۳ع ۾ اسان سڀني کي وڇوڙي جو ڏهاڳ ڏيئي وڃي خالق حقيقيءَ سان مليا.

مخدوم نديم احمد هاشمي عفي عنه

خادم درگاه المخاديم کهڙا شريف

(ضلع خيرپور) سنڌ

انتساب

بنامِ نامي، اسمِ گرامي
پر صغير جي ممتاز روحاني و علمي تربيت گاه
ولاثاني درگاه المخادير کهڙا شريف ضلعو خيرپور
جي درخشنده ستاره غوثِ زمان، سراج العارفين، رئيس العلماء
قدوة الاولياء
مخدوم محمد عاقل (سوم) الهاشمي نورالله مرقدہ،
قدس سرہ العزيز

جن کي مخدوم العارفين اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل
پريالوئي رح سائين جي محبوب و منفرد دختر نيڪ اختر ولي كاملہ
عالمہ فاضلہ، ڪروڙ پيرا درود پڙهڻ واري جي زوجگي و رفيق-
حيات هئڻ جو شرف حاصل ٿيو.
(سائين جي مزار پُر انوار درگاه شريف ۾ کپڙن جي چانوَ ۾ مستور
آهي).

ساري رات سبحان، جاڳي جن ياد ڪيو،
ان جي عبداللطيف چڻي، مٽيءَ لڌو مان،
ڪوڙين ڪن سلام، اڳھ اچيو ان جي.

سٽاءُ

- ۹   مخدوم نديم احمد الهاشمي ڪهڙائي   ناشر طرفان ٻه اکر
- ۱۳   عاصي ڪهڙائي سومرو   ڪجهه اکر
- مخدوم شفيع محمد عرف عبدالحق   حقيقت حال
- ۱۵   هاشمي ڪهڙائي رح
- ۱۷   ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ   پيش لفظ
- متن ڪتاب
- ۱۹   اجمالي تعارف ۽ حالات
- ڪرامتون
- * حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي وساطت
- ۲۲   سان پير محمد بقا شاه رح کي فيض ملڻ
- * حضرت پير محمد راشد روضي ڌڻي رح جو حضرت
- مخدوم احمدي خدائي رح ۽ حضرت مخدوم محمد
- ۲۴   اسماعيل پريان لڙي رح جن کان مستفيض ٿيڻ
- حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لڙي رح جن
- جي پاڪ نياڻيءَ سان مخدوم محمد عاقل ڪهڙائي رح
- ۲۸   جن جو نڪاح ٿيڻ
- * حضرت مخدوم صاحب جن جي دعا سان پريالوءِ
- ۳۰   ڳولهيندڙ کي مدينه منوره جو مشاهدو
- ۳۱   فيض واري لڙي رنگي ڏيڻ
- * پراڻي خدمت گار کي 'مديني گهوٽ' جي زيارت ڪرائڻ
- ۳۳
- ۳۴   * بي شمار پارس نيسر ۾

- * نادر شاهي سپاهين جو گاه جي بند واري ڪرامت
 ۳۵ ڏسي مطيع ٿيڻ
- * نادر شاهي حملي ۾ اغوا ٿيل ناريءَ کي واپس موٽائڻ
 ۳۸ وارو عجيب واقعو
- * ٻانڀڻ جو سندن نظر ڪيميا اثر سان عالم حافظ
 ۳۹ بڻجي پيش اماميءَ جو اعزاز ماڻڻ
- * نماز جي وقت حضرت مخدوم صاحب لاءِ بيت الله
 ۴۴ شريف آڻي بيهارڻ
- * شهنشاه ڪونين جي بارگاه مان مولانا قاضي
 ۴۵ عبدالمطلب کي شفق متعلق حقيقت معلوم ڪرائڻ
- * روهڙيءَ جي بتخاني کي ڪرامت سان پاش پاش ڪرڻ
 ۴۹ * سندن توجه ۽ دعا سان مخدوم الله بخش ڪهڙائي رح
 ۵۱ جي دائمي فارغ البالي ۽ آسوده حالي
- * ڪجهه مزيد ڪرامتون
 ۵۷

سندن باري ۾ ممتاز اهل قلم جا مضمون

- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - دين محمد وفائي
 ۷۱
- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - ڊاڪٽر نواز علي شوق
 ۷۸
- * مخدوم محمد اسماعيل جي حضور ۾ - عبدالرحيم عبد منگريو
 ۹۲
- * مخدوم محمد اسماعيل پريان لوڻي - ڊاڪٽر يار محمد قاضي
 ۹۳
- * نذرانہ عقيدت
 ۱۰۱
- * سندن ڪلام جو نمونو
 ۱۰۳
- * بي مثال نمونہ جامعيت خطبہ جمع (فارسي)
 ۱۰۶

ضميمو

- * رسالہ عقيقه جو عڪس
 ۱۲۳
- * تنبيه الغافلين جو عڪس
 ۱۲۷

ناشر طرفان به اکر

احقر رب ذوالجلال جي بارگاهِ صمديت ۾ شڪر ۽
سپاس گذاريءَ سان سجده ريز آهي، جنهن حسبِ پروگرام
اڪيڊميءَ طرفان ڏاڏي سائين جن جي ٻي تاليف کي زيورِ
اشاعت سان آراسته و پيراسته ڪري منظر- عام تي آڻڻ جي
توفيق و سعادت سان نوازيو.

قبله گاهم ڏاڏا سائين جن جي ڄڻ ته اعليٰ حضرت
مخدوم پريالوئي جن جي ذات- گرامي ۾ فنا ٿيل هئا ۽
اڪثر و بيشتر سندن درٻارِ عاليه ۾ حاضري ڏيندا رهندا هئا
۽ اڪثر طور هر ڪنهن کي مشڪل ڪشائي و استمداد لاءِ
اوڏانهن موڪليندا رهندا هئا.

حضرت مخدوم سائين جي ذات- گرامي علم و عرفان
جو آفتاب عالم تاب هئي. پاڻ روحاني خواه دنيوي سخا جو
بي مثال بحر- بيڪران هيا ۽ آهن. وقت جي بادشاهن کان
وٺي هر طبقه سان واسطو رکندڙ ماڻهو سندن درٻار ۾
حاضري ڏيندا رهيا آهن ۽ رهن ٿا. حضرت روضه ڌڻي رحم ۽
سندن والد بزرگوار حضرت پٽ ڌڻي بادشاه جهڙيون عظيم

روحاني شخصيتون سندن معتقد ارادتمند ۽ هيون. سندن
ڪرامتون اڄ به جاري و ساري آهن. جيڪڏهن اهي
مشاهدات ۽ واقعات گڏ ڪري لکجن ته هوند ڪيئي دفتر
پرڃي وڃن.

الحمد لله سندن ذات گرامي جا اسان جي بزرگان-
محتشم و معظم جن سان گهرا تعلقات هيا ۽ سندن درگاه
شريف سان هن درگاه جو اڄ تائين ساڳيو ئي رشتو ۽ تعلق
آهي ۽ هن درگاه جو سجاده نشين مخدوم المعظم پريالوئي
جن جي درگاه عاليه جي سجاده نشيني جون خدمتون به
سراڻجام ڏيندو آهي.

ڏاڏا سائين جي مختصر ڪتابچو جو ماخذ به اسان جي
خاندان جي مشهور قلمي مسوده ”آئينه جهان نما“ ۽ ”تذڪره
مخادير ڪهڙا“ آهن.

بدقسمتي سان حضرت مخدوم پريالوئي رحم جن جي
مفصل تذڪره يا مواد مفصل طور حاصل ڪرڻ جي
ڪوشش ۾ ناڪامي حاصل ٿي. حتيٰ ڪه سندن ولادت
جي تاريخ توڙي سندن ننڍپڻ خواه تحصيل علم و فيض جي
سلسلہ ۾ به گهربل تفصيل نه ملي سگهيا، تاهم مايوسيءَ
بدران اها ڪوشش جاري رهندي ته جيئن هن ڪتاب جو
ٻيو ڇاپو وڌيڪ مفصل هجي.

درحقيقت ڪتاب جي اصل مسوده جا پنا مختلف
جڳهن تان بي رحم اڏوهيءَ ختم ڪري ڇڏيا آهن، ان
ڪري اهي مڪمل ڪرڻ لاءِ وري به اصل ماخذات جو
سهارو وٺڻو پيو. مشهور اديب مرحوم دين محمد وفائي

پنهنجي مشهور تاليف 'تذڪره مشاهير سنڌ' جي ٽنهي جلدن جي مواد جي سلسلہ ۾ ڏاڏي سائين مرحوم جن وٽ ايندا رهيا ۽ درگاه جي قلمي مسوده 'آئينءِ جهان نما' جو حوالو به ڏنو اٿن.

سنڌ ۾ مشهور مؤرخ ۽ تذڪره نويس چار ٿي گذريا آهن، مخدوم محمد عاقل چهارم عرف مخدوم پير محمد هاشمي رح (سندن مشهور تصنيف "تاريخ آئينءِ جهان نما" اڻ ڇپيل قلمي مسودي جي صورت ۾ درگاه المخادير ڪهڙا شريف جي قديم ڪتب خانہ ۾ موجود آهي) مير علي شير قانع ٺٽوي رح، مولانا دين محمد وفائي رح ۽ سيد حسام الدين راشدي.

انهن هن فن ۾ پاڻ ملهايو، پر ڪانئن پوءِ ائين لڳي ٿو ته ڄڻ اهو سلسلو بند ٿي ويو آهي. اسان جي اڪيڊمي وس آهر اها ڪوشش ڪري رهي آهي ته جيئن ان قسم جا ڪتاب ڇپرائي پڌرا ڪيا وڃن. هن کان اڳ اسان حضرت مخدوم شفيع محمد هاشمي رح عرف الحاج مخدوم عبدالحق (چهارم) جو لکيل ڪتاب "تاريخ و تذڪره بزرگان سنڌ" ڇپرائي پڌرو ڪيو آهي. جنهن کي عالمن اديبن تمام گهڻو پسند ڪيو آهي. هيئنر اسان سنڌ جي هڪ وڏي عالم و عارف ۽ غوث زمان حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي رح جن تي ساڳئي مصنف الحاج مخدوم شفيع محمد عرف مخدوم عبدالحق هاشمي رح جو لکيل ڪتاب ڇپرائي رهيا آهيون. هن ڪتاب ۾ اسان مخدوم صاحب رح جي ميرٽيل مواد کان علاوه مولانا دين محمد وفائي رح،

ڊاڪٽر نواز علي شوق ۽ قاضي يار محمد رح جا مضمون پڻ شامل ڪيا آهن، ان کان علاوه قبله مخدوم صاحب رح جن جا ٻه آڳاٽا ڇپيل رسالا ”رساله عقيقه“ ۽ ”تنبيه الغافلين“ ضميمي طور ڏئي رهيا آهيون، جيڪي اسان کي پياري دوست بشير احمد هيسباڻيءَ قرب ڪري موڪلي ڏنا، قاضي يار محمد وارو مضمون پڻ مهرباني ڪري موڪلي ڏنائون. جنهن لاءِ مان سندن تمام گهڻو ٿورائتو آهيون. ان کان علاوه ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ صاحب ۽ ڊاڪٽر نواز علي شوق صاحب جي رهنمايان، مشورن ۽ هميشه وانگر هن علمي ادبي ڪمن ۾ اسان سان تمام گهڻو سهڪار ڪيو آهي. جنهن لاءِ مان سندن ٿورائتو آهيان.

ازهمه دوستان طلب دعا دارم،
زانکه من بندهء گنه گارم۔

خادم الفقراء و الصلحاء
مخدوم نديم احمد الهاشمي کهڙائي

ڪجهه اکر (احوال- واقعي)

اولياءَ را هست قدرت ازاله

تير جفته باز گردانند ز راه-

الحمد لله، ”مخدوم عبدالرحمان شهيد اڪيڊمي ڪهڙا“
جي اشاعتي پروگرام جي ٻي ڪڙي طور ”تاريخ و تذڪره
بزرگان- سنڌ“ جي فاضل مؤلف الحاج مخدوم عبدالخالق
عرف شفيع محمد هاشمي رحم (سجاده نشين ۳۰)، درگاه
المخاديم ڪهڙا شريف) جي ٻي تاليف، جيڪا سيد العارفين
اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي رحم جن جي
مختصر تعارف تي مشتمل آهي، زيور- اشاعت سان آراسته ٿي
قارئین- ڪرام جي هٿن ۾ پهچي رهي آهي. ان لاءِ اسين
سڀني بارگاه ايزدي ۾ مشڪوري جي جذبات سان سر
بسجود آهيون. ان جي توفيق و عنايت ۾ پروگرام جي ٻين
ڪڙين جي اشاعت جي توفيق و سعادت لاءِ به اميدون ۽
التجاؤن آهن.

حضرت پٽ ڌڻي بادشاه رحم جن جهڙي مثالي عظيم
علمي و روحاني شخصيت جي ارادت و صحبت واري
مرڪوز هستي يعني مخدوم سائين پريالوئي رحم جن جهڙي
جامع الصفات عظيم روحاني و علمي شخصيت جي سوانح
مبارڪ جا ڪيئي پهلو تشنءِ تحقيق آهن ۽ معلوم نه ٿي

سگهيا آهن. مثلاً سندن ولادت جي تاريخ، شجره خاندان، ننڍپڻ جا حالات، تعليم، سندن استادن جا نالا، پاڻ ڪٿي ڪٿي سڪونت اختيار ڪيائون. (پريالوئ ڪان اڳ ۾). سندن قريبي دوستن ۽ احباب جي مفصل لسٽ. ان سلسلہ ۾ احقر ته پنهنجي وس آهر ويجهڙائيءَ جي علائقن ۾ وڃي يا بالواسطه ڪوششون ڪيون، پر ضرورت آهي هر طرف ۽ اڻ ٿڪ ڪوشش جي. جنهن لاءِ گهڻو وقت گهرجي. خدا ڪري ته هن ڪتاب جي ٻئي ڇاپي تائين سڄڻن ۽ سڄاڻن همدردن توڙي مخدوم سائين جي عقيدت مندن جي تعاون ۽ تندهي سان سموري يا گهڻي قدر گهريل معلومات حاصل ٿي وڃي ۽ اهڙي طرح هيءُ ڪتابچو ان سلسلہ جي معلومات جو مجموعو ثابت ٿي سگهي. واللہ الموفق.

ڪتابچو جي متن جي ٻولي ۽ انداز- بيان وغيره کي اصل صورت ۾ رهائڻ جو مقصد به ان جي اثرائتي ۽ فطري (اگرچہ قديم) خوين سان پڙهندڙن کي مستفيض و مستفيد بنائڻ آهي. بهرحال، قارئین کي هن ڪتاب جي سلسلہ ۾ ان جي تڪميل- معلومات جي سلسلہ ۾ تعاون لاءِ گذارش ڪرڻ ضروري ٿا سمجهون.

اصل ڪتابچو جي آخر ۾ ضميمہ طور حضرت مخدوم المخاديم مخدوم العالم سائين جن جو مشهور خطبہ جمع، مداح ٿيھ اڪري درشان سيدنا غوث الاعظم بغدادی رح، سندن مولود ۽ چند ٻين ڪرامتن جو ذڪر آندو ويو آهي. اللہ پاڪ پنهنجي هن فياض محبوب ٻانهي جي تصدق هن عاجز کي به پنهنجي خصوصي نظرِ عنايت سان نوازڻ فرمائي.

سگ استانه سرڪار پريالوئي.

فقير عاصي کهڙائي سومرو

۲- آڪٽوبر ۱۹۹۸ع

حقيقت حال

الحمد لله كفي والصلوة والسلام علي سيد المرسلين و علي
عباده الذين اصطفى

اما بعد۔ احقر مؤلف ذاتي طور به آفتاب آسمانِ رشد و
هدايت و طريقت امام العارفين سراج السالڪين حضرت
مخدوم محمد اسماعيل رحه پريالوء وارن جو ارتمند رهيو
آهي. سندن ديني خدمات ۽ روحاني تصرفات توڙي ڪرامات
جو ڪاڻو ئي ڪينهي. اڄ تائين سائل سندن مزارِ پُرانوار تي
استمدادِ روحاني لاءِ حاضر ٿيندا رهن ٿا ۽ مسرتون شادمانا
ماڻي واپس ورندا رهن ٿا.

حضرت مخدوم صاحب جن جي رشتيداري جو شرف
اسان جي نامور اجداد مان حضرت مخدوم محمد عاقل رحه
سائين جن کي حاصل ٿيو ۽ اڄ تائين پيئي درگاهون چڻ ته
هڪ ئي آهن. اسان جي درگاه جو سجاده نشين قبله مخدوم
پريالوئي رحه جن جي درگاه عاليه جو به جانشين ليکيو ويندو
آهي. اسان جي خاندان سان سندن دلي محبت ۽ شفقت جو
لڳاءُ تاريخ جو هڪ روشن باب رهيو آهي ۽ اسان کي اهڙي
عظيم روحاني و علمي هستيءَ جي خصوصي عنايت ۽

شفقتن تي ناز آهي ۽ رهندو.

هتي اڪثر مجلسن ۾ حضرت مخدوم پريالوءِ وارن جي ڪرامات ۽ تصرفات جو تذڪره ٿيندو رهندو آهي. چنانچہ ڪن مخلص احباب جي طرفان مشوره مليو ته حضرت سائين جن جي حالات ۽ ڪرامات جو مجموعو تاليف ڪجي. وڏي ڪوشش ڪئي ويئي، پر سندن سوانح مبارڪ جا مڪمل ڪوائف ڪونه ملي سگهيا. وري به خوش قسمتي سان اسان جي جد- امجد حضرت مخدوم محمد عاقل سائين جي مبسوط و مفصل تاريخ 'آئينءِ جهان نما' ۽ ان تان اخذ ڪيل اسان جي نامور عالم جناب مخدوم الله بخش عاصي جي لکيل قابل- قدر 'تذڪره مخاديم ڪهڙا' ۾ مخدوم- معظم پريالوئي رحم جن جا ڪجهه حالات ۽ ڪرامات ملي ويا، جيڪي اخذ ڪري ڪجهه ٻين هندن گڏ ڪيل روايتن سميت هن مجموعي ۾ شامل ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪجي ٿي.

ڪاش! سندن مڪمل احوال دستياب ٿئي ته اهو به هن مجموعي ۾ شامل ڪري ان کي مڪمل حوالو وارو بڻائي سگهجي.

الله جل شانہ جي در سداين دعا آهي ته پنهنجي هن پياري ۽ مقبول ٻانهي جي صدقي- هن احقر کي دارين جي سعادت ۽ خاتمه بالخير سان نوازي.

العبدالضعيف

مخدوم شفيع محمد هاشمي ڪهڙوي

۱۵- شعبان ۱۳۶۷ھ

پيش لفظ

سند جي صوفين عارفن ۽ سند ۾ تصوف جي طريقن بابت چڱو خاصو مواد موجود آهي، پر هن موضوع تي جيترو ڪم ٿيڻ گهرجي اوترو اڃان نه ٿيو آهي. ڪتاب ”پرين پريان لوءِ“ جي اشاعت، سند ۾ تصوف جي موضوع تي هڪ بيش بها اضافو آهي.

۱۲ صدي هجري ۾، شهر ٺٽي جي نقشبندي عارفن جي برڪت سان لاڙ ۾ نقشبندي طريقي جو ذڪر فڪر گهڻو وڌيو. اتر سند ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح ٺٽي ان وقت نقشبندي طريقي جو يگانو عارف هو. مخدوم صاحب جي سوانح ۽ ذڪر فڪر بابت معاصرانه ماخذ باقي نه بچيا آهن، جيتوڻيڪ روايتن مان معلوم ٿئي ٿو ته ڪنهن وقت ڪي اهڙا ڪتابڙا موجود هئا. موجوده ذخيرن مان مخدوم الله بخش کهڙوي جو ڪتاب ”مخاديم کهڙا“ هڪ اهم ماخذ آهي، جنهن ۾ مخدوم محمد اسماعيل جي سوانح تي روشني وڌل آهي. هن ڪتاب ”پرين پريان لوءِ“ ۾ ان مائه ناز هستيءَ متعلق معلوماتي مواد شامل آهي.

سلوڪ ۽ طريقت، فيض ۽ فضيلت ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح جي اعليٰ مقام جو اندازو ان مان ٿي سگهي ٿو

جو علم ۽ عرفان جا ٻه وڏا سلسلا ساڻن رشتيداري، محبت ۽ عقيدت ۾ وابسته يعني شهر ڪهڙا جي اعليٰ علمي درسگاهن جا اُستاد شريعت جا روشن ستارا شهر ڪهڙا جا هاشمي مخدوم صاحبان ۽ قادري طريقه ۾ علم و عرفان واري اهم درگاه پاڳارا پير صاحبان.

هن ڪتاب ۾ انهن ٻنهي سلسلن تي روشني وڌي وئي آهي. جناب پاڳارن صاحبن جو مخدوم صاحب جن سان روحاني تعلق جو سلسلو دائم قائم آهي. وڏي پير صاحب پاڳاري شمس العلماء شاه مردان شاه صاحب جن مخدوم صاحب جن جي مزار ۽ مسجد شريف جي عمارت اڏائي ۽ پڻ مخدوم صاحب سان روحاني محبت جو اظهار ڪندي فرمايائون ته، ”اڳ هي شهر هو ”پريالوءَ“ (’پريا‘ قبيلي جو شهر) هاڻي ان کي ”پريان لوءَ“ (پياري پرين جو شهر) جو نالو ٿا ڏيون“. پوءِ شهر تي اهوئي نالو پئجي ويو. هن وقت موجوده پير پاڳاره شاه مردان شاه ثاني مخدوم صاحب جي مزار واري عمارت جي نئين سر تعمير ڪرائي رهيا آهن، ساڳئي وقت ڪهڙن جي مخدومن صاحبن طرفان ڪتاب ”پرين پريان لوءَ“ جي اشاعت مخدوم محمد اسماعيل ڀلاري جي روحاني فيض جي جاري ساري هجڻ تي شاهد آهي.

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

سند يونيورسٽي

حيدرآباد سندھ

۲۵- شعبان ۱۴۱۹ھ

۱۲- ڊسمبر ۱۹۹۸ع

سلطان العارفين امام الاولياء سراج العلماء

حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي

(سن - ولادت نامعلوم (سن وصال ۱۱۷۴ھ بمطابق ۱۷۶۰ع)

اجمالي تعارف ۽ حالات

سندن نامِ نامي اسم گرامي ته محمد اسماعيل هو، پر لقب مقدس ”عبدالرسول“ هو. هي سڳورو سائين ذات جو جوڻيجو چيو وڃي ٿو ۽ اصل لاڙڪاڻي جي بهراڙيءَ جي ڳوٺ ٽڳڙ تعلقه لبدريا جو ويٺل هو. اتان نقل مڪاني ڪري اچي مرشد سڳوري قبل حضرت ”سيد حاجي جمال الله شاه“ ساڪن ”پرالو“ (عرف پريان لوءِ) جي وسنديءَ ۾ رهيو.

۱- مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي رحمة الله عليه، مخدوم محمدي ۽ احمدي، فرزندانِ ارجمندان مخدوم عبدالرحمان شهيد في سبيل الله رحمهما الله تعاليٰ اجمعين جن جو همعصر دوست ۽ مائت هو. سندس نياڻي پاڪ - بيبي معصوم مخدوم احمدي کهڙائيءَ جي وليعهد فرزند ارجمند حضرت محمد عاقل رحمة الله عليه جي عقد ۾ ڏنل هئي. سنڌ جي تاريخ ۾ هڪ ٻي شخصيت انهيءَ ساڳئي نالي سان مشهور آهي. اها آهي مخدوم اسماعيل سومري اگهم ڪوٽيءَ جي ذات گرامي جيڪو سڳورو بزرگ حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي کان تقريباً هڪ صدي کن اڳ ۾ ٿي گذريو آهي. مخدوم اسماعيل سومري اگهم ڪوٽي، حضرت احمد الڪتابيءَ جو استاد هو. احمد الڪتابي بزرگ عالم، (حاشيو جاري)

”پرالو“ کي بدلائي بعد ۾ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمت الله عليه جي مريدن ۽ معتقدن ”پريان لوءِ“ يعني (پرينءَ جي رهڻ جي جاءِ) رکي ڇڏيو ۽ ان نالي سان اڄ سوڌو مشهور آهي. کين ڪوبه پٽاڻو اولاد ڪونه هو. صرف هڪ نياڻي هئي. جنهن جو نڪاح پنهنجي عزيز دوست ۽ ساٿي حضرت مخدوم احمدي خدائي هاشمي کهڙائيءَ جن جي فرزند ارجمند (وليعهد) حضرت مخدوم محمد عاقل (ثالث) رحمهما الله تعاليٰ! سان ڪرايو هئائون. جنهن بيبي سڳوريءَ جي بطن اطهر منجهان حضرت مخدوم ضياءُ الدين محمد ولد حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث رحمهما الله تعاليٰ عليه- تولد ٿيو. ۽ اهو سڳورو سائين (يعني حضرت مخدوم ضياءُ الدين محمد) پنهنجي والد بزرگوار حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث رحمت الله عليه جن جي وفات بعد (کهڙن ۾) پنهنجي وڏن بزرگن جي سجاده شريعت تي ويٺو ۽ تقريباً ڇهه اٺ مهينا نهايت تزڪ و احتشام- عز و احترام ۽ پوري وقار سان مسند نشيني جا فرائض سرانجام ڏئي، ساڳئي ئي سال انتقال فرمائي ويو ۽ کائن بعد سندن برادر عزيز حضرت مخدوم عبدالحق (دوم) ولد حضرت مخدوم محمد عاقل ثالث مسند شريعت تي جلوه فرما ٿيو.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل معظم رحمت الله عليه

فاضل شخصيت ٿي گذريو آهي. جنهن کان نٿي جي عظيم استاد ۽ يزرگ حضرت مخدوم عنايت الله علم حاصل ڪيو. مخدوم عنايت الله مخدوم محمد هاشم (ٺٽوي) جهڙي برگزيده عالم فاضل جو به استاد محترم هو.

جن صوري توڙي معنوي ڪمالات جا صاحب هئا. علم ۽ فضل جي اعتبار کان هڪ عظيم الشان بحريڪران ۽ عالي مقام شخصيت جا مالڪ هئا. معقولات توڙي منقولات جا مڙئي ڪتاب. تحصيل علم خاطر پنهنجي هٿ سان لکي راس ڪري پاڻ وٽ رکي ڇڏيا هئائون. تحرير جو ڪين ايندو ته زبردست ملڪو ۽ ايندو ته ڪمال ميسر هو جو هر روز عصر نماز تائين هڪ مڪمل ”جزء“ لکي وٺندا هئا. ڪڏهن ڪڏهن ته ائين پڻ ٿيندو هو، جو پاڻ ٽاڪ منجهند جو ”ڦيلو“ ڪندي محو خواب هوندا هئا. هوڏانهن سندن قلم مبارڪ خودبخود لکيت جاري رکندو هو. اها سندن ڪرامت عام طور تي ڏنل ۽ ٻڌل هئي. سندن لکيل قرآن مجيد- مصحف حميد جا ڪيئي نسخا موجود هئا ۽ علحيدہ علحيدہ سيپارا پڻ لکي صندوقون ڀري ڇڏيندا هئا. يا وري عوام الناس ۾ ورهائي ڇڏيندا هئا. سندن تحريري ڪم بهرحال مدام جاري رهندو هو. جڏهن به نئين سر ڪلام الله جي تحرير شروع ڪندا هئا. ته اڳ ۾ تمام ”اسماءُ الله الحسني“ شنگرف سان سنه سنهڙا حاشيه بڻائي لکندا هئا. ٻيا به جيڪي شرعي يا درسي ڪتاب لکندا هئا ته اهي سڀ پڻ محشي هوندا هئا. سندن ڪيئي پنهنجا جوڙيل ”جمع جا خطبا“ آهن. جيڪي خود پاڻ پنهنجي مسجد سڳوريءَ ۾ پڙهيائون. ۽ اڄ سوڌو جمعي جي خطبن ۾ عام جام پڙهبا رهن ٿا. پاڻ سائين فارسي توڙي سنڌي زبان ۾ حمدي ۽ نعتي شعرو شاعري ڪندا هئا. سندن ڇپيل ڪيئي نعتون (مولود) زبان زد خواص و عام آهن.

سندن ڪرامتون

سندن ڪرامتون بي حد و بي حساب آهن. جن مان ڪن
ٿورين جو ذڪر هت ڪريون ٿا:

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي وساطت سان پير
محمد بقا شاھ رح کي فيض ملڻ

پير محمد بقا اصل ويٺل سائدي تعلقه گمبٽ جو هو.
گهڻي مدت کان پوءِ مٿن مائٽن جي بي صلحي جي ڪري
ڳوٺ ڪنگري تعلقه روھڙي ۾ وڃي رهيو. سندس مرادمندي
انوقت جي بزرگ ڪامل مخدوم محمد اسماعيل پريالوي
سان گهڻي هوندي هئي. ۽ منجهس پورو پورو اعتماد ڄمائي
ڪيس دست بيعت ٿيڻ لاءِ عرض ڪيائين. جنهن کيس هي
جواب ڏنو ته، ”جلد هڪ بزرگ ڪامل توهان کي دست
بيعت ڪندو ۽ ڪانئس ئي توهان کي فيض ڪامل حاصل
ٿيندو.“ تنهن تي پير محمد بقا چيو ته، ”مون کي ان بزرگ
جي ڪئن شناس ٿي سگهندي؟“ مخدوم صاحب فرمايو ته،
”اهو شخص جلد توهان وٽ اچي مهمان ٿيڻو آهي ۽ توهان
مهمان نواز طور هن کي ماحضر ماني مڇي پيش ڪندؤ. هو
پنهنجي ڪرامت سان ان پڪل مڇي کي جاري ڇڏيندو.“

آخر ڪجهه وقت گذرڻ کان پوءِ هڪ سيد بزرگ درگاه
چناه وارن مان جنهن کي جيلاني صاحب ڪري سڏيندا هئا،
پير محمد بقا وٽ اچي مهمان ٿيو ۽ پير صاحب سندن ڪاٺ
لاءِ ماني مڇي تيار ڪري پيش ڪئي ته جيلاني صاحب بنا
دير چوڻ لڳو ته، ”هي مڇي ته جيئري آهي، جنهن کي پير
صاحب غور سان ڏٺو ته برابر مڇي جيئري هئي. پير صاحب

ڪي مخدوم صاحب وارو فرمودو ياد اچي ويو ۽ جيلاني صاحب کي عرض ڪري چيائين ته، ”مون کي مريد ڪريو.“ هُن چيس ته، ”جنهن توهان کي منهنجو ڏس ڏنو آهي، اول ان سان ملاقات ڪرايو، تنهن کان پوءِ توهان کي مريد ڪندس.“ پير صاحب ڇا ڪيو جو هڪڙي چڱي دعوت جو انتظام ڪري مخدوم صاحب کي دعوت ڏئي پاڻ وٽ آندائين. اتي ٻنهي بزرگن جي پاڻ ۾ ملاقات ٿي. ان بعد جيلاني صاحب پير صاحب کي دست بيعت ڪيو ۽ چيائين ته، ”توهان کي ڪنهن به وقت مشڪل پيش اچي ته بنا دير مخدوم صاحب پريالوي جي خدمت ۾ حاضر ٿي کانئس مشڪل حل ڪرايو.“ ائين چئي جيلاني صاحب موڪلائي هليو ويو. ان کان پوءِ پير محمد بقا سال ۾ هڪ دفعو سندن خدمت ۾ حاضر ٿيندو هو ۽ مخدوم صاحب پريالوي جي خدمت ۾ به ايندو ويندو هئو. سندس اچڻ وقت مخدوم صاحب استقبالي اٿڻ کان سواءِ سندس گهڻي تعظيم ٽڪريم ڪندو هو.

سندس ٻن پٽن سيد عبدالرسول شاھ ۽ سيد عبدالسليم شاھ جي ولادت با سعادت کان پوءِ مخدوم صاحب استقبالي اٿڻ کان سواءِ به سندن تعظيم ٽڪريم ڪندو هو. جيئن ته ٻه ٽي دفعا سندس اچڻ وقت مخدوم صاحب سندن استقبال لاءِ اٿيا هئا. ان کان پوءِ وري استقبالي اٿڻ بند رکي سندس باقي تعظيم ٽڪريم تي اڪتفا ڪيائون. پير صاحب کين هڪ دفعي اشاراتاً عرض ڪيو ته، ”اي حضرتا! اوهان فقير کي وڏين مهربانين جو مستحق ڪري وري عدم مهرباني ڇو ٿا ڪيو؟“ جواب ۾ چيائون ته، ”جنهن چيز جي

ڪري توهان جي استقبال لاءِ اٿيس ٿي اها چيز هن وقت پاڪن جي رحم ۾ جائگير ٿي آهي. (يعني اسباب ولادت پير سيد محمد راشد جو.) ان جواب ٻڌڻ ڪري پير صاحب خاموش رهيو. پير صاحب کي جملہ چار فرزند تولد ٿيا. ۱- سيد عبدالرسول شاھ، ۲- سيد عبدالسليم شاھ، ۳- سيد پير محمد راشد شاھ، ۴- سيد علي مرتضيٰ شاھ. پير صاحب محمد بقا هزارن جي تعداد ۾ مريدن کي ظاهري باطني فيض کان فيضياب ڪري سنہ ۱۱۷۰ھ ۾ وفات فرمائي. سندس مزار شريف گورستان شيخ طيب عليه الرحمہ جي ۾ زيارتگاه آهي.

حضرت پير صاحب محمد راشد جو حضرت مخدوم احمدي خدائي رح ۽ حضرت مخدوم صاحب پريالوئي رح کان مستفيض ٿيڻ

پير صاحب محمد راشد وڏو فاضل اجل بزرگ اڪمل صاحب ڪرامات جو ٿي گذريو آهي. هزارن ماڻهن کي پنهنجي فيض ارشاد سان رهنمائي ڪري صاحب ڪمالت جو بنائين. سندس شجره شريف هيٺين ريت آهي: پير مخدوم راشد بن سيد محمد بقا سائدي وارو (جنهن جو ذڪر هن رسالي جي پهرئين حصي ۾ ٿي چڪو آهي) بن سيد محمد امام، بن سيد فتح محمد بن سيد شڪرالله بن سيد عثمان بن سيد ڪتن شاه بن سيد سکره شاه، بن سيد لولن شاه، بن سيد حسين شاه، بن سيد مير علي، بن سيد ناصر الدين، بن سيد عباس، بن سيد بهاؤالدين، بن سيد محمود، بن سيد حسين، بن سيد جهنگ شاه، بن سيد علي لڪلوي وهوالذي

جاء من العرب في السند، بن سيد عباس بن سيد حسين، بن سيد راشد، بن سيد زيد، بن سيد جعفر، (ثاني) بن سيد حمزه، بن سيد عمران، بن سيد هارون، بن سيد عبدالله، بن سيد عبيدالله، بن حضرت سيد امام موسيٰ كاظم رضه بن سيد حضرت امام جعفر رضي الله عنه.

پير محمد راشد ۱۴-۱۵ سالن جي ڄمار ۾ حضرت مخدوم محمدي صاحب ڪهڙائي وٽ ديني تعليم حاصل ڪندو هو ۽ سمورو ڪاروبار ننگر جو سندس هٿ هيٺ رهندو هو. ان وقت مخدوم صاحب جون مينهون پير عيسيٰ جي ڳوٺ وٽ رهنديون هيون. (اهو ڳوٺ ڪهڙن کان ٻه ميل کن پري آهي) سندس خدمتگار شام جو روازنو ننگر فقراء لاءِ کير پهچائي ويندا هئا.

مگر هڪ دفعي کانئن کير پهچائڻ ۾ غفلت ڪري سستي ٿي هئي، جنهن ڪري پير صاحب موصوف تڪڙو تڪڙو اتي پهچي کير جو دلو پرائي مٿي تي کڻي سڌو حويلي جي دروازي وٽ اچي پهتو. در جي ويجهو عصمت و عفت پناه حضرت بي بي صاحبه والده ماجده مخدوم ميان احمدي صاحب جي بيٺل هئي. اها بي بي صاحبه عارفه ڪامله صاحبه فيض جي هئي ۽ هڪ ڪپڙي ۾ احرام ٻڌي گهڻي عجز نياز سان بيٺي پيرين هڪ ڪروڙ صلواة قدسي جو پڙهيو هئائين. ۽ پير صاحب کي پنهنجي شفقت ڪري پٽ سڏيو هئائين. پير صاحب جو آواز ٻڌي ڪري چيائين ته: ”اي پٽ! تون وڏي تڪليف ورتي آهي. شال خدا تعاليٰ توکي ڪمالت وارو فرمائي.“ ان کان پوءِ سندس مٿي تي هٿ گهمائي چيائين ته: ”تنهنجي مٿي جي وارن جيترا ماڻهو

تنهنجي فيض مان فيضياب ٿيندا. ” تنهن بعد پير صاحب جي دهن شريف ۾ لعاب دهن وجهي فرمايائين ته: ”جنهن به فرد انسان کي پنهنجي زبان سان ڪلمه توحيد جو ارشاد ڪندين ته تير بهدف اثراتو ٿيندو.“

ان کان پوءِ پير صاحب ننگر جي ڪاروبار ۽ مهمان نوازي ۾ وڃي مشغول ٿيو. صبح جو وقت حضرت مخدوم احمدي صاحب پير صاحب کي تلقين ۽ ارشاد ڪري کيس اجازت ڏئي چيائين ته: ”اگر زياده ڪمالت جو طلبگار آهين، ته باقي تنهنجي امانت حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ جي سپرد ٿيل آهي. ان وٽان وڃي حاصل ڪريو.“

ان کانپوءِ پير صاحب روضي ڌڻي رح حضرت مخدوم صاحب کهڙائي کان موڪلائي مخدوم صاحب پريالوءِ جي خدمت گرامي ۾ حاضر ٿي درگاه عاليه جي خدمتگذاري ۽ مسجد شريف جو مرامتي ڪم مٿي ڀرڻ وغيره ۾ وڃي مصروف ٿيو. پير صاحب هڪ دفعي تقاري پريل مخدوم صاحب پريالوءِ جي سامهون مٿي تي ڪنيون ٿي آيو. پاڻي جون ريڳاڙيون سندن منهن تي ٿي وهيون. مخدوم صاحب کيس اهڙي حالت ۾ ڏسي چيو ته، ”اي محمد راشد! هيڏانهن آءُ ۽ منهنجي خلوت خاني جي دري ۾ جو ڪجهه پيل ڏسين سو کڻي آءُ!“ پير صاحب جان وڃي ڏسي ته دري ۾ ست ڪارا مرچ پيل آهن. اُهي کڻي آيو.

مخدوم صاحب کيس چيو ته، ”اهي ڪائي ڇڏ؟“ خدا جي فضل سان ستن پيڙهين تائين روز بروز ترقي ۾ هوندو.

جيڪڏهن ذڪر فڪر سان محبت رکندؤ ۽ سخاوت وغيره ديني امورن ۾ مائل هوندؤ ته اوهان جي خاندان کي ڪنهن به قسم جو نقص نه پهچندو. ان کانپوءِ پير صاحب زهد رياضت ۾ سرگرم ٿي فيض رساني ۽ خلق خدا جي رهبري ۾ مشغول رهيو. سندس فيض جي شهرت چئني طرفين عالم اشڪار ٿي وئي. هندستان، افغانستان، ڪوهستان ۽ بلوچستان وغيره ملڪن جا هزارين ماڻهو سندن خدمت گرامي ۾ اچي حاضر ٿي سندن فيض کان بهره ور ٿي ويندا هئا.

سند ملڪ ۾ سندن وڏا خليفا به هئا: ۱- بزرگ صاحب سوئي شريف وارو ۽ ۲- حافظ صاحب پرچوندي شريف وارو. حافظ صاحب جا پڻ ڪيترائي خليفا صاحب فيض برڪت جا ٿي گذريا آهن. جهڙوڪ دين پور متصل خانپور، چانڊل، امروٽ ۽ خانڳڙهه وغيره. سوئي شريف جا خليفا پڻ اهڙي ڪماليٽ جا صاحب ٿي گذريا آهن. پير محمد راشد کي چوڏهن فرزند تولد ٿيا هئا. ۱- سيد پير صبغت الله شاه سجاده نشين، ۲- سيد حسن شاه، ۳- سيد هدايت شاه، ۴- سيد ميان محمد ڪريم شاه، ۵- سيد ميان حامد شاه، ۶- سيد ميان محمد بقا شاه، (ان کي وڏل شاه به سڏيندا هئا)، ۷- سيد ميان اسماعيل شاه، ۸- سيد ميان شاه نواز شاه، ۹- سيد ميان مهدي شاه، ۱۰- سيد ميان احسن شاه، ۱۱- سيد ميان غلام محي الدين شاه، ۱۲- سيد ميان محمد صادق شاه، ۱۳- سيد ميان مبارڪ شاه ۽ ۱۴- سيد ميان ياسين شاه.

حضرت پير روضي ڌڻي، ۲۹ رجب جمعہ ڏينهن سنہ ۱۲۳۳ھ ۾ وفات فرمائي. ان کان پوءِ سندس فرزند پير سيد صبغت الله شاھ صاحب (جنهن کي تجر ڌڻي ڪري سڏيندا هئا) مسند نشين ٿيو. پنهنجي فيض ۽ رشد سان رهبري ڪيائين، کيس جملہ ست فرزند تولد ٿيا هئا: ۱- پير سيد علي گوهر شاھ سجاده نشين، ۲- پير غلام مصطفيٰ شاھ، ۳- پير سيد عبدالقادر شاھ، ۴- پير سيد علي محمد شاھ، ۵- پير سيد علي حيدر شاھ، ۶- پير سيد شاهمردان شاھ ۽ ۷- پير سيد علي ذولفقار شاھ.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي پاڪ نياڻي سان مخدوم محمد عاقل کهڙائي رح جن جو نڪاح ٿيڻ پير سائين تجر ڌڻي اڻونجاه ورهين جي ڄمار ۾ سنہ ۱۲۴۶ھ ۾ رحلت ڪئي.

مخدوم محمد عاقل صاحب کهڙائي مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي معصوم سان شادي ڪئي هئي. سندن قصو هن ريت آهي تہ، مخدوم صاحب جي وفات کان پوءِ سندن معصوم عالم فاضلہ ڪاملہ موجود رهي. جنهن جي عقد نڪاح لاءِ مخدوم محمد عاقل صاحب ۽ ڌاريجا زميندار پريالوءِ وارا ۽ ڪي سادات صاحب اتان جا خواهش مند هيا. جنهن ڪري سندن درميان گهڻو تڪرار هلي رهيو هو، آخر مخدوم صاحب جي مزار شريف تي استخاره ڪرڻ کان بعد ڪيفيت هن ريت معلوم ٿي تہ، اولھ طرف کان هڪ مجذوبہ عورت (مستاني) ننگي ويٺل

آهي، گلن سان پريل ٿاڻهي کيس هٿ ۾ ڏيو، جنهن جي دستار تي وڃي رکي ته اها بازو معصوم جي سندن حوالي آهي.

آخر ڪار سڀني با اتفاق ٿي کيس گلن جي ٿاڻهي هٿ ۾ ڏني. جيئن ته مخدوم صاحب لڳو لڳ ٻه ڏينهن مجلس ۾ موجود ڪونه هو، تنهن ڪري اها مستاني به ڏينهن متواتر ٿاڻهي گهمائي واپس هلي وئي. ٽئين ڏينهن ٿاڻهي گهمائيندي حضرت مخدوم صاحب محمد عاقل وٽ اچي سندن دستار مبارڪ تي رکيائين. مخدوم صاحب پنهنجي دلي ڪاميابي حاصل ٿيڻ ڪري گهڻي خوشنودي ڏيکاري هئي، جنهن کان پوءِ ستت ساڻس شادي ڪري عقد نڪاح ڪيو هئائين. اها بي بي صاحبه تمام باڪمال خدا رسیده ۽ عارف ڪامله هئي. سندس ڪرامتون تمام گهڻيون آهن، جي هن مختصر رسالي ۾ درج نه ٿيون ڪيون وڃن. سندن تربت عام ماڻهن جي حاجت روائي لاءِ ڪهڙن ۾ قبہ شريف جي ڏکڻ طرف کان عام مشهور آهي.

بيبي صاحبہ رح جي نسبت جي ڪري حضرت ^{تہ بي بي صاحبہ رح جي اولاد سڄي ۾ آهي.} مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي درگاه ۾ ڪهڙن جي مخدوم صاحبن جي درگاه پاڻ ۾ ضم ٿي ويون. ۽ اهو ئي سبب آهي جو درگاه عاليہ ڪهڙا شريف جو سجاده نشين ساڳئي طرح حضرت قبلہ مخدوم محمد اسماعيل رح جن جي درگاه شريف جو سجاده نشين پڻ هوندو آهي ۽ اهو سلسلو اڄ ڏينهن تائين (۱۴۱۹ھ) قائم آهي.

حضرت مخدوم صاحب جن جي دعا سان پريالوءِ ڳولهيندڙ
کي مدينه منوره جو مشاهدو

روايت آهي ته هڪ عورت ڏوڏياڻي (ڏڌ وڪڻڻ واري)
بهرائڙيءَ کان پريان لوءِ شهر ڏي ڏڌ وڪڻڻ لاءِ وئي ٿي ته
درميان ۾ رستو گم ڪري، بيهي رهي، اوچتو انهيءَ واه کان
حضرت مخدوم صاحب به آيو ٿي، ان عورت کائونس پڇيو
ته، ”اي شخص پريان لوءِ جو شهر ڪٿي آهي؟“ مخدوم
صاحب خيال ورتو ته پريان بمعنيٰ دوست ۽ لوءِ بمعنيٰ شهر
يعنيٰ دوست جو شهر ڇو نه ان عورت کي دوست جو شهر
ڏيکارجي، اهو خيال وٺي کيس چيائين ته اڪيون بند ڪري.
جان کڻي اڪيون کولي ته جهان ئي اور نظر آيو.

رڳو هئا عبا ۽ قبا۔ ڊگها جبا ۽ عقال و رومال. هي ته
مائي جي لاءِ بلڪل اڻ ڏنل ڏيه هو. نه ٻولي سمجهي نه
ڳالهائي. وائڙي ٿي هيڏي هوڏي ڏسڻ ۽ نهارڻ لڳي ته نه
مخدوم محمد اسماعيل نه سندس ڏس پتو۔ اچي مائي ڦاٽي
سو لڪ لنگه جهلي ويئي روئڻ. دانهون ڪوڪون ڪرڻ ۽
روح راڙو مچائڻ. هوڏانهن اوڀر ماڻهو سندس ماجرا پڇڻ کان
عاري، ڪنهن کي ڀلا ڪهڙي خبر ته مائيءَ سان ڪهڙي
ويڌن آهي. ڇا وڃايو اٿس جو ويٺي ٿي روئي. راه ويندڙ
کيس ڏسي هليا وڃن. تان ته ڪنهن ساعت حضرت
مخدوم محمد اسماعيل جن اچي مائي وٽ پهتا، ڇا ڏسن ته
بجاءِ خوش هجڻ جي روئي اڪيون کڻي سڄايون اٿس. ڇي
مائي! ڪمبخت! ڇو ٿي روئين؟ پرينءَ جي ڏيه پهچڻ
پڄاڻان به ڪو روئيندو آهي؟ اڙي چري هي ته خوشيءَ جو

موقعو آهي، تون ئي ته چيو هو ته پريان لوءِ پڄاءِ. حقيقي پريالوءِ ته هي آهي. جتي توکي رسايو اٿم. آخر پيو ڇا ڪئي؟ تنهن تي مائي ورائيو ته مون کي سنڌ (خيرپور) وارو پريان لوءِ ڪپي. جنهن کي هي ڳوٺاڻا پيالو به چوندا آهن. تنهن تي حضرت مخدوم صاحب مڪرم جن کيس چيو ته، اوڙ بي نصيب! چڱو هڪ دفعو ٻيهر اکيون ٻوٽ! سو اکيون ٻوٽي جان ڪٿي پئي ته پاڻ کي خيرپور سنڌ واري پريالوءِ جي بازار ۾ بيٺل ڏٺائين ته ايڏو قرب ۽ حضوري بحضور سيد دو عالم حبيب ڪبريا سرور ڪائنات عليه افضل الصلوات واکمل التحيات جن جي ذات اطهر سان کين حاصل هئا.

فيض واري لوئي رنگي ڏيڻ

ناري تعلقي جو هڪ شخص پريالوءِ جي هڪ ڪٿي (رنگريز) نالي حضرت مخدوم اسماعيل رحمہ اللہ عليه کان هڪ ڪٿي (لوئي) رڱائڻ (رنگرائڻ) لاءِ آيو. پر ڏوٻي اسماعيل جو نه ته دڪان ۽ نه ئي گهر وغيره. سندس ڏنل هو. ۽ نه ئي وري ان کي سڃاڻيندو هو. صرف پڇا ڪندو اچي پريان لوءِ پهتو هو.

سندس ڀاڳ پلا جو ڪٿي اسماعيل جو ڏس پيڇڻ خاطر. پهرين گهٽيءَ ۾ واقع مخدوم محمد اسماعيل سڳوري جن واري مسجد شريف وٽ پهچي، منجهس ويٺل خود حضرت مخدوم مڪرم کان ئي اچي اسماعيل نالي ڏوٻي (رنگريز) جو ڏس پتو پڇيائين. تنهن تي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن ورائيو ته، ”بابا! هڪ اسماعيل مان آهيان. جي چوڻ ته تنهنجي لوئي به ڪٿي

رنگيان. ان سمجهيو ته جنهن اسماعيل جي ڳولها اٿم، شايد اهو اهو ئي آهي. سو جواب ڏنائين ته، ”ادا لوئي رڱائڻ لاءِ پنڌ ڪري اچي تو وٽ پهتو آهيان. سو وارو ڪر. رنگي ڏي.“

اٺين چئي مسجد ۾ داخل ٿي اچي مخدوم صاحب معظم جن جي آڏو ويٺو. حضرت مخدوم صاحب جن جي مٿس ايڏي ته توجه واري نظر ڪيميا اثر وڌي جو ان شخص جا سڀ لطيفا بند ٿيل بفضل الاهي جاري ٿي ويا ۽ سندس دل و جان، گناه و عصيان جي ڪٽ کان بالڪل صيقل ٿي صاف شفاف ٿي ويا. ۽ اهڙي طرح سندس جسم و جان جي لوئي حقيقي طور تي ڌوپي صاف ٿي ۽ الاهي رنگ ۾ رنگجي وئي. سندس چوڏنهن ئي طبق روشن ٿي ويا ۽ صدق دل سان حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه سڳوري جن جو طالب ۽ مريد ٿي ويو ۽ خبر پئجي ويس ته قسمت جي ياوريءَ سان حقيقي رنگريز وٽ پهچي چڪو آهيان. جو کيس ڪشفِ قلوب و قبور حاصل ٿي چڪو هو.

حضرت مخدوم صاحب معظم جي توجه خاص جي اثر کان ڪو وقت ته بي خبر، بي هوش پيو رهيو. وري جڏهن ڪجهه سامت ۾ آيو ته حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن جي پيرن تي ڪري پيو. چي قبلهءِ عالمقام! مون مسڪين جي مٿان ايڏو عظيم احسان جو منهنجي جسم جو وار- وار گناهَن جي چڪڻ ۾ چڪيل ۽ عصيان جي ڌڀڻ ۾ ڳٽل هو. جو هزار ورهين جي

زُهد و عبادت سان به ڌوپجي نه سگهي ها، اوهان ان کي هڪ لحي اندر مڪمل طور تي ڌوئي پاڪ ڪري ڇڏيو!! اهڙي رنگريزي پيو ڪير ڪري سگهندو.

کيس جواب ڏنائون ته، ابا! ”اوهان اسان کي لوئي رنگي ڏيڻ لاءِ چيو، سو اسان اوهان کي لوئي رنگي ڏني. اسان ته اجهو ان طرح لوئي رنگيندا آهيون.“ تهان پوءِ وري ڌوبي اسماعيل کان سندس لوئي (ڪٽي) به کيس رنگرائي ڏنائوس. ۽ کيس واپس پنهنجي ڳوٺ وڃڻ جي رخصت عطا فرمايائون.

پراڻي خدمت گار کي مُدني گهوٽ‘ جي زيارت ڪرائڻ حضرت مخدوم مڪرم جن جي حويليءَ تي هڪ ننڍي نينگري گهر جو ڪم ڪار ڪندي هئي. جڏهن اها نياڻي اٿارڻ جي لائق ٿي ته سندس مائٽن ان جي شادي ڪري ڇڏي. حضرت مخدوم معظم جن هڪ ڏينهن ان نياڻيءَ کي ڏسڻ ۽ کيس مبارڪ ۽ دعا ڏيڻ ڪرڻ خاطر سندس گهر (ساهرين) لنگهي ويا. ان نينگريءَ پنهنجي مڙس سميت اچي حضرت مخدوم اسماعيل رحمته الله عليه جن جي زيارت ۽ دست بوسي ڪئي ۽ کين چوڻ لڳي ته قبله! هي منهنجو مڙس ته اجهو مون سان ساڻ آهي. اوهان جو مڙس ڪٿي آهي؟ اهو گفتو ٻڌي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن کي حال اچي ويو ۽ انهن پنهي تي بروقت ئي اهڙي ته توجه واري نظر وڌائون جو اهي ٻئي رڱجي ريتا ٿي ويا. الله وارا ٿي ويا ۽ کين حضور اڪرم هاديءَ اعظم نور مجسم ﷺ جن جو هر دم حضور حاصل ٿي ويو. پوءِ

ان نياڻيءَ کي فرمايائون ته امان! منهنجو مڙس به ڀلي ڏسي
چڏ- اجهو هي آهي. (شهنشاهه ڪونين جن)

بيشمار پارس نيسر ۾

سندن مشهور ڪرامتن منجهان هڪ هيءَ به آهي ته،
وٽن مريد ٿيڻ لاءِ ٻي ولايت جو هڪ اجنبِي شخص آيو، ان
وٽ پارس پٿر هو. (جنهن سان لوهه کي سڃي سون بڻائبو
آهي) ان شخص اهو پارس پٿر حضرت مخدوم مڪرم جن
جي خدمت ۾ پيش ڪندي عرض ڪيو ته، ”قبله عالي! هي
پارس پٿر مان اوهان جي خدمت ۾ پيش ڪريان ٿو. نوازش
فرمائي قبول ڪريو.

حضرت مخدوم جن اهو پٿر ان اجنبِي شخص کان
وٺي پنهنجي هڪ خادم کي ڏيندي فرمايو ته، ”اي ابا! هي
اسان واري مسجد جي ڪوهه ۾ اڇلائي اچ. (اهو ڪوهه اڄ
سوڌو مسجد سڳوري جي احاطي ۾ موجود آهي. البته ڍڪيل
آهي. کليل نه آهي.) سو اهو پٿر ان مريد سڳوري حڪم
موجب وڃي مسجد سڳوري واري ڪوهه ۾ ڦٽو ڪيو. اهو
لقاءَ جو ان ولايتي اجنبِي شخص ڏٺو سو بالڪل مايوس ۽
حيران پريشان ٿي دل ۾ چوڻ لڳو ته، ڪيڏي نه عظيم
ڪيميائي دولت جي ناقدري ڪئي وئي. مون ناحق اها هت
اچي بي فائدي وڃائي. جو اها نه ئي اسان جي ڪم آئي نه
ڪنهن ٻئي قدردان جو نصيب ٿي. بس فضول ضايع ٿي
وئي.

هوڏانهن حضرت مخدوم صاحب جن سندس دل جي
ڪيفيت- مڪاشف ذريعي معلوم ڪري ورتي. ڪجهه وقت

بعد ان ولايتي اجنبي کي سڏي چيائون ته، اي ميان! کوه وٽ اچ. اسان گيترو ٿا ڏيون. تون نيسر جي منهن وٽ ڪنگرُ جهل ته پرڃي. اهڙي طرح جيئن ئي کوه کي گيترو ڏنائون ته هر لوتي پاڻيءَ سان گڏ پارس پٿرن سان پرڃي ٿي نيسر ۾ پئي. ۽ اهي سڀ وهي اچي ان همراھ جي جھليل ڪنگر ۾ پيا. جيڪي حضرت مخدوم جن جي هدايت موجب ان شخص وڃي مسجد سڳوريءَ جي ٽوڙيءَ تي ڍڳ ڪيا. پوءِ کيس فرمايائون ته، اي ميان! هي سڀئي پارس پٿر آهن. هاڻي هيئن ڪر ته انهن مان تون خود پاڻ وارو پٿر ڳولھ ته باقي پٿر وري کوه ۾ اڇلائي وجهجن. ڇو ته اسان کي انهن جي ڪابه ضرورت ڪانهي. تنهن تي اهو شخص ڏاڍو ڦڪو ٿيو ۽ حضرت مخدوم جن جي پيرن تي ڦهڪو ڪري ڪري پيو ۽ چوڻ لڳو ته، قلبه! شرمسار آهيان، معافي جو طلبگار آهيان، عنايت ۽ نوازش وارو پارس پٿر ڪيڻ ۾ پئي ڪنهن پارس پٿر کي ڇا ڪندس؟ مون کي پنهنجي مقدس قدمن ۾ جاءِ ڏيو. اهو ئي منهنجو عرض آهي.

نادر شاهي سپاهين جو گاهه جي بند واري ڪرامت ڏسي مطيع ٿيڻ

هڪ ڀيرو واقعو سندن ڪرامت جو مشهور آهي ته، جن ڏينهن ۾ شهنشاهه افغانستان و ايران و ترڪستان نادرشاهه بادشاهه افغانستان منجهان سنڌ تي ۱۱۴۸ھ ۾ ڪاهي آيو هو ۽ ميان نور محمد ڪلهوڙو پڇي وڃي عمر ڪوٽ لڪو هو. پر تڏهن به نادرشاهه کيس اتي به وڃي جھليو ۽ کانئس هنن لفظن ۾ پڇي وڃڻ جو سبب پڇيو ته، ”سگ ابلق! ڪرا

گريخت؟؟!! (بهڙو ڪٿو چو پڳو)

{ياد رهي ته نور محمد ڪلهوڙي کي حضرت مخدوم
المخاديم مخدوم عبدالرحمان شهيد في سبيل الله جي عظيم
شهادت کان پوءِ سنڌ جي اهل الله بزرگ حضرت مخدوم
غلام محمد بگائي رحمته الله عليه (مورائي سنڌي) جيڪو
عاشق و مداح رسول اڪرم معظم و محتشم ﷺ هو. تنهن
جي پٽ (بددعا) سان ڪوڙهه (برص) نڪتو هو ۽ چٽيءَ جي
مرض ۾ بلڪل وڪوڙجي ويو هو ۽ افغانستان مان اهي
گهوڙا به سندس مٿان ان بزرگ ۽ برگزيده شخصيت جي بددعا
جي نتيجي ۾ ئي چڙهيا هئا. (جو بزرگ جي واتان هي الفاظ
نڪتا هئا ته، ايران ۽ افغانستان مان گهوڙا گهريندڙ نورو!
ناوجها! ڪوڙهيا کيس ڪيا!) سو نورو ڪلهوڙو برابر
ڪوڙهه وچان سمورو چٽڪرو ٿي چڪو هو. ان ڪري ئي
نادرشاهه بادشاهه کيس چٽڪري (بهڙي) ڪٽي سان پيٽ
ڏيندي، کائڻس اهو ذلت آميز سوال پڇيو هو ته، اي بهڙا ڪٿا
پڳين چو؟ ڇا اهو سمجهيو هيئي ته تون اسان کان لکي
سگهندين؟ تنهن تي نورو ڪلهوڙي نادر شاهه بادشاهه کي
جواب طور ورائيو هو ته، ”جئندا قبلا! اوهان جي مهمانوازيءَ
جي مون کي سگهه ڪانه هئي. (طاقت مهمانداري نه داشت)
ته اهو آهي اولياءِ الله سان دشمني رکڻ جو نتيجو. انهن
تاريخي حقائقن منجهان وڏا سبق ملن ٿا جن کي هيٺين
سان هنبائڻ بيحد ضروري آهي {

سو انهن ڏينهن ۾ شاهي لشڪر سنڌ ۾ مختلف جاين
تي ننڍيون وڏيون ڇاوڻيون قائم ڪيون هيون. جن منجهان

هڪ اڌ خود پريان لوءِ شريف جي آسپاس پڻ هئي. انهن چانوئين ۾ رهندڙ سپاهي پرياسي وارن ڳوٺن منجهان ڦرل پڻ ڪندا هئا ۽ ويچارا سنڌي سڀاجهڙا- ويڳاڻا سندن پاڇوڪڙ ۽ ڪانڙ حاڪم سببان پيا لٽ مار جو شڪار ٿيندا هئا. مفتوح علائقي ۾ تاخت ۽ تاراج جو ته قديم زماني کان دستور هلندو آيو آهي.

بهرحال هڪ دفعي جو واقعو آهي ته جناب حضرت مخدوم صاحب مڪرم جن شهر پريان لوءِ جي بهراڙي مان اچي رهيا هئا ته واٽ تي کين ڪي افغان گهوڙي سوار (شاهي لشڪر جا سپاهي) مليا. جن گهوڙن جي چاري لاءِ ڪٿان ڪي گاه (ڪڙپ) جا بند ڦرمار ڪري هٿ ڪيا هئا. تن مان هڪڙي هڪل ڪري مخدوم صاحب جن کي چيو ته:

”اڙي او فقير! هي گاه جا ٻه ٽي بند ڪٿي اسان جي گهوڙن جي اڳيان اڳيان چانوئيءَ تائين هل. انهن سپاهين حضرت مخدوم صاحب جن کي سنڌي ڳوٺاڻو سمجهي ڪائس اها خدمت وٺڻ چاهي. ائين چئي انهن مان هڪ اها گاه جي پري ڪٿي حضرت مخدوم معظم جن جي مٿي تي رکي ۽ هلڻ لڳا ته خدا جي قدرت ۽ حضرت مخدوم المڪرم جن جي ڪرامت سان ٿيو ائين جو اهو گاه جو ٻڌل بند (پري) حضرت مخدوم صاحب جن جي مٿي جي مٿان بلڪل هوا ۾ اڏامندو ٿي هليو. ۽ حضرت مخدوم مڪرم جن ان جي هيٺان هيٺان بالڪل آرام ۽ اطمينان سان هلندا ٿي هليا. گهوڙي سوار سپاهي اهو ڪرامتي

ڪرشمو ڏسي ڊنگ ٿي رهجي ويا ۽ گهوڙن تان ٽپ ڏئي لهي
اچي حضرت مخدوم صاحب جن جي قدمن تي ڪريا ۽
بيحد لڄاڻت ۽ الحاح واريءَ سان ڪيل زيادتي جي معافي
گهريائون ۽ حضرت جن جا سڄيءَ دل سان مطيع ۽ مريد
ٿيا.

نادر شاهي حملي ۾ اغوا ٿيل ناريءَ کي واپس موٽائڻ
وارو عجيب واقعو

انهيءَ ساڳئي نادر شاهي حملي جي هنگامي وارن ڏينهن
جو واقعو آهي ته لشڪر جي افغانستان واپس موٽ ڪائڻ
وقت هڪ ڳوٺاڻي سهڻي چوڪري ڪنهن افغان سپاهيءَ
کي هٿ لڳي وئي. سو ان نياڻي نماڻيءَ کي وٺي وڃي
افغانستان کان نڪتو. ان نياڻيءَ جو ڏئي روئيندو رڙندو،
پٽيندو سينو ڪٽيندو حضرت مخدوم مڪرم جن وٽ
فريادي ٿي آيو ته واٽ الله جي ڪا منهنجي واهر ڪريو. تنهن
مسڪين غريب جو دڪدائڪ حال ڏسي حضرت مخدوم
المعظم جن کي مٿس ڏاڍي ڪهل آئي. سو ڪا مهل نه
گذري ته پاڻ سڳورن ڪٿي پنهنجي ٻانهن مٿي هوا ۾
ڊگهيري. وري جو ڪٿي ٻانهن هيٺ ڪيائون ته سندن
ڪچهريءَ ۾ ويٺل ماڻهو ڇا ٿا ڏسن ته سندن هٿ هڪ
جوان خوبصورت چوڪريءَ جي ٻانهن ۾ آهي ۽ اها
چوڪري هڪ گاهه جي مٿ ۾ پنهنجي هٿ ۾ جهليون سندن
سامهون بيٺي آهي ته ويٺل منجهان اهو ئي فريادي شخص
”امڙ... امڙ، ڌيءُ، ڌيءُ“ ڪندو وڃي چوڪري کي چئبو.
۽ وري چوڪري به پنهنجي پيءُ کي سڃاڻي ”ابو... ابو“

ڪندي وڃي کيس چئڻي. ٻئي هڪٻئي کي ڏسي خوشيءَ جا ڳوڙها ڳاڙڻ لڳا.

چوڪريءَ پڇا تي ويٺلن کي ٻڌايو ته، مون کي افغان ڪابل ڏانهن کڻي ويا هئا. ۽ اتي مان هڪ گهر ۾ گوليو (ٻانهپ) ڪري رهي هئس. اڄ به شهر کان ٻاهر هڪ ٻنيءَ ۾ ٻين عورتن سان گڏ گاه لڻي رهي هيس ته اوچتو پنهنجي ٻانهن ۾ ڪنهن جو هٿ پيل محسوس ڪيم، جيتوڻيڪ مون کي ڪوبه ماڻهو ڏسڻ ۾ ڪين آيو. بس هڪ جهڻڪو کاڌم ۽ ان گاه ٻوڙي سميت اجهو اوهان جي سامهون موجود آهيان.

حضرت مخدوم صاحب محترم ان نياڻيءَ جي پيءُ کي فرمايو ته، ”ابا وٽ پنهنجي امانت ۽ وڃي پنهنجي گهر سڪيا ٿيو.“ ان طرح اهو شخص رب تعاليٰ جي رحمت ۽ حضرت مخدوم معظم جي ڪرامت سان من جي مراد ماڻي خوش و خرم پنهنجي ڳوٺ راهي ٿيو.

ٻانڀڻ جو سندن نظر ڪيميا اثر سان عالم، حافظ بڻجي پيش اماميءَ جو اعزاز ماڻڻ

(هن خاندان جي مشهور شخصيت حضرت مولانا مخدوم امير احمد صاحب سابق پرنسپال سنڌ اورينٽل ڊگري ڪاليج هيرآباد (حيدرآباد) جو پنهنجي دؤر جي جيد علماء فضلاء ۾ شمار ڪيو ويندو آهي). سندن هزارين شاگرد اڄ به سندس علمي ڪمال جي ساک ڀرڻ لاءِ سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود آهن. ساڳئي طرح ڪيئي برک عالم فاضل جن جون ساڻس محفلون رهيون، سي پڻ سندن تبهر

علميءَ جا ڦاٿل ۽ معترف رهيا. انهن منجهان ڪيئي اڄ به موجود آهن.

هڪ ڏينهن جو ذڪر آهي ته، خيرپور ضلعي جي فيض گنج تعلقي جو مشهور معروف زميندار، رئيس الاهي بخش خان ٻاٺيٽ، ساڻن ملاقات خاطر سندن آفيس ۾ ڪهي آيو. هي واقعو ۱۹۶۴ع جو آهي، ان وقت سندن وڏو نينگر مخدوم غلام محمد پڻ پنهنجي والد صاحب جن وٽ ڪنهن آفيس جي ضروري ڪم سرانجام ڏيڻ لاءِ موجود هو. ٻاٺيٽ صاحب مرحوم ڳالهين ڪندي ڪانئن پنهنجي ذات ”ٻاٺيٽ“ جي حقيقت متعلق ڪلندي ڪلندي سوال ڪيو ته، ”قبله! ان جي حقيقت ڇا آهي، جو اسان جا وڏا پکا مسلمان هوندي به ٻاٺيٽ سڏائيندا ويا ۽ اڄ سوڌو اسان ان نالي سان پيا سڃاڻيون. تنهن تي مخدوم صاحب امير احمد جن کيس وراڻي ڏني ته، رئيس!! اها ته هڪ تاريخي حقيقت آهي. ٻڌايانءِ ته سهي پر جي مڃين! رئيس الاهي بخش چوڻ لڳو ته، ٻئي ڪنهن کان ٻڌي نه به ڪٿي مڃجي، پر ڪنهن کي مجال آهي جو اوهان جي ڳالهه کي رد ڪري سگهي. ضرور ٻڌايو. ته منهنجي به دل جي چونڌا ڪونڌا لهي، سو کيس مخدوم صاحب جن ٻڌايو ته:

اوهان جو والد صاحب- رئيس جلال خان ٻاٺيٽ ٽيون يا چوٿون جلال آهي. سڀ کان پهريائين جلال ٻاٺيٽ (اوهان جي وڏي ڏاڏي) جي اوهان کي وصيت ڪيل آهي ته، ”ٻاٺيٽ“ ذات نه مٽائجو ته جيئن اهو عظيم الشان واقعو تاريخ ۾ يادگار رهي ته اسان ڪهڙي عظيم شخصيت جا

رتل آهيون ته جيئن ان گهراڻي جا احسانمند ٿي رهون. (اهو واقعو (اڪين ڏٺو) دراصل حضرت پير ميان محمد راشد لڪملي المعروف به ”روضي ڌڻي رحمت“^۱ جن جو سندن ملفوظات ۾ بيان ڪيل (درج ٿيل) آهي. اصل واقعو اجهو هن طرح آهي:

هڪ دفعي حضرت مخدوم صاحب جن حضرت مخدوم احمدي خدائي رحمت الله عليه جن وٽ ڪهڙن جي ڳوٺ ۾ آيل هئا. حضرت مخدوم احمدي جن رات جو ڪافي دير تائين ڪچهري بعد حضرت مخدوم محمد اسماعيل جن جي خدمت ۾ ٻنهي صاحبزادن هر هڪ مخدوم زاده جناب محمد عاقل ۽ صاحبزادو حضرت پير ميان محمد راشد لڪياري جن (جيڪي اڃا طالب علمي واري دؤر منجهان گذري رهيا هئا ۽ حضرت مخدوم احمديءَ جي مدرسي ۾ طلب علم ۾ مصروف هئا) کي سمهاري پاڻ حويليءَ اندر وڃي آرامي ٿيا. معلوم هئڻ گهرجي ته حضرت مخدوم محمد عاقل (ٽالٿ) ولد مخدوم ميان احمدي اڳتي هلي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمه الله عليه جو نياڻو ٿيو ۽ صاحبزادي پير محمد راشد لڪياري جي به حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمه الله عليه جي ننڍڙپ کان ئي سندن والد ماجد سيد محمد بقا رحمه الله عليه جي وساطت سان بيعت ۽ روحاني وابستگي هئي. انهيءَ تعلق خاطر سبب

۱- ملفوظات سڳوريءَ ۾ ڪهڙي جلد ۾ آهي. سا صراحت ڪيل ڪانه آهي. ملفوظات جا ڄاڻو ٿي ان واقعي جي تصديق ڪري سگهن ٿا.

ٻنهي صاحبزادن کي مهمان محترم مڪرم جي خدمت
ڪندي روحاني خوشي ٿي محسوس ڪئي. اها سندن اعليٰ
درجي جي تربيت جي تقاضا پڻ هئي.

هوڏانهن حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ
عليہ جن بعد فراغت نماز تهجد وغيره۔ رفع حاجت خاطر۔
جهنگ ڏانهن روانا ٿيا، ٻئي صاحبزادا سڳورا پڻ ساڻن گڏ
هئا. واٽ تي هڪ جاءِ تي هڪ مئل ڪتو (ڍونڍ) پيل هو.
جنهن کي ٺوڪر جو اشارو ڪندي۔ صاحبزادي مخدوم
محمد عاقل^۱ (جيڪو سلوڪ جون ٽڪريون منزلون طئي
ڪري رهيو هو، پر اڃا زير تربيت هو ۽ اڃا کيس ڪمال
حاصل ڪين هو) مئل ڪتي کي خطاب ڪندي حڪم
ڪيو: ”قم باذن الله“ (اٿ ڙي ڪتا!) اتي وري ڪتي ستو
آهين، وڃي ڪا ٻي ڪند وڌاءِ، ته اهو مئل ڪتو الله پاڪ
جي حڪم سان ۽ ميان مخدوم محمد عاقل جي ڪرامت
سان جيئرو ٿي پڇ لٽڪائيندو هليو ويو. اها ڳالهه حضرت
مخدوم معظم جن پڻ اکين ڏٺي مگر ڪنهن خاص

۱۔ هن واقعي جي رونما ٿيڻ وقت عين ممڪن آهي، حضرت مخدوم
محمد عاقل ثالث جي عمر عزيز اڃا ۱۲-۱۳ سال هجي. ۽ حضرت پير
صاحب جن اڃا دسالگيءَ يعني ڇهن ستن سالن جا هجن جو اهو
واقعو صرف اڪثر ڏسي ملفوظات ۾ درج ڪرايو اٿن. (يا سندن والد
صاحب سڳوري جن سان ڪهڙن ۾ ان رات موجود هجن) ممڪن
آهي ته حضرت مخدوم محمد اسماعيل جن جي اها ڪرامت سنه
۱۱۷۴ھ ۾ ظاهر ٿي هجي ۽ انهيءَ ئي سال وصال ڪيو هجي.
والله اعلم.

رد عمل جو اظهار ڪين ڪيائون. ۽ وقتي طور تي ڳاله آئي
وئي ٿي وئي.

بهر حال ٿي سڳورا ساڻي رفع حاجت بعد اچي واه
(جيڪو اڄ تائين جاري آهي) جي ڪنڌيءَ تي صبح جي
نماز لاءِ وضو ڪرڻ ويٺا ته ايتري ۾ ڪهڙن جي ٽڪاڻي جو
ٻاڻو (ٻانڀڻ) به صبح جو سنان ڪرڻ لاءِ (واه جي) لهواري
پاسي کان- واه ۾ لٿو. جيئن ئي اهو ٻانڀڻ سنان ڪري،
پاڪ صاف ٿي ٻاهر نڪتو ۽ ڪپڙا (واٽڪا- ڌوئي- جيئو
 وغيره) پاتائين تيئن ئي حضرت مخدوم محمد اسماعيل
رحمته الله عليه جن کيس پاڻ وٽ سڏي ان ڏانهن اهڙي ته
توجه سان نظر ڪئي جو سندس ڪاٻا ئي پلٽجي وئي ۽ کيس
پيار ۽ پاڻوھ سان فرمايائون ته: ”اچو ميان حافظ جلال الدين
سڳورا! صبح جي نماز جو وقت ٿي چڪو آهي، هلو ته هلي
نماز ادا ڪريون.“ اهڙي طرح سندن ڪرامت سان ان
ٽڪاڻي جي ٻانڀڻ جا نصيب ڪلي ويا. جو هڪ ئي نظر
ڪيميا اثر سببان نه صرف دين اسلام ۾ داخل ٿي ويو پر
مولوي سڳورو ۽ حافظ قرآن پڻ ٿي ويو. ان طرح حضرت
مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه ان ڌوئي پوش ٻانڀڻ
کي وڃي مسجد سڳوريءَ جي پيش امام واري مصلي تي
ڪانئس صبح جو فرض نماز جي پيش امامي ڪرائي.^۱ ان کان
ٿورو اڳ حضرت مخدوم ميان احمدي جن پڻ مسجد

۱- عين ممڪن آهي ته کيس پيش اماميءَ کان اڳ ڌوئيءَ جي بجاءِ
ڪا گوڏ وغيره ۽ ڪو اهڙو ٻيو لباس مسجد ۾ پهرايو ويو هجي،
جيڪو شريعت مطابق هجي.

سڳوريءَ ۾ پهچي چڪا هئا. سي به مام پروڙي خوشيءَ سان خاموش رهيا. آخر ۾ حضرت مخدوم معظم مخدوم محمد اسماعيل رحمہ اللہ عليه جن ان ٻانڀڻ جي حق ۾ - حق سبحانه و تعاليٰ کان دعا گهري ته ”اي مولا كريم!! هن تنهنجي پتڪيل ٻانهي کي تنهنجي ئي بخشيل قوت سان تنهنجي درٻار ۾ آندو اٿم - اي رب! رحيم كريم سندس رزق ڪشادو فرمائ. جيئن هميشه تنهنجو شاڪر (شڪرگذار) ٻانهو ٿي رهي.“

ان سڀ کان پهريائين ”جلال ٻانڀڻ“ پنهنجي پوٽيرن کي وصيت ڪئي ته، خبردار! ڪا به ذات سواءِ ”ٻانڀڻ“ جي نه سڏائجو ته جيئن يادگار رهي ته اسا حضرت مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي دعا جا رتل آهيون ۽ صاحبزادي محمد عاقل ثالث کي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمته اللہ عليه جن فرمايو ته، ”ابا! مثل جسم جيارڻ ڪا وڏي ڳالهه ڪانه آهي. پٽ!! مثل دل جيار ته ميجانءَ“ تنهن تي صاحبزادي مخدوم محمد عاقل جواب ڏنو ته، ”چاچا سائين! اها ڪمالت اوهان کي حاصل آهي، اوهان جي مهر نوازش اسان تي به ٿي ته پري نه آهي ته ائين به ڪڏهن ڪري سگهون ۽ مولا ڪريم جا شڪرانا بجا آڻيندا رهون. (هيءَ روايت مخدوم غلام احمد صاحب ”تذڪره مخاديم کهڙا“ جي سنڌي ترجمي ۾ آندي آهي)

نماز جي وقت حضرت مخدوم صاحب لاءِ بيت الله شريف آڻي بيهارڻ

حضرت مخدوم محمد اسماعيل معظم جن جڏهن به

پيش امامي فرمائيندي باجماعت نماز ادا ڪندا هئا ته نماز ۾ تمام گهڻي تڪرر فرمائيندا هئا. اهو حال ڏسي هڪ دفعي ڪيچي (بلوچستان) جي هڪ عالم سڳوري سندن آڏو-مؤدبانہ اعتراض ڪيو ته، ”قبلہ! نماز باجماعت جي ادائگيءَ ۾ ايتري تڪرر ڪرڻ جو ڇا سبب آهي؟“ تنهن تي حضرت جن ورائيو ته، ”اصل سبب اهو آهي ته، حق سبحانہ و تعاليٰ عز و جل جي ڪرم نوازيءَ سان ملائڪ ڪعبہ منوره کي کڻي اچي اسان جي اڳيان بيهاريندا آهن. (جڏهن اسان نماز باجماعت ۾ مشغول هوندا آهيون) سو- سوچيندا آهيون ته تمام دنيا جا باقيمانده مومن مسلمان ته جڏهن ڪعبہ طرف رخ ڪري نماز ادا ڪندا هوندا، نه ڪي حقيقي طرف ڪعبتہ الله طرف ڇو، جو اهو ته صرف اسان جي ئي اڳيان موجود هوندو آهي. ان ڪري نماز جي ادائگيءَ ۾ تڪرر ڪندا آهيون ته، جيئن ملائڪ مقربين ڪعبتہ الله کي واپس کڻي وڃي پنهنجي اصل مقام تي نصب ڪن ته جيئن باقي مسلمانن جي نماز ۾ ذري مائر به مزيد رخنو نه پوي.“

شهنشاھ ڪونين جي بارگاه مان مولانا قاضي عبدالمطلب کي شفق متعلق حقيقت معلوم ڪرائڻ

سندن عظيم ڪرامتن منجهان هڪ اها به آهي ته ڪُھنگَ (تعلقي ميهڙ، ضلعو دادو) وارا قاضي صاحب ميان عبدالمطلب رحمۃ الله عليه جن هڪ دفعي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جن جي زيارت لاءِ آيل هئا. سو ڳالهه ٻوله ڪندي حضرت مخدوم مڪرم جن کان سوال ڪري وينا ته، ”قبلہ! شفق ڳاڙهو يا سفيد؟“ (ڇو جو

اهو مسئلو اڃا تحقيق طلب هلندو ٿي آيو، مخدوم صاحب مڪرم رحمۃ الله عليه جن محترم قاضي صاحب کي فرمايو ته، ”اهو مسئلو نه چيڙيو. بلڪ رات جو اوهان کي ٻڌائينداسون.“

جڏهن رات جو هو مؤ ٿري ته قاضي صاحب جن حضرت مخدوم معظم جن کان مسئلي جي تحقيق متعلق وري سوال ڪيو ته، سوال ڪرڻ سان ئي حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جن قاضي صاحب سڳوري جن کي وٺي وڃي حضور پرنور رسول اڪرم هاديءِ اعظم ﷺ جن جي ڪچهريءَ ۾. - بالمشافه حاضر خدمت ڪيو. پوءِ کيس فرمايائون ته، ميان قاضي صاحب! هاڻي اصل ڌر ڌڻي کان جو ڪجهه پڇڻو هجيو، سو ويهي پڇو. تنهن تي حضور اڪرم هاديءِ اعظم نور مجسم ﷺ جن قاضي صاحب کي خود پنهنجي مبارڪ زبان گوهر افشان سان ان مسئلي جو جواب ڏيندي فرمايو ته، ”الشفق هي الحُمرة“ (شفق ته ڳاڙهي ئي آهي).

دهليءَ جي هڪ شخص جو اچي حضرت مخدوم سائين کان مستفيض ٿيڻ

هڪ دفعي جي ڳالهه آهي ته، هڪ شخص دهليءَ کان ٿي هليو هو. ته ڪٿي ڪو اهڙو بافيض مرشد ملي جنهن جي فيض سان قلبي ڪٽ ڌوپجي وڃي. اهو خيال دل ۾ رکي ڪشالا ڪڍي اچي گهوٽڪيءَ واري پير حضرت موسيٰ شاه بادشاه جيلاني رحمۃ الله عليه جي خانقاه تي پهتو ته جيئن اتان ظاهري توڙي باطني فيض ملي. سندس حالت

اها هئي جو وٽس ظاهري افلاس ۽ مسڪيني به چوٽ تي هئي
 ته قلب جي ڪارائت ۾ به اصل ڪارو ٿي پيو هو. تنهن تي
 حضرت قبله پير موسيٰ شاه جيلاني رحمته الله عليه جن کيس
 فرمايو ته، ”بابا! اڃا توکي استعدادِ طبع ڪانه آهي، جو فيض
 الاهي برداشت ڪري سگهين. ڪوشش ڪر پاڻ ۾ ظرف
 پيدا ڪر، جيڪو رياضت سان حاصل ٿيندو. جڏهن
 محنت، عبادت ۽ رياضت سان پاڻ ۾ ظرف پيدا ڪرڻ ۾
 ڪامياب ٿي وئين ته پوءِ فيض به حاصل ٿي ويندو.
 جيستائين ٿانءُ نه هوندو، تيستائين حاصلات ڪيئن ٿيندي.
 اڳ ۾ ٿانءُ آڻ ته پوءِ ان ۾ فيض ڀريون. ڏٺو ڪين اٿئي ته
 هاري ڪيئن نه سڀ کان اڳ زمين کيڙي ٺاهي، سٺين سڌي
 هڪ ڪري ڪندو آهي. پوءِ ان ۾ بچ پوکيندو آهي ۽ وري
 پوءِ ان جي پوري پوري حفاظت ۾ رکوالي پڻ ڪندو آهي.
 تڏهن وڃي ان مان لاڀ لهندو آهي ۽ نفع ملندو اٿس. ته
 بلڪل اهڙي طرح هڪ سالڪ کي به قلب ۽ دل جي صحن
 کي فاسد خيالن جي خيس و خاشاڪ ۽ آلودگيءَ کان اول
 اول پاڪ صاف ڪرڻو آهي. تڏهن وڃي اها دل مرشد جي
 طرفان فيض الاهي جي تخم ريزي لاءِ لائق ٿيندي. باقي نه ته
 مرشد جي فيض رسانيءَ جو مٿس ڪوبه اثر ڪين ٿيندو.
 اها ڳالهه ٻڌي، اهو همراھ مايوسيءَ جو شڪار ٿي،
 اتان هلي اچي اعليٰ حضرت مخدوم محمد اسماعيل مڪرم
 و معظم رحمته الله عليه جي نگريءَ پريان لوءِ شريف ۾ وارد
 ٿيو ۽ اچي حضرت مخدوم سڳوري سان عاجزيءَ ۽ اه زاريءَ
 سان، پنهنجو دڪڙو اوريائين ۽ سمورو احوال بالتفصيل

ٻڌايائين. حضرت مخدوم صاحب قبله محترم مڪرم ڪي
 مٿانئس ڏاڍو رحم آيو ۽ مٿس جيئن ئي توجه وجهي وڌائون ته
 سندس نظر ڪيميا اثر جي نتيجي طور سندس قلب تان
 سمورو ڪٽ صيقل ٿي، ڌوڃي ويو ۽ سندس قلبي ڪاراڻ
 ذڪر الاهي جلاليءَ جي صيقل سان هڪ لحظه اندر ختم
 ٿي وئي ۽ سندس قلبي مضروف فيض الاهي جي پالوٽ سان
 ايتري قدر ته پُر ٿي ويو جو انهيءَ ساڳئي شخص جيڪو خود
 پاڻ ڪڏهن محتاج هو، تنهن هزارين گهرجائو انسانن کي
 فيض الاهيءَ جي پلٽ پلٽان سان سيراب (پُر) ڪرڻ شروع
 ڪري ڏنو. تان ته اهو بذات خود هڪ وڏي پايه جو ۽ هڪ
 وڏي جماعت جو مرشد بڻجي ويو. ان طرح مٿس فتوحات
 ظاهريءَ جا دروازا کلي ويا ۽ قبيلن جا قبيلو سندس مريد ٿيڻ
 لڳا ۽ سوين هزارين هندو به سندس معتقد ۽ مسلمان ٿي وڏي
 منزل تي وڃي رسيا.

اهڙي طرح اهو غريب الوطن شخص فيض ظاهري توڙي
 باطنيءَ سان مالامال ٿي هڪ وڏي جماعت ساڻ ڪري
 حضرت مخدوم الزمان محترم مڪرم جن وٽان رخصتياب
 ٿي (موڪلائي) پنهنجي وطن واپس وريو. حضرت مخدوم
 محمد اسماعيل رحمته الله عليه جن کيس رخصت ڏيندي
 فرمايو ته، واٽ تي گهوٽڪيءَ (صاحبن جي لوءِ) وٽان گذر
 ٿيندو، حضرت قبله پير موسيٰ شاه صاحب جيلاني سڳوري
 جي ضرور زيارت ڪجانءِ. ۽ کيس منهنجا سلام عرض
 رکي منهنجو پيغام ڏجانءِ، ته قبله! ڪڏهن ڪنهن ڪريم
 اڪرم باجهاري شخص وٽ ڪو واٽهڙو مهمان ايندو آهي ۽

اچي کائنس طعام طلبيندو آهي ته، اهو ڪريم النفس ميزبان ان مهمان مسافر جي ضرور مهماني جهليندو آهي ۽ طعام ڪارائڻ وقت تانوَ ٿپا به پنهنجا ئي استعمال ڪندو آهي، نه ڪه مهمان کي چونڊو آهي ته، وڃ وڃي تانوَ ٿپا کڻي اچ ته، طعام پري ڪارايانءِ. بلڪ اهو ڪريم النفس ميزبان جڏهن ڏسندو آهي ته، سندس مهمان بکڻي هجڻ سان گڏ پئسي ڏوڪڙ جو گهرجائو پڻ آهي ته، سندس خدمت ۾ امداد يا انعام طور- زادراه يا پيو خرچ ڪاٻار پڻ رکندو آهي.

اهڙي طرح اهو شخص وڏي طمطراق سان سوين گهوڙن بهيڙن سان، پنهنجي مريدن خادمن جي هڪ وڏي جماعت ساڻ ڪري وڃي صاحبن جي لوءِ (گهوٽڪي) ۾ حضرت پير موسيٰ شاه گيلاني رحمۃ الله عليه جن جي خدمت اقدس ۾ پهتو. ۽ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جا سلام عرض رکي سندس خصوصي پيغام پڻ- پير صاحب جن جي خدمت اقدس ۾ پيش ڪيائين. تنهن تي حضرت پير موسيٰ شاه جن فرمايو ته، هاڻو!! اهو ڪارنامو اسان جي ان پاءُ جو آهي ۽ کيس ئي سونهين ٿو جو انهيءَ يار کي ايتري سگهه ۽ اختيار رب پاڪ وٽان مليل آهي. ته پاڻ خزانءِ غيبيءَ جا دروازا جڏهن به ۽ جنهن لاءِ به کولڻ گهري ته کولي سگهي ٿو.

روھڙيءَ جي بتخاني کي ڪرامت سان پاش پاش ڪرڻ سندن مزيد مشهور ڪرامتن منجهان هڪ هيءَ به آهي ته پاڻ سڳورا هڪ دفعي حضور ﷺ جن جي وار مبارڪ جي زيارت خاطر روھڙيءَ شريف ڏانهن روانا ٿيا. اتي (روھڙيءَ

۾) ڪافرن منڪرن جي هڪ بتخاني تي وڃي کين
 امر بالمعروف ۽ نهی عن المنکر مطابق روڪ ٽوڪ ڪيائون،
 جنهن تي اتي چڱو خاصو تڪرار ۽ ملالو مڇي ويو. پاڻ
 سڳورن اڪيلي سر ان بتخاني کي پنهنجي ڪرامتي قوت
 سان پاش پاش ڪري ڇڏيو. اهو وقت تاڪ منجهند جو هو.
 ته اوچتو ئي اوچتو پاڻ سڳورن روهڙيءَ ۾ ويٺي ويٺي وئي
 سڌ ڪرڻ شروع ڪري ڏنائون: ”او ميان احمدي، يا مخدوم
 احمدي! حضرت ميان احمدي کهڙائي (جنهن کي سڏي
 رهيا هئا) ته اتان سو ميل پري شهر کهڙن ۾ ننڊ ۾ ستل هئا.
 (وقت ئي ننڊاڪڙو هو) پر ڪجهه وقت بعد حضرت مخدوم
 احمدي خدائي جن پڻ جاءِ واردات تي پهچي ويا ۽ اچي
 سندن اڳيان حاضر ٿيا. کائن پڇيائون: ”ته ڪٿي هئو.
 (ايترو وقت) جو مونکي ايترا سڌ واکا ڪرايا اٿو ۽ انتظار
 ڪرايو اٿو؟“ تنهن تي حضرت ميان مخدوم احمدي جن
 ورائيو ته مان ڦليلو (منجهند واري ننڊ) ۾ ستل هوس.
 پهريون سڌ ٻڌي سجاڳ ٿي، وري ٻئي سڌ سان گهوڙي تي
 سوار ٿيس ۽ ٽئين سڌ تي اجهو اوهان آڏو حاضر آهيان.“
 کين فرمايائون ته اسان جي هٿان جيڪو ڪم
 سرانجام ٿيڻو هو سو اسان ڪيو. هي بتخانو ڊائوسون، باقي
 اتي مسجد سڳوريءَ جي بناءِ ڪرڻ اوهان کي سونپيل آهي.
 سو صرف اوهان کي ئي بجا آڻڻو آهي. (مسجد جي تعمير
 جو ڪم اوهان جي ذمي آهي) حضور پاڪ صاحب لولاڪ
 عليه افضل الصلوات و اڪمل التسليمات جن جو حڪم
 مبارڪ ڪجهه ان طرح آهي، سو چون ٿا ته، پنهي سڳورن

جي موجودگيءَ ۾ ڏينهنڪ جو ڏينهنڪ اتي ان جاءِ تي مسجد سڳوري ٺهي راس ٿي. پر اڄ سوڌو قائم دائم آهي ۽ زيارت گاه عام و خاص آهي. الغرض ته سندن ڪرامتن جو ڪاٿو ئي ڪونهي. ڳاڻاٿي کان ٻاهر آهن. نه صرف سندن جيئري مگر خود سندن هن دنيا منجهان برقعو مٽائڻ بعد پڻ سندن فيض جو درياءُ ائين ئي جاري آهي، جيئن سندن جيئري هو.

اڄ به هر طرح جي ضرورتمندن جي حاجت روائي سندن مقبره مظهره وٽان ٿيندي رهي ٿي. ۽ ڪيئي جسماني توڙي روحاني مريض سندن ازلي ابدي شفاخاني منجهان شفاياب ٿيندا رهن ٿا. اڄ به سندن ڪو سوالي استانهءِ عاليءِ وٽان خالي نه ٿو وڃي. حتيٰ ڪ ايترو به عام طور تي مشهور آهي ته سندن آستانهءِ عاليءِ تي مهمان ٿي ايندڙ هر شخص کي سندس پسنديده ۽ مطلوب طعام سان پڻ نوازيو ويندو آهي. ۽ طعام کائي رڃ ڪندو آهي. جيڪو پڻ ڄڻ ته خوانچيءَ آسماني طور سندس لاءِ غيب مان خصوصي طرح اچي حاضر ٿيندو آهي. بظاهر ان جي حاصلات جا پلي ڪي به آثار موجود نه هجن.

سندن توجه ۽ دعا سان مخدوم الله بخش عاصي کهڙائي رح جي دائمي فارغ البالي ۽ آسوده حالي

تذڪره مخادير کهڙا جي مصنف جناب مخدوم الله بخش عاصي پنهنجي هن جدا مجد (ناني سائين) جي درگاه فلڪ اشتباه تان ذاتي طور تي نوازيل، خود پاڻ پنهنجي ذات سان وابسته واقعو هن طرح بيان ڪري ٿو:

هيءُ فقيرُ پر تقصير پنهنجي قبلهءِ كعبه ولي نعمي وفات ۱۳۹۳ھ (يعني مرحوم مغفور حضرت والد الماجد بزرگ محترم مڪرم جناب قبله مخدوم محمد عاقل رابع عرف مخدوم ميان پير محمد رحمۃ الله عليه) جن جي لاڏاڻي بعد گهڻي قدر مقروض ٿي ويو ۽ عيالداريءَ سان گڏوگڏ تعزيت ۽ عزر خواهيءَ لاءِ ايندڙ تمام وڏي جماعت جي مهمانداري ۽ خدمت گذاري وغيره سبب جو ڪجهه کيسي ۾ موجود هو سو خرچ اخراجات جي ڏهين پتيءَ جيترو به ڪونه هو. وري زمانو ڪاسد دؤر غربت دين- عالمن فاضلن فقيرن لاءِ عوام الناس جون دليون ارادتمندي ۽ اخلاص کان بلڪل خالي ۽ عاري- غرض ته افلاس ۽ مسڪيني سببان ڪم ٿل- روزگار ناميسر- هجوم غم و اندوه دل تي چانيل- نيٺ حالات کان تنگ ٿي- آباؤ و اجداد جي چڏيل خزانءِ ڪتب جا ويهي ورق ورايم ته من به ڪٿان ڪو رزق جي ڪشادگيءَ لاءِ مجرب وظيفه ۽ ٻيو نسخو هٿ لڳيم.

آخر گهڻي ڳولها بعد حضور ڏاڏي سائين جن جو ڏسيل آزمايل هڪ وظيفه رزق جي ڪشادگيءَ لاءِ هٿ چڙهيم. سو اهو هٿ ڪري هڪ وقت مقرر ڪري، وڃي مزار پر انور حضور بابا سائين (حضرت مخدوم محمد عاقل (چوٿون) عرف پير محمد رحمۃ الله عليه جن جي قبر اطهر سامهون (شهيدن سڳورن بادشاهن جي مقبري اندر) انهيءَ خاص مقصد ۽ غرض سان وظيفو ڪيڏن شروع ڪيم، پر اتفاق اهڙو ٿيو جو تورپئي عرصه اندر- اچي ننڊ نهوڙيو ۽ دل و دماغ تي اهڙو ته قبضو ڪيائين جو تسبيح هٿن مان چڏائي وڃي

پٽ تي پيئي۔ وري ان گھيرت بعد۔ جنن جاڳ ٿي، ته پنهنجي حالت تي افسوس کائي، لاهول پڙهندي وظيفو پوريءَ تياريءَ سان مُستعدي سان ٻيهر شروع ڪيم ته وري به اڃا اڌ کن تسبيح مس پڄائي هيم ته ننڊ جو اڳي کان به وڌيڪ غلبو دل و دماغ تي چانئجي ويو. جنهن جي نتيجي طور زبان، سلسلئ ڪلام جاري رکڻ کان قاصر ٿي وئي. اڪيون خود بخود ٻوڙجي ويون ۽ اتي ئي فرش تي ڊگهو ٿي پاسي ڀر لپتي پيس، وري ڪجهه وقت کان پوءِ سجاڳ ٿي، پنهنجي حال تي رحم کائيم۔ ۽ غصو پڻ آيم، پر آخر ڇا ٿي ڪري سگهيس.

”قهر درويش۔ برجان درويش“ وري تهر ڪوشش ڪيم ته ڪنهن نه ڪنهن طرح وظيفه کي صبح جي نماز تائين پورو ڪرڻ ۾ ڪاميابي حاصل ٿيم. پر سعي لاهاصل. دلي مراد آخر تائين پوري ڪونه ٿي سگهي، نيٺ ان عمل تان ئي هٿ ڪڍڻو پيو ۽ سمجهيم ته اهو اسان جي قسمت ۾ شايد نه آهي، ته ان طرح دلي مراد حاصل ٿئي. هونئن به جيئن ته تعزيت ۽ عزر خواهيءَ جا ڏهاڙا هئا. (والد الماجد مڪرم جن جي تازي وصال سببان) سو ڏينهن ته سڄو ماڻهن سان منهن ڏيندي گذرندو هو ۽ رات جو به اوجاڳي جي تڪليف سا ته اسان جي سهڻ کان ئي ٻاهر هئي. خود رب پاڪ جو فرمودو آهي ته جعلنا الليل لباسا و جعلنا النوم نعاسا ۽ جيئن ته خلق الانسان ضعيفا (ويچارو انسان ته ڪمزور خلقيل آهي).

سو به خفا کائس هڪ ئي وقت پڄن. اها ڳالهه سندن

لاءِ محال آهي، آخرڪار جيئن ئي ماڻهن جي اچ وڃ (آمد) ڪي قدر ڊيري ٿي ته حوائج ضروريءَ جي حاصلات لاءِ هٿ پير هڻڻ خاطر۔ لب درياءُ واقع پنهنجي اباڻي جاگير جي زمينن جي چڪاس لاءِ گهران تيار ٿي سفر لاءِ تيار ٿيم۔ دلي ارادو اهو به هو ته واٽ تي حضور ناني سائين (حضرت مخدوم الزمان مخدوم محمد اسماعيل رحمته الله عليه) جن جي مزار مبارڪ جي زيارت کان به مشرف ۽ مستفيض ٿيندس ۽ اتي ان درگاه تي سوال ورجائيندس ته ڪا مشڪل ڪشائي ٿي۔ آخر مشڪل ۾ ابا ڏاڏا نه امداد ڪندا ته ٻيو ڀلا ڪير ڪندو؟!! سوچيم ته ڏاڏا جن ته ڏاھ ڪانه ڏني هاڻي ڏسون ته نانا سائين جن هٿ هٿ ۾ ڏين ٿا۔ يا نه؟! سو مزار پُرانور تي دعا جا هٿ دراز ڪرڻ خاطر وڃي ناني سائين جي چائنٺ چميم ۽ سندن در جهلیم۔ ڪيئي مسئلا درپيش هئا۔ سفر باظفر ۽ بجميعت خاطر لاءِ به امداد درڪار هئي۔ آخر عشاءِ نماز کان پوءِ ابتدائي رات جو ڳچ حصو سمهي ڪيم نند۔ ته متان شهيدن بزرگن جي مقبره وارو حال ڪٿي هت به نه ٿييم۔ بهرحال رات جو پوئين پهر جاڳڻ بعد پاڻ کي گهڻي قدر چاق و چوبند ڄاتم۔ ان وقت خلق مخلوق جي هومو به گهڻي ڀاڱي گهڻيل هئي۔ سو وضو ڪري وڃي مزار اطهر جي ٻاهران نفلن ۾ مشغول ٿيس۔ فارغ ٿيڻ بعد۔ مقبري اندر داخل ٿيڻ بعد جئن ئي ورد وظيفو شروع ڪيم تيئن ئي رب پاڪ جي رحمت ۽ مرشد ڪريم حضرت ناني سائين جن جي عنايت سان بلڪل سجاڳيءَ واري حالت ۾ سندن بالمشاف زيارت نصيب ٿي۔ (مڪاشف واري ڪيفيت

اندر) سندن صورت مبارڪ اڃا تائين دل تي نقش ٿيل اٿم .
استمداد و دعا کائن طلب ڪيم . پاڻ سڳورن فهمائش
ڪندي ڪجهه حڪايتاً ڪجهه شڪايتاً فرمايو ته، ”بابا!!
پٽ!! مون کان ڇا ٿو گهرين؟ الله تبارڪ و تعاليٰ کان گهر
جيڪي ڪي گهرڻو اٿي.“

مطلب اهو ته دنيا جي طلب صحيح نه آهي. اها ته
بلڪل بي بقا چيز آهي. اها تون ڪهڙي گهر ڪڍي آيو آهين؟
حق سبحانه و تعاليٰ کان رؤيت ۽ رضامندهءِ الاهي طلب ڪر،
اها ئي هڪ حقيقي طلب آهي. باقي دنيا ته اڇي وڇي
شيءِ آهي. سواءِ رضامندي الاهي جي ٻيو ڪجهه به طلب نه
ڪر. اسان ان وچ ۾ سندن منهن مبارڪ چهره اقدس ۾
اڪيون کپايون ويٺا هياسون. ۽ سندن جلوه مقدس و منوره
سان پي اڪين کي ناريوسون. ائين ڪندي ته سندن صورت
مبارڪ في الحال ته يڪبارگي غائب ٿي ويئي. سندن الفاظ
بهرحال ڪن ۾ واڄت ڪري رهيا هئا. سمجهي ورتوسون
ته حضرت قبله گاهم دنيا طلبيءَ کان صريح منع فرمائي
ڇڏي. اوچتو دل ۾ خيال آيو ته آخر هي خرچ اخراجات ڇا
ڪهڙي ليکي پورا ٿيندا. آخر مٿي ڪائي ته ڪونه جيئبو. هي
جو قرض جا انبار مٿان چڙهي ويا آهن، سي ڪيئن لهندا!!؟
اهو خيال دل ۾ اچڻ شرط هڪ دفعو ٻيهر ناني سائين جن
نمودار ٿيا. ڇا ٿا ڏسون ته مرڪي رهيا آهن ۽ پيار ۽ پاڻو
سان فرمائي رهيا آهن ته، ”بابا!! پٽ!! دل ڇو لوڙهي اٿي؟!
ائين ڪندي جيب ۾ هٿ وجهي پيرل مٿ اشرفين جي
ڪڍي منهنجي حوالي ڪندي فرمايائون ته هان- وٺ، تنهنجي

درگاه عالیہ حضرت مخدوم محمد اسماعیل رحہ پریان لوہ شریف.

www.maktabah.org

درگاه حضرت مخدوم محمد اسماعيل جي روضہ مبارکہ جو دروازو

www.maknabih.org

مرقد مبارک - درگاہ حضرت مخدوم محمد اسماعیل پریالوئی.

www.mekhtubah.org

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحه پريالوئي جيه هٽن مبارڪن سان لکيل
قرآن مجيد جيڪو پريالوءَ جي سيدن وٽ محفوظ آهي.

درگاه عاليه حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحه جي روضي مبارڪ جي دروازي
تي لڳل فارسي ڪتبو.

وقتي ضرورت خرچ خروج لاءِ في الحال هي گينيون موجود آهن. جيئن جيئن تنهنجي ضرورت وڌندي ويندي، ٻيون تو لاءِ موجود ٻيون ڪيون.

اهي سندن ڪرامتون اسان- پنهنجي اکين ڏٺيون. ان طرح اسان جي افلاس ۽ تنگدستيءَ جو هميشه لاءِ تدارڪ ڪري ڇڏيائون.

الحمد لله عليٰ ذالڪ

قسم خدا پاڪ جو ته ان گهڙيءَ کان پوءِ وري ڪڏهن به ڪنهن دنيوي مشڪلات منهنجي آڏو سر نه ڪيون. هر طرح جي حاجت روائي از غيب خودبخود ٿيندي رهي، نه دنيا اسان وٽ ڪڏهن ايتري جمع ٿي جو اسان جي لاءِ عبادت خداونديءَ ۾ سستيءَ ۽ ڪاهليءَ جو سبب بڻجي سگهي. يا اجايو تعيش ۽ عيش حاصل ٿئي. ۽ نه ڪڏهن اهڙي شديد افلاس منهن ڪڍيو جو طبيعت ڪبيده ٿئي ۽ جميعت خاطر ته و بالا ٿي وڃي. الله تبارڪ و تعاليٰ جو هر حال ۾ ڪرم شامل رهيو. ۽ رزق ۾ فراخي عطا ٿيندي رهي ته اهو سڀ ناني سائين بزرگوار رحمته الله عليه جي دعا ۽ امداد جي اثر جو نتيجو هو. اها سندن سخا ڪا صرف اسان (يعني سندن پنهنجي اولاد) سان ئي نه هئي، پر سندن اها سخا بلڪل عام رهندي اچي. سندن دروازي تان سوالي ڪڏهن به خالي ڪين موندو. خود سندن زندگيءَ ۾ به سندن اهو طريقو هوندو هو. ته پنهنجي مريد جي سڀ کان اڳ دنيوي حاجت روائي فرمائيندا هئا.

ڪجهه مزید ڪرامتون

(۱)

حضرت پير پٽ ڌڻي بادشاهه رح جن اعليٰ حضرت
مخدوم محمد اسماعيل پريالوئي جن جي ارادتمندي ۽ حصول
فيض جي خيال کان وٽن اچي مسجد شريف جي مٿي ڀرڻ
شروع ڪئي ۽ ڪجهه وقت اتي رهيا. هڪ ڏينهن پير
صاحب جن آيا پي ته مخدوم صاحب جن سندن اڳيان اٿي
مرحبا ڪئي، ائين تي پيرا ڪيائون. بعد ۾ هڪ دفعه
مخدوم صاحب پير صاحب جن لاءِ ائين اٿي مرحبا نه ڪئي
ته پير صاحب جن ان سلسلہ ۾ پڇيو. پاڻ فرمايائون ته، اها
تعظيم توهان وٽ امانت لاءِ هئي. (حضرت روضه ڌڻي
بادشاهه جن ڏانهن اشارو) جيڪا (هينئر حرم پاڪن ڏانهن
منتقل ٿي ويئي) اوهان وٽ نه رهي آهي.

(۲)

مشهور ۽ متواتر روايت آهي ته، هڪ دفعي حجم سندن
سنوارت ڪري رهيو هو ته ايتري ۾ سندس ڪن تي ڪنهن
شادمانِي ڏهل وغيره يا سَهرن جي آواز جو پڙلاءُ پيو. همراه
کان ٿڌو ساه نڪري ويو ۽ سندس اکين مان ڳوڙها ڳڙي
مخدوم صاحب جن جي مٿي مبارڪ تي پيا. پاڻ کانئس
روئڻ جو سبب پڇيائون. ان تي ان حجم عرض ڪيو،
”قبلا! اها ڇيچ منهنجي ٿيندڙ ٺنهن جي آهي، جيڪا منهنجي
گم ٿيل پٽ جي نالي ٿيل هئي، پر ان جي اڄ تائين واپس نه
ٿيڻ جي ڪري سندس وهانءُ ٻئي سان ٿي رهيو آهي.“
مخدوم صاحب جن اڌ ڪوڙيل مٿي سان، ڪوٺرو

ڪٿي ٻاهر هليا ويا ۽ وري موٽي آيا. حجم گهر پهچڻ شرط خوشيءَ خوشيءَ جو ماحول ڏسي معلوم ڪيو ته سندس پٽ واپس اچي ويو. پڇڻ تي کيس پٽ ٻڌايو ته، ”دهليءَ جي شهر ۾ هوس، ڪنهن ڪم سانگي آيس ته اڌ ڪوڙيل مٽي واري هڪ فقير مون کي اچي ٻانهن کان ورتو ۽ هينئر هتي پنهنجي اباڻي گهر ۾ پاڻ کي ڏسي رهيو آهيان.“ حجم پٽ کي مخدوم صاحب جن جي خدمت ۾ وٺي آيو. پري کان ئي ڏسندي ئي پُٽس رڙ ڪري چيو ته، ”بابا! اهو فقير هيو، جنهن مون کي ٻانهن کان وٺي هتي پهچايو آهي.“ اهڙي طرح حجم جي گهر ۾ ويڃايل خوشيون ۽ مُرڪون موٽي آيون ۽ شادمانا ٿي ويا.

(۳)

استاد احمد الدين خواجه کهڙائي مرحوم جن هڪ دفعي ٻڌايو ته، مخدوم محمد اسماعيل پريالوءِ واري جي درگاه تي هڪ حافظ ڪنهن حاجت مشڪلات جي سلسلہ ۾ قرآن پاڪ پي پڙهيو پر ڪافي عرصي تائين کيس ڪوئي نياءُ نه مليو ته هن حجت ڪري مخدوم صاحب جي پيرانديءَ کان ويهي قرآن پاڪ پڙهڻ شروع ڪيو. کيس هڪلون ٿيون ۽ آواز آيو ته، ”تون اسان جي پيرن کان ٿو قرآن پاڪ پڙهين. اسان پير ڪيڏانهن ڪريون.“ هن عرض ڪيو ته، ”عرصي کان وٺي نياءُ جي اوسيئڙي ۾ آهيان، انڪري حجت ڪئي اٿم.“ سائين جن فرمايو ته، ”اسان کي تنهنجي تلاوت پسند آهي، ان ڪري توکي اشارو نياءُ نه ٿا ڏيون. تنهنجو ڪم ته ٿي چڪو آهي.“ اهو حافظ ڳوٺ پهتو ۽ اتي

کيس مخدوم صاحب جن جي قول جي تصديق ملي ته واقعي سندس روانگيءَ کان ستت ئي پوءِ سندس مشڪل حل ٿي چڪي هئي.

(۴)

مٿي ذڪر ڪيل حجم جي پُٽ جي واقعي وانگر هڪ بادشاهه جنهن ڪنهن سائل جي زال کي زوريءَ پاڻ وٽ ويهاري ڇڏيو هو، ڪٿي ان عورت سميت پنهنجي ڪمري ۾ حاضر ڪرڻ ۽ ان سائل کي سندس عورت واپس ڏيارڻ واري مخدوم صاحب جن جي ڪرامت به مشهور آهي.

(۵)

سندس اها ڪرامت به مشهور آهي ته، ڪئين قرآن پاڪ ياد نه ٿيڻ ۽ نه پڙهي سگهڻ وارن باڏائيندڙ سائلن جي مشڪل حل ٿي ۽ کين قرآن پاڪ پڙهڻ نصيب ٿيو. (ذهن کلي ويو) ۽ ڪئين کين قرآن پاڪ ياد ٿي ويو. (حافظو ايترو تيز ٿي ويو)

(۶)

برادر مر الطاف حسين آءِ ابرو ڪهڙائي (سوهو قنصره ضلع خيرپور) کي سندس عزيز انور لوهر (ويٺل ڳوٺ سوهو قنصره) ٻڌايو ته، ”آئون ٽپ دق جي علاج خاطر ڊاڪٽرن وٽ ويس، پر ڪنهن جي به علاج مان فائدو نه پي پيو. نيٺ مخدوم محمد اسماعيل سائين جي درگاه تي پريالوئ ۾ وڃي رهيس ته من الله جي پياري جي برڪت ۽ دعا سان ٻين وانگر مون کي به شفا نصيب ٿي. هڪ رات ڏنم ته نوراني چهري وارا شخص اتي رهيل سائلن کي ڏسڻ ۾ مشغول ٿي

ويا. انهن مان هڪ ٻئي بزرگ کي مون ڏانهن اشارو ڪندي چيو ته هي به شفا لاءِ آيل آهي. ان کي به ڏسو. ٻئي بزرگ ٿورو اڳتي وڌندي چيو ته هيءُ ته جاڳي ٿو پيو. ائين اهي بزرگ گم به ٿي ويا. الحمد للہ، مون کي مخدوم صاحب جن جي برڪت سان شفا ٿي ويئي ۽ وري ان سلسلي ۾ ڪنهن ڊاڪٽر وٽ نه ويو آهيان.

(۷)

حضرت مخدوم صاحب پريالوي رح جن جڏهن به حضرت مخدوم محمدي رح جي زيارت لاءِ (ملاقات) ايندا هئا ته سندن پٺيان هلندا هئا، مخدوم صاحب جن کين اڳيان هلڻ لاءِ چوندا هئا، جنهن تي جواب ڏيندا هئا ته، ”محبوب سائين! اوهان جي پيشانيءَ مبارڪ ۾ اسم اعظم ذاتي مبارڪ چمڪندڙ آهي. جنهن ڪري اوهان کي پني ڏيڻ جي اسان کي طاقت ڪينهي.“

(۸)

مقامي معمر خليفه آخوند محمد عثمان رتڙ ٻڌايو ته، ”حضرت مخدوم پريالوي رح جن جي وفات بعد سندن لاش مبارڪ کي ڪانڊي- (مريد وغيره) کنيو پي ويا ته هڪ واه تان گذرڻ مهل اڳيان هلندڙ، منهن تي ڪپڙو ويڙهيل شخص چيو ته، بابا! اڳيان پاڻي اونهو آهي. توهان هيڏانهن هلو. ته موجود ماڻهن منجهان ڪنهن ان کان پڇيو ته، اوهان ڪير آهيو؟ ان چيو ته مان محمد اسماعيل آهيان. ماڻهن چيو ته مخدوم محمد اسماعيل ته وصال ڪري ويو آهي ۽ اسان ان جي لاش کي ڪٿ تي کنيو پيا وڃون. دفنائڻ لاءِ...! توهان

ڪهڙا محمد اسماعيل آهيو. پاڻ فرمايائون ته، ڪٽولي وارو
محمد اسماعيل مان ئي آهيان.

(۹)

ساڳئي خليفه آخوند محمد عثمان رتڙ ڪهڙائي مرحوم
هڪ روايت حضرت مخدوم صاحب رح جن بابت بيان
ڪئي ته هڪ مست وٺي جون امانتون مختلف ولاتن مان
ڪڍيندو پي آيو ۽ حضرت مخدوم صاحب رح جن کان به
امانت ڪيائين. حضرت مخدوم صاحب رح جن پنهنجي
مرشد حضرت سيد جمال الله رح جن وٽ حاضر ٿي امانت
ڪڍڻ واري پوري ماجرا عرض ڪيائون. سندن مرشد
سڳوري رح جن فرمايس ته، ”اوهين حضرت غوث الاعظم
سيد عبدالقادر جيلاني رح جن جي دربار ۾ دانهن ٿيو.“

حضرت مخدوم صاحب رح جن بغداد شريف ۾
حضرت غوث الاعظم رح جن جي دربار ۾ حاضر ٿي
مراقبه جي صورت ۾ پوري ماجرا عرض ڪئي. حضرت
پيران پير دستگير رح جن کين مراقبه واري حالت ۾ فرمايس
ته، ”سڀاڻي دهليءَ ۾ هڪ ولي الله جي جنازه نماز ٿيڻي
آهي. اتي سرڪار دوجهان عليه السلام جن جي ڪچهري لڳندي. ان
ڪچهريءَ ۾ اهو مست به موجود هوندو. اتي دانهن عرض
رڪجو. ۽ اهو پڻ فرمايائونس ته، ان بزرگ جي نماز جنازه
اوهان پڙهائيندؤ.“ هوڏانهن وري بزرگ اهل الله (جنهن جي
نماز جنازه ٿيڻي هئي) پنهنجي آخري وصيت ۾ چيو هئائين
ته، ”منهنجي نماز جنازه اهو بزرگ شخص پڙهائيندو، جنهن
پنهنجي اگهڙ پوريءَ زندگيءَ ۾ نه ڏٺي هجي. ۽ اهو بزرگ اتر

طرف کان ايندو، سندس نالو مخدوم محمد اسماعيل رح هوندو.“
 ان مرحوم بزرگ جا هزارين مريد ۽ معتقد مخدوم
 صاحب جي زيارت لاءِ صبح ٿيندي ئي اتر طرف واري رستي
 (لنگھ) کان وڃي بيٺا. ۽ حضرت قبله مخدوم صاحب جن
 کي وڏي استقبال جي صورت ۾ جنازه گاه ڏانهن آندائون.
 حضرت مخدوم صاحب جنازه نماز پڙهائي پوءِ پنهنجي مرشد
 سڳوري سان گڏ وڃي حضور ڪريم ﷺ جن جي
 ڪچهريءَ ۾ حاضر ٿيا. ۽ پنهنجي ماجرا نهايت ئي عاجزيءَ
 ۽ انڪساريءَ سان حضور ﷺ جن جي حضور ۾ پيش
 ڪيائون. پاڻ ڪريم ﷺ جن حضرت ابابڪر صديق رح
 جن کي حڪم ڪيو ته، مخدوم صاحب کي امانت واپس
 وٺي ڏيو. حضرت ابابڪر صديق رضي الله تعالى عنه جن
 وري حضرت علي ڪرم الله وجهه جن کي فرمايو ته، جيئن ته
 ولايت جا امام اوهين آهيو، اوهان ئي مخدوم صاحب کي
 امانت وٺرائي ڏيو. جيئن ته اهو مست به ان ڪچهريءَ ۾
 موجود هو.

حضرت مشڪل ڪشا رضي الله عنه ان مست جي
 پس پيش ڪرڻ تي کيس حڪم ڪيائون ته، ”جيڪي به
 امانتون تو وٽ ڪسيل آهن، سي سڀ مخدوم صاحب کي
 ڏي ۽ پنهنجي امانت مان به اڌ مخدوم صاحب کي ڏي.“
 اهڙي طرح ان مست ۲۱ ولين جون ڪرامتون ۽ پنهنجي
 ڪرامتن جو اڌ به مخدوم صاحب کي ڏنو.

ان طرح حضرت مخدوم صاحب رح کي پنهنجي
 امانت سميت ساڍن اٺن کي هن ولين جون امانتون حضرت پيران

پير دستگير رح ۽ حضرت علي ڪرم الله وجه جن جي
مهربانيءَ سان عطا ٿيون.

(۱۰)

موجوده حضرت پير سائين پاڳاره جن جي برادر مرحوم
پير سائين نادر شاه جن ڪنهن عقده ڪشائيءَ جي سلسلي
۾ حضرت مخدوم پريالوئي سرڪار جن جي پيرانديءَ وٽ
پنهنجي ٽوپي رکي آيا. ان درگاه مبارڪ جي خدمت گار
مجاور مخدوم روشن علي رح کي خواب ۾ حضرت
مخدوم صاحب جن طرفان اشارو مليو ته، ”نادر شاه وٽ
وڃي، کيس سندس هيءَ ٽوپي پهچائي اچ ۽ چئ ته، تنهنجو
ڪم ٿي ويو آهي. هيءَ پنهنجي ٽوپي واپس وٺ.“
(راوي ساڳيو اخوند محمد عثمان رٿر)

(۱۱)

(شهباز پبليڪيشن حيدرآباد جي مطبوع، سيد محمود
شاه بخاري لاڙڪاڻوي جي تصنيف (مقاله)، جيڪو جڳ
مشهور بزرگ موناالا تاج محمود امروٽي جي مفصل سوانح
حيات آهي، ۾ هي واقعو مذڪور آهي ته، هڪ نؤمسلم
هندو چوڪري جي مقدم جي سلسلہ ۾ ڪورٽ ۾ حاضري
هئي، سڀئي علماء ۽ ٻيا مسلمان پريشان بيٺا هئا ته بزرگ
امروٽي الائي ڪهڙي وقت پهچندا. اچ سنوائي آهي سا به
هڪ ڪٽر مسلمان دشمن انگريز جج وٽ! نيٺ بزرگ جي
سواري ايندي ڏٺائون تڏهن وڃي سندن پيٽ ۾ ساه پيو.
بزرگ کي پنهنجي اوسيئڙي ۽ پريشانيءَ جي باري ۾ ٻڌايائون.
بزرگ کين تسلي ڏيندي چيو ته، ”مان پريالوءَ ويو هوس.
مخدوم صاحب (محمد اسماعيل پريالوئي) رح مونکي

خوشخبري ڏني آهي ته چوڪرو اوهان جو آهي.“
 شنائتي ٿي، جڻڪ الله پاڪ مخدوم صاحب جن جي
 دعا جي اجابت طور ڪوائف ٿي بدلائي ڇڏيا ۽ ان ڪٽر
 مسلم دشمن جج توڙي غير مسلمان مدعين جي شر ۽ نقصان
 کان مسلمانن کي محفوظ و مامون رکيو.

(۱۲)

سندن آستانه مبارڪ جو پانڌيٿرو فقير عاصي کهڙائي
 سومرو راوي آهي ته، ”۱۹۹۲ع ۾ منهنجي پيءُ جي اغوا لاءِ
 سندن دربار عاليه ۾ حاضر ٿي عرض ڪندو هوس. نيٺ
 هڪ ڏينهن بعد پاڻ بشارت فرمايائون ته، فلاڻي مهيني جي
 آخري تاريخ چوڪرو اوهان کي موٽي ملندو. ٿيو به ائين جو
 اسان جو پيءُ ان ئي مهيني جي آخري تاريخ سانجهيءَ جي
 ٻانگ وقت اسان وٽ گهر پهچي ويو.“

(۱۳)

حاجي محبوب علي خان چانڊيو ڳوٺ خود لڳ ڦوڙي
 تعلقه ڪنگري روايت ڪئي ته، ”مخدوم صاحب جن جي
 زماني ۾ روڊ رستا ڪونه هئا. رڳو جهنگ ٿي جهنگ هوندا
 هئا. هڪڙو واڻيو ڀر واري شهر مان سؤدو سامان وٺڻ ويو.
 واپسيءَ تي هن کان رستو پئجي ويو. مخدوم صاحب جن
 عبادت الاهيءَ خاطر ساڳئي جهنگ ۾ مراقبي ۾ ويٺا هئا.
 جنهن جاءِ تي پاڻ ويٺا هئا، اتي واڻيو پٽڪندو پٽڪندو
 اچي اتفاق سان پهتو. مخدوم صاحب جن ڏٺو ته ٻاهر ڪو
 ماڻهو بيٺو آهي. پاڻ آواز ڪري پڇيائونس ته، ”ڪير آهين؟“
 واڻيي کي ڏاڍو خوف ٿيو. خوف ۾ ڏڪندي ورائيائين ته،
 ”مان فلاڻو واڻيو آهيان.“ پڇيائونس ته، ”هتي ڪيئن آيو“

آهين؟“ واٽي چيو ته، ”سائين رستو يلجي پيو آهيان. پريالوءِ ويندس.“ مخدوم صاحب جن اشارو ڪري چيس ته ڏس هي آهي، پريالوءِ جو شهر. واٽي ڏٺو ته هي شهر ئي پيو آهي، نبي سائين ﷺ جن جو روضو مبارڪ نيلن سان آهي. واٽي چيو ته، ”سائين هيءُ ته پريالوءِ ناهي.“ پوءِ پاڻ سندس پريشانيءَ تي شفقت ڪري کيس اشارو ڏنائون، ته هاڻي ڏس. واٽي ڏٺو ته هو پنهنجي ڳوٺ پريالوءِ ۾ آهي. (درحقيقت مخدوم صاحب جن جي نظر و ڪرم سان هو مدينه منوره ۾ پهچي ويو. جيڪو اصل پريان لوءِ يعني پرين يعني الله جي حبيب ڪريم ﷺ جن جي لوءِ (يعني بستي- شهر) آهي.

(۱۵)

هائِ اسڪول ڪولاب جيئل (ضلع خيرپور) جي استاد محمد ايوب خان چاندئي روايت ڪئي ته، سائين مخدوم صاحب پريالوئي جن جو هڪ عقيدتمند ٻڪرار هر جمعي نماز پڙهڻ لاءِ ٻڪريون اتي ئي جهنگ ۾ ڇڏي، هليو ايندو هو. هڪ دفعي ڪنهن شخص چيو ته، ڏسون ته سهي ته آهي ٻڪريون ٻڪرار کان سواءِ هڪ هنڌ گڏ جهنگ ۾ ڪيئن بيٺيون آهن. اتي پهچي ڏٺائين ته هڪ بگهڙ ٻڪرين جي ان ڌڻ جي چوڌاري پهرو ڏيئي رهيو هو. (سبحان الله)

سندس ٻڌل روايت آهي ته، درياءُ ڪنهن جڳه تي پائيندو آهي ته، مخدوم صاحب جي روضي مبارڪ جي پراڻي سرانهيءَ جاءِ تي وجهڻ سان درياءُ اتان پاڻ ڇڏي ويندو آهي. اڄ تائين حضرت مخدوم العارفين پريالوئي سرڪار جن جي آستانهءِ عاليه تان هزارين مريض شفاياب ٿيندا رهن ٿا، هر مردوند جي مراد پوري ٿيندي آهي، مشڪل حل ٿينديون

رهنديون آهن ۽ روئيندڙ کلندا واپس ورندا آهن. جيڪڏهن صرف چند ويجهڙائيءَ وارن سالن جي اهڙن مهربانين جو تذڪره ڪجي ته به دفتر پرڃي ويندا.

هتان جا ديوان (واڻيا) سندن عقيدت مند ۽ ارادتمند آهن ۽ صدق دل سان سمجهندا آهن ته الله جي هن مقبول ٻانهي جي پناه ۽ امان ۾ رهون ٿا ۽ سندن دعا برڪت سان اسان سان ڪيئي مهربانيون ٿينديون رهن ٿيون.

حضرت سائين جو هڪ ٻانيڻ کي هڪ نظر سان عالم ۽ پيش امام بڻائڻ واري سندن ڪرامت به مشهور آهي.

کوئي اندازو ڪر سگهجي ٿو ته ان کي زور بازو ڪا،

نگاهه مرد مومن سڄي بدلي جاتي هيئن تقديري.

حضرت مخدوم صاحب پريالوي رح وڏو ولي خدا رسیده بزرگ ٿي گذريو آهي. جنهن پنهنجي حياتيءَ ۾ هزارها آدمين کي فيضياب ڪيو هو، سندن وفات کان پوءِ به سندن مزار مبارڪ تي ماڻهن جي رجوعات تمام گهڻي انداز ۾ آهي. عورت ذات کي سندن قبو اندر وڃڻ جي جرئت ڪانه ٿي سگهندي آهي. پاڻ هزارن جي رهبري ڪندي بروز سومر اٺين تاريخ ماه ربيع الاول ۱۱۷۴ھ بمطابق ۱۹۶۰ع ۾ وفات فرمايائون.

”اللهم ارزقنا و انفعنا به برڪاتهم“

به هشتم از ربيع الاول او رفت،

دوشنبه چون که باز آمد زحانوت،

زتاريخش بمن هات چنين گفت.

۱۱۷۴ھ

مقام روح پاکش جائي لاهوت.

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي روضي جو ٻاهريون منظر.

درگاه عاليہ حضرت مخدوم محمد اسماعيل رح جي احاطي ۾ موجود کوہ جيڪو
هينئر مسجد جي تعمير ۾ شامل ٿي ويو آهي.

پريالو ۾ درگاه عاليہ حضرت مخدوم محمد اسماعيل سان لڳ زير تعمير مسجد جو ڏيک.

THE

WINDMILL

مخدوم اسماعيل پريان لوي

مولانا دين محمد وفائي

ولي، ڪامل، عالم عامل، فاضل جليل مخدوم اسماعيل قوم جوڻيجو، سنڌ ۾ نقشبندي طريقي جو امام ٿي گذريو آهي، تصوف ۽ عرفان سان گڏ هو بزرگ ظاهري علمن جو به وڏو عالم هو، هميشه ظاهري علم جي درس جو سلسلو جاري رکندو ايندو هو. هو خوشخط به هڪ ئي هو، معقول ۽ منقول جا سمورا درسي ڪتاب پنهنجي قلم سان لکي پنهنجي ڪتب خاني ۾ جمع ڪيا هئائين. مريدن کي فيض تلقين ڏيڻ ۽ درست پڙهائڻ سان گڏ روزانو ڪنهن نه ڪنهن ڪتاب جي هڪ يا ٻه جزء لکندو رهندو هو، ڪن جو چوڻ آهي ته پاڻ ڏينهن جو آرام ڪندو هو ته سندس قلم خودبخود لکندو رهندو هو. واللہ اعلم مخدوم صاحب جي مرشدن جو سلسلو هيٺين ريت آيل آهي. مخدوم صاحب مريد آهي، مخدوم جمال الله سنڌي پريان لوي جو هو، حافظ ايوب سنڌي جو. او شيخ محمد سعد لاهوري (وفات ۱۱۵۲) جو. او شيخ سيد آدم بنوري جو (وفات ۱۱۵۳) او شيخ احمد سرهندي امام رباني مجدد الف ثاني (وفات ۱۰۳۴)

جو رحمة الله عليهم .

مخدوم محمد اسماعيل پنهنجي زماني ۾ ڪمالات ۽
ڪشف جي لحاظ سان يڪتا زمانه هو، سندن ڪرامتون
ايتريون آهن جن جو شمار ڪري نٿو سگهجي . هتي ڪجهه
ٿوريون ڪتاب ’آئينه جهان نما‘ مان نقل ڪجن ٿيون .

(۱) هڪ ماهيڙي عورت ڏڌ وڪڻڻ لاءِ پريان لوڙ ڏانهن
آئي ٿي، ته جهنگ ۾ واٽ يلجي ويس، اتفاقاً اتان مخدوم
صاحب اچي لنگهيو، مائي چيس ته، ”سائين پريان لوڙ جو ته
ڏس ڏيو.“ مخدوم صاحب دل ۾ چيو ته، محبوب جي
ڳوٺ جو ڏس پڇي رهي آهي، تنهن تي مائي کي سڏي
فرمايائون ته، ”اڪيون ڪٿي پور!“ مائي اڪيون پوري جو پوءِ
ڪٿي کولي ته مديني منوره سندس سامهون هو. مائي کي
چيائين ته، ”اجهو هي پرين جو شهر آهي.“ ماهيڙي مائي بي
خبر هئي، ڏاڍي حيران ٿي چوڻ لڳي ته، ”مون کي جنهن
ڳوٺ ۾ ويڻو آهي، سو هي ته اهو ڪونه آهي.“ مخدوم
صاحب فرمايس ته، ”اڪيون بند ڪري پوءِ ڪول!“ مائي
حڪم جي تعميل ڪئي ته پوءِ سچ پچ پاڻ کي پريان لوڙ
جي ٻاهران ڏٺائين .

(۲) هڪ شخص لوئي (ڪٽي) رنگائڻ لاءِ پريان لوڙ جي
هڪ اسماعيل نالي ڪٽيءَ ڏانهن آيو ٿي ته رستي ۾ مخدوم
صاحب پنهنجي مسجد جي در وٽ مليس هو ماڻهو ناواقف
هو، تنهن پڇيو ته، اسماعيل ڪٿي ڪٿي رهندو آهي، جنهن
کان مون کي کٽو رڱائڻو آهي. مخدوم صاحب فرمايو ته
هڪ اسماعيل ته آءُ به آهيان، اڄ ته تنهنجي ڪٽي کي مان ئي

رنگي ڏيان. پوءِ هن شخص تي ايڏو توجه وڌائون جو ڪجهه وقت بي هوش ٿيو پيو ۽ سندس دل ذڪر الاهي سان زنده ٿي پئي ۽ رنگجي لال ٿي ويو. هوش ۾ اچڻ کان پوءِ مخدوم صاحب جي پيرن تي ڪري پيو ته هي مون تي ايڏو احسان ٿيو آهي، جو هزارن سالن ۾ به ڪنهن تي ڪونه ٿيو هوندو. مخدوم صاحب فرمايو ته بابا! اسان ته ان ريت رڳيندا آهيون. ان کانپوءِ اسماعيل ڪٿي کي گهرائي کيس لوڻي به رنگائي ڏنائون.

(۳) هڪ شخص ڪنهن ولايت مان پارس پٿر (اڪسير) سندس خدمت ۾ کڻي آيو، جنهن جي خاصيت هيءَ ته لوه يا ٽامي کي لڳائجي ته سون ٿي پوي، مگر مخدوم صاحب اهو پٿر وٺي کڻي ڪوه ۾ اڇلايو، هن ماڻهو کي پنهنجي ڪٿي ڪمائي جي چٽ ٿي وڃڻ تي افسوس به ٿيو ۽ حيران به ٿيو. مخدوم صاحب ڪوه کي گيڙو ڏياريو ته لوئين ۾ ڪيترائي پارس پٿر اچڻ لڳا ۽ هن ماڻهوءَ کي چيائون ته جيڪو تنهنجو هجي سو سڃاڻي ڪڍ! فقيرن کي اڪسير يا پارس پٿر جي ڪابه گهرج يا لالچ نه ٿيندي آهي.

(۴) پير سيد موسيٰ شاه گهوٽڪي واري جي خدمت ۾ هڪ شخص دهلي مان فيض وٺڻ آيو، جو ڏاڍو مفلس ۽ تمام گھنگار هو. پير موسيٰ شاه جيلاني فرمايس ته، تون اڳ ۾ محنت ڪري دل کي صاف ڪر ۽ پاڻ ۾ فيض حاصل ڪرڻ جو استعداد پيدا ڪر ته پوءِ توکي فائدو پهچايو وڃي. جنهن تي هو شخص نااميد ٿي گهوٽڪيءَ مان ڪهي

حضرت مخدوم صاحب جي خدمت ۾ آيو. سيد موسيٰ شاھ جو بہ سمورو قصو ٻڌايائين ۽ پنهنجي حالت جو بہ بيان ڪيائين. مخدوم صاحب هن تي ايڏو توجه فرمايو جو هڪ طرف سندس سڀني ڪلي پيو ۽ ٻي طرف کان ايڏي رجوعات ٿيس جو وڏو دولتمند بڻجي پيو. واپسي وقت مخدوم صاحب فرمايس تہ، جڏهن گهوٽڪي مان سيد صاحب وٽان لنگهين تہ چئجائن تہ مهمان ڪو ٿانو پاڻ سان کڻي ڪونه ايندو آهي، پر سڀ انتظام ميزبان کي ڪرڻو پوندو آهي.

(۵) هڪ شخص جي نياڻي ڪي ڌاڙيل پٺاڻ سنڌ مان زوري کڻي ويا هئا. افغانستان ۾ هن کي پنهنجي ٻانهي ڪري وڃي رکيو هئائون. هن جو والد مخدوم صاحب جي خدمت ۾ اچي ملتجي ٿيو، ڪنهن بہ طريقي تي منهنجي چوڪري واپس گهرائي ڏيو. گهڻن زارين ۽ منتن کان پوءِ مخدوم صاحب هٿ ڊگهو ڪيو، ٿوري دير کان پوءِ ڏٺو ويو تہ اها چوڪري مجلس ۾ موجود هئي، هٿن کي اٿو لڳو پيو هوس. بيان ڪيائين تہ آءُ هڪ امير پٺاڻ جي گهر ۾ ڪنيز هيس، هاڻي اٿو ويئي ڳوٺ ۾ جو هڪ اوچتو جهٽڪو آيو ۽ پاڻ کي هٿ ڏسان ٿي.

(۶) قاضي عبدالمطلب ڳوٺ قاضي ڪهنڱ (تعلقي ميهڙ) جي مخدوم صاحب کان سوال ڪيو تہ مغرب جي نماز کان پوءِ شفق جي حد ڪيتري آهي، يعني شفق جي معين ڳاڙهاڻ آهي يا ان کان پوءِ جيڪا هلڪي سفيدي پيدا ٿيندي آهي. مخدوم صاحب فرمايو تہ، ان جو جواب رات حضور رسول ڪريم ﷺ جي درٻار مان پڇي پوءِ ڏيندس.

آخر رات جو جواب هي مليس ته، ”هي الحمرة“ يعني شفق
ڳاڙهاڻ آهي.

(۷) مخدوم صاحب جي حوالي ۾ هڪ نينگري
ڪم ڪار ڪندي هئي، جڏهن وڏي ٿي تڏهن هن کي
سندس عزيزن شادي ڪرائي ڏني، ڪجهه وقت کان پوءِ
مخدوم صاحب هن چوڪري کي مبارڪ ڏيڻ ۽ ڏسڻ لاءِ
سندس صاهري گهر لنگهي آيو، چوڪري مخدوم صاحب
جو ٻڌي مڙس کي وٺي گهر جي در تي اچي مخدوم صاحب
سان ملي، پوءِ کيس پنهنجو مڙس ڏيکاريندي چيائين ته، سائين
اجهو منهنجو ته هي مڙس آهي، اوهان جو مڙس ڪٿي آهي.
مخدوم صاحب تي انهن الفاظن جو ڏاڍو اثر ٿيو. زال مڙس
پنهني تي اهڙو توجه وڌائون جو حضور ﷺ جن جو هنن کي
حضور ٿيو، پوءِ فرمايائين ته اجهو منهنجو ته اهو مڙس آهي.

پير سائين سيد محمد راشد روضي ڌڻي عليه الرحمه جو
والد بزرگ پير سيد محمد بقا شهيد مخدوم صاحب جي
اجازت لٽل خليفن ۽ مريدن مان هو، نقشبندي طريقي ۾ سڀ
ڪجهه اتان حاصل ڪيو هئائين، راشديه قادريه طريقي جا
ذڪر اذڪار ڏنا ويندا ته اهي اندر ئي نقشبندي نموني جا
آهن. مخدوم صاحب جو مقولو آهي ته نقشبندي ۽ قادري
طريقا ٻئي هڪٻئي جا ويجهڻ آهن. قادري طريقو نور ذاتي ۽
نقشبندي نور صفاتي آهي، قادري بادشاه ۽ نقشبندي وزير آهي.
مخدوم صاحب جو ٻيو مقولو آهي. ذڪر اذڪار سڀ
هڪ شور آهن. اصل مقصد توحيد آهي. فرمايائون ته، گم
نامي عظيم مقصد آهي. فرمايو اٿن ته هميشه ويچارو ٿي

رهجي، مسڪين ٿي رهجي، ان ۾ ئي اصل مقصد آهي.
مخدوم صاحب جي اڳيان ڪنهن ماڻهو هڪ سنڌي
ڏوهيڙو پڙهيو:

سڪڻ سڀ ڪراءِ سڪ منهن جا سپرين
آسائينون اين ۾ يون پنا تارا
جڏهن واءِ من رکيو مينهن کي

حضرت مخدوم صاحب جواب ۾ فرمايو ته

سپون مَ ساراه
هيڃ جنين جو ههڙو
سڄڻ آئي ساڃاه
آتي ويڙن وسري

(ملفوظات خزيت المعرفة)

سنڌ ۾ جڏهن احمد شاھ ابدالي آيو هو، تڏهن مخدوم
صاحب جي ملاقات لاءِ به پريان لوءِ ۾ پهتو ۽ دهلي جي فتح
لاءِ دعا گهرائين.

سردي جي موسم ۾ افغانستان جي علائقي مان ڪي
مسافر وٽن اچي مريد ٿيندا هئا، برابر تن مهينن جي محنت
کان پوءِ خرق خلافت ڏيکي روانا ٿي ويندا هئا، سندن دستور
هوندو هو، جو پهريان مريد جا دنياوي احتياج دور ڪري، پوءِ
کين ذڪر اذڪار ۾ مشغول ڪندا هئا.

(ملفوظات روضي ڌڻي)

مخدوم صاحب کي نرينو اولاد ڪونه هو. فقط نياڻي
هئس، مخدوم حمدي خدائي ڪهڙن واري جي فرزند محمد

عاقل سان شادي ڪرائي ڏني هئائين. ان مان ضياءُ الدين نالي هڪ فرزند پيدا ٿيو، اهو جواني جي زماني ۾ وفات فرمائي ويو. هي بيبي صاحبہ مستجاب الدعوات عابده زاهده هئي ۽ هڪ ڪروڙ صلوات شريف پڙهي هئائين.

مخدوم محمد اسماعيل ۸ ربيع الاول چنڇر ڏينهن ۱۱۷۴ھ ۾ وفات فرمائي ۽ پريان لوءِ ۾ ئي دفن ڪيو ويو. ڪنهن شاعر قطعہ تاريخ هيٺين ريت لکيو آهي:

چون زينجا رخت بست آن باز جبروت
 تهی کرد آشیانه قید ناسوت
 چون رفت آن رهنما فریاد برخواست
 ز ذراتِ جهان از ماه تا حوت
 کدا می باز اسماعیل مخدوم
 که میلش بود کلی سو هاهوت
 وقوع رحلت آن قطب عالم
 گریک افگند در سکان ملکوت
 بهشتم از ربيع الاول او رفت
 دو شنبه چون که باز آمد ز حانوت
 ز تاریخش بمن هاتف چنین گفت
 مقام روح پاکش جاءِ لاهوت

۱۱۷۴ھ

ماخوذ از: ”تذکرہ مشاہیر سند“ جلد ٽيون
 (چپائيندڙ: سنڌي ادبي بورڊ ڄامشورو)

مخدوم محمد اسماعيل ۾ پريان لوني

ڊاڪٽر نواز علي شوق

سند صوفي سڳورن ۽ الله جي پيارن ۽ اوليائن جي سرزمين آهي. هر وسطي ۽ واهڻ ۾ ڪنهن نه ڪنهن بزرگ جي مزار يا خانقاه ضرور نظر ايندي. خيرن پري خيرپور ۾ به ڪيترائي خير ۽ برڪت وارا الله جا پيارا آرامي آهن. انهن مان هڪ مخدوم محمد اسماعيل آهي.

سندن اصل نالو اسماعيل آهي، پر عشق رسول سبب سندن لقب ”عبدالرسول“ هو. پاڻ ذات جا جوڻيجا هئا ۽ ڏوڪري تعلقي جي هڪ ڳوٺ ميان جي ڪاهي جا وينل هئا. سندن ننڍپڻ جو ڪو احوال ڪونه ٿو ملي. پير حسام الدين راشدي مرحوم ”حديقہ الاوليا“ جي مقدمي ۾ ”حالات مخدوم محمد اسماعيل پريان لوني“ نالي هڪ قلمي ڪتاب جو ذڪر ڪيو آهي، اهو ڪنهن جي ملڪيت هو؟ هينئر ڪنهن وٽ آهي، ان بابت ڪا ڄاڻ ڪانه ٿي ملي.

بهرحال، جيستائين اهو قلمي ڪتاب هٿ اچي، تيستائين ٻين ماخذن جي مدد سان هيءُ مقالو لکيو اٿم،

جيڪو اڃا اڻ پورو آهي.

مخدوم صاحب پنهنجي ڳوٺ مان لڏي ”پيرالي“ آيو ۽ اتان جي بزرگ سيد حاجي جمال الله شاه^۱ جو مُريد ٿيو. مخدوم صاحب جن ڪهڙي سن ۾ پيرالي آيا؟ ۽ سندن لڏڻ جو ڪهڙو سبب هو؟ اهو پڻ معلوم نه آهي. بهرحال، مخدوم اسماعيل رح هميشه لاءِ خيرپور جي ڀاڳ پري شهر ”پيرالي“ جو ٿي ويو. ان شهر کي سندن مريدن ۽ عقيدت مندن مُرشد جي محبت ۽ عقيدت ۾ ”پريان لوڙ“ سڏيو، جيڪو وري اڄ بگڙجي ”پيرالو“ ٿي ويو آهي.

مخدوم صاحب نقشبندي مسلڪ جو پوئلڳ هو. سندن طريقت جو سلسلو حضرت امام رباني شيخ احمد سرهنديءَ سان ملي ٿو. جيئن هيٺين شعرن مان ظاهر آهي:

از مجدد الف ثاني فيض عالمگير شد
وز جناب شان جهانرا برکت و تاثير شد
شيخ آدم گشت از فيض مجدد کامياب
شيخ سعدالله ازو گشته منور مستطاب
زوست ايوب ولي و هم جمال الله شاه
زوست مخدوم ”برالو“ را بقا مانند ماه
زُو شده راشد خليفه از فيوضش بهرمند
در طريقه عاليه حضرت جناب نقشبند

آخري شعر ۾ حضرت محمد راشد روضي ڌڻي رح جن جو ذڪر آهي. جنهن ۾ ڄاڻايل آهي ته پير صاحب کي

۱- مخدوم صاحب جي مُرشد سيد حاجي جمال الله شاه جي مزار پريان لوڙ ۾ آهي.

مخدوم صاحب کان فيض مليو. ملفوظات روضي ڌڻي رح
 ۾ آيو آهي تہ: هيڪر پاڻ روضي ڌڻي رح روهڙي شريف مان
 ٿي موٽيا هئا ۽ حضرت مخدوم صاحب محمد اسماعيل
 قدس سره جي زيارت لاءِ پريان لوءِ شريف تشریف فرما ٿيا.
 جيستائين حضرت مخدوم صاحب قدس سره جي روضي
 منور ۾ آيا، تيستائين ٻيا فقير اڳي اچي روضي مطهره ۾
 زيارت لاءِ گڏ ٿي ويٺا. پاڻ جڏهن روضي ۾ اندر گهڙيا تہ
 اندر اچڻ شرط وڏي ادب ۽ نياز سان جيئن ڪو پاڻ کي بي
 اختيار ڪٿي زمين تي اچلائي، اهڙيءَ طرح تمام ادب سان
 مزار شريف جي پيرانديءَ کان اچي ويٺا. جامع ملفوظات جو
 مؤلف ٿو چوي تہ: آءٌ به سندن پويان اچي ويٺس. پاڻ ختمي
 لاءِ ڪجهه به نه پڙهيائون ۽ ٿورڙي مدت صورت بي روح
 وانگر متوجع ويهي اتان اٿيا ۽ پوئين پيرين ٻاهر نڪري آيا.^۲

مولانا دين محمد وفائي ”تذڪره مشاهير سند“ ۾ لکيو
 آهي تہ ”پير سائين محمد راشد روضي ڌڻي عليه رحمہ“ جو
 والد بزرگ پير سيد محمد بقا شهيد مخدوم صاحب جي
 اجازت ورتل خليفن ۽ مريدن مان هو. نقشبندي طريقي ۾
 سڀ ڪجهه اتان حاصل ڪيو هئائين. راشديه طريقي جا
 ذڪر اذڪار ڏنا ويندا تہ اهي اندر ئي نقشبندي نموني جا
 آهن. مخدوم صاحب جو مقولو آهي تہ نقشبندي ۽ قادري
 طريقا ٻئي هڪ ٻئي جي ويجهن آهن. قادري طريقو نور ذاتي
 ۽ نقشبندي نور صفاتي آهي. قادري بادشاه ۽ نقشبندي

۲- ملفوظات شريف حضرت روضي ڌڻي (سنڌي ترجمو) حصو ٻيو

مترجم: مولانا محمد قاسم مشوري ص- ۳۸

وزير آهي.^۳

ان زماني ۾ ڪُهڙن جو شهر علم ۽ عرفان جو مرڪز هو. مخدوم اسماعيل جا ڪُهڙن جي مخدومن سان تمام گهرا تعلقات هئا. مخدوم عبدالرحمن^۴ شهيد جي فرزندن مخدوم محمدي^۵ ۽ مخدوم احمددي^۶ سان سندن نينهن جو ناتو هو.

۳- تذڪره مشاهير سنڌ، مولانا وفائي، جلد ٽيون، سنڌي ادبي بورڊ ڄام شورو ص- ۴ ۽ ۵ سال ۱۹۸۶ع

۴- مخدوم عبدالرحمن پنهنجي دور جو وڏو عالم ۽ ولي الله ٿي گذريو آهي. هميشه الاهي عشق جو جذبو مٿس طاري هوندو هو. اُچڻ جي درگاه جو باني چنیه فقير اُچڻ به سندن دعا سان ڄائو هو. چنیه فقير اهو آهي، جنهن شاھ لطيف جي دعوت ڪئي هئي ۽ شاھ صاحب فرمايو هو ته ”اسان تنهنجي ”چ“ ڪڍي ٿا ڇڏيون.. واقعي چنیه سراسر نيه يعني نينهن بڻجي ويو. مخدوم صاحب کي پنهنجي پيءُ محمد عاقل ۽ ۲۲۲ مريدن ۽ عقيدت مندن سان گڏ ڪُهڙن جي مسجد ۾ مراقبي جي حالت ۾ ميان نور محمد ڪلهوڙي قتل ڪرايو هو. اهو دردناڪ واقعو سنه ۱۱۴۵ھ ۾ ٿيو. ڪيترن ئي شاعرن مرثيا چيا. هتي نموني طور هڪ شاعرجي مرثيي جا ٻه شعر پيش ڪجن ٿا:

اين چه سودا در دماغ دهر پا انداخته،
واين شور و شر به گرد ره صدا انداخته،
سال پنجم عشر پنجم پنجمين صد بعد شش،
در شمار قضيه قاضي قضا انداخته.

۵- حضرت شاھ عبداللطيف ڀٽائي رح جڏهن ڪُهڙين آيو هوته شهر جي ٻاهران چنیه فقير واري ڪُوھ تي اچي منزل ڪئي هئائين، مخدوم محمدي پنهنجي خاص ماڻهوءَ هٿ دعوت موڪلي هئي، جيڪا شاھ سائين قبول فرمائيندي چورائي موڪليو هو ته:

تذڪره مخادير ڪهڙا جي مؤلف لکيو آهي ته، مخدوم اسماعيل رح مخدوم محمديءَ جي تمام گهڻي عزت ڪندو هو. اڪثر وٽن ويندو رهندو هو ۽ هميشه مخدوم محمديءَ جي پٺيان هلندو هو، توڙيجو مخدوم صاحب کين عرض ڪندا هئا ته، ”توهان بزرگ آهيو، اڳ ۾ ٿي هلو.“ پر مخدوم صاحب کين جواب ۾ فرمائيندا هئا ته ”اي محبوب! مخدوم سهڻا! اوهان جي پيشانيءَ ۾ اسم اعظم بکي ٿو ۽ الاهي نور روشن آهي، تنهن ڪري اسان کي تاب ۽ طاقت نه آهي جو اوهان کي پئي ڏيون.“^۷

-
- اڄ نه آيس آءُ، صبح ايندس سڀرين،
توتي جنهن جو نانءُ، سو کڻي بار کهن جا.
- پئي ڏينهن شاه صاحب پنهنجي فقيرن سميت اچي سندن مهمان ٿيا ۽ پورو هفتو وٽن رهيا. ٻنهي بزرگن روح رچنديون رهايون ڪيون. ان کان پوءِ شاه صاحب درازا وڃي ميان صاحب ڏني فاروقيءَ سان مليو هو. احمد شاه ابدالي سندن عقيدت مند هو. کين سوکڙيون پاڪڙيون ۽ نذر نياز کان علاوه جاگيرون پڻ ڏنيون هئائين. مخدوم صاحب جي وفات ۱۱۷۱ھ ۾ ٿي.
- ۶- مخدوم احمدِيءَ جي ولادت سنه ۱۱۴۴ھ ۾ ٿي ۽ ۱۲۰۳ھ ۾ شهادت جو جام پيئائون. ۱۱۷۱ھ ۾ پنهنجي وڏي ڀاءُ مخدوم محمديءَ جي وصال کان پوءِ سجاده نشين ٿيا. پنهنجي دور جا وڏا عابد، زاهد عالم ۽ شاعر هئا. سندن ڪيتريون ئي ڪرامتون مشهور آهن. پير محمد راشد روضي ڌڻيءَ رح سندن شاگرد هو. هن برهان نالي هڪ جادوگر کي حيدرآباد وڃي شڪست ڏني. برهان جيئن ڪٿ تي اڏامندو ٿي آيو ته مخدوم صاحب پير محمد راشد کي چيو ته ”ڀادر هئيس“، پير صاحب ڀادر هنيو ته برهان ڪٿ سوڌو هيٺ ڦهڪو ڪري ڪري پيو.
- ۷- تذڪره مخادير ڪهڙا قلمي (سنڌي ترجمو) ص ۱۳۵ مترجم: غلام احمد.

مخدوم اسماعيل ۽ مخدوم احمدي خدائي جي پاڻ ۾
 ڏاڍي پريت هئي. دونهين وارو پير سيد ابراهيم شاه جيڪو
 پنهنجي دور جو وڏو عالم ۽ بزرگ هو، سو سندن گهرو
 دوست هو. ابراهيم شاه جا وڏا ملتان جا ويٺل هئا. مجيد
 شاه نالي هڪ سيد سڳورو سير سفر ڪندو، سيوهڻ مان
 ٿيندو اچي خيرپور پهتو. انهيءَ سفر ۾ سندن پٽ موتڻ شاه
 به گڏ هو. مجيد شاه جي وفات کان پوءِ موتڻ شاه اچي
 ٻيڙيءَ ۾ رهيو. سيد ابراهيم شاه انهيءَ موتڻ شاه جو
 فرزند هو.

پريان لوءِ ۾ نقوي ساداتن جي هڪ درگاه آهي، جنهن
 جو باني صالح شاه سوائي هو. سيد صالح شاه جو فرزند
 سيد قائم علي شاه^۸ مخدوم اسماعيل رح جو تمام پيارو
 دوست هو. مخدوم صاحب خطاطيءَ جي فن جو ماهر هو ۽
 شاه صاحب به سندن صحبت ۾ هن فن ۾ مهارت حاصل
 ڪئي هئي. ٻنهي گڏجي هڪ قرآن پاڪ لکيو. هر هڪ
 پندرهن پندرهن پارا لکيا. اهو قرآن مجيد سيد سڳوري جي

۸- سيد قائم علي شاه جو ڏاڏو سيد بهاؤالدين شاه آج کان لڏي اچي
 روهڙيءَ ۾ رهيو. روهڙيءَ ۾ حاجن شاه واري درگاه، سندن قائم
 ڪيل آهي. کين چار پٽ هئا، جيڪي مختلف شهرن ۾ وڃي ويٺا.
 صالح شاه پيرالي ۾ آيو. هو پنهنجي دور جو وڏو بزرگ هو. ميان نور
 محمد ڪلهوڙو سندس خدمت ۾ حاضر ٿيو هو، کيس جاگير جي آڇ
 ڪيائين، پر درويش جيئن ته لاطمع هو. تنهن ڪري انڪار ڪيائين.
 سنڌي زبان جو سٺو شاعر هو، پر سندس ڪلام اڻ لپ آهي. (دسو
 ڊاڪٽر حامي جو ڪتاب ”خيرپور جي ميرن جو ادب، سياست ۽
 ثقافت ۾ حصو“ ص- ۴۱۳ سنڌالاجي سنه ۱۹۹۴ع)

پوين وٽ موجود آهي. مولانا دين محمد وفائي مرحوم
تذڪره مشاهير سنڌ ۾ لکيو آهي ته: ”هو خوشخط به هڪ ئي
هو. معقول ۽ منقول جا سمورا درسي ڪتاب پنهنجي قلم
سان لکي پنهنجي ڪُتبخاني ۾ جمع ڪيا هُئائين.“^۹

هر وقت عشق رسول ۾ محو هوندا هئا. ”خزانه
المعرفت“ ۾ آهي ته هڪ پيري خليفه الله رضي الله تعالى عنه
مسجد شريف ۾ مثنويءَ مان وعظ ٿي فرمايو. انهيءَ دوران
هڪڙو نقل بيان فرمايائون ته هڪ ڏينهن حضرت مخدوم
صاحب پريان لوثي قدس سره العزيز طالبان ۽ مُريدن جي
جماعت سان ٻاهر آيا، هڪڙي چوڪري سنڌي ڏوهيڙو چيو:

پنهنجي پرينءَ تي چڱو چؤسو

”چؤسو“ فارسيءَ ۾ اهڙي ڪپڙي کي چوندا آهن،
جيڪو رنگريزن وٽ رڳو آهي، ڳاڙهي اڇي ڪاري رنگ ۾
رڱيل هوندو آهي. حضرت مخدوم سائين اهو ٻڌڻ شرط
وجد جي حالت ۾ اچي ويا. جيئن ته واٽ ۾ هڪ وڏو واھ
آيو. مخدوم سائين انهيءَ مان ٽپو ڏيئي بيءَ ڀر وڃي بيٺا.
حضرت مخدوم صاحب جڏهن هوش ۾ آيا. فرمايائون ته،
”خدا جا طالبو! چوڪري جي ڳالهه توهان کي ڪا سمجھ
۾ آئي، ڪهڙو نه چڱو چيائين.“

عرض ڪيائون: ”اسان جي سمجھ ۾ ڪجهه به نه
آيو.“ مخدوم صاحب فرمايو ”هُن چيو پنهنجي پرينءَ تي
چڱو چؤسو. يعني منهنجي پرينءَ تي چڱو ڪلمو چؤ،

۹- تذڪره مشاهير سنڌ (جلد ٽيون) ص- ۱ سنڌي ادبي بورڊ سنه
۱۹۸۶ع.

منهنجي دوست مان مراد حضرت نبي ڪريم ﷺ وسلم جن جي ذات آهي، مٿن ڪلمو پڙه.

مخدوم صاحب کي پُٽيتو اولاد ڪونه هو، فقط هڪ نياڻي هُئڻ، جنهن جي شادي پنهنجي پياري دوست مخدوم احمدي خُداڻي جي فرزند مخدوم محمد عاقل (ٽالٽ) ۱۰ سان

۱۰- مخدوم صاحب جي ولادت سنه ۱۱۶۱ھ ۾ ٿي. وڏو عالم با عمل هو، شرڪ ۽ بدعت جي پاڙ پٽيندڙ هو. هزارين سندن عقيدت مند ۽ مريد هئا. وقت جا حاڪم ۽ بيڪانير ۽ جيسلمير رياستن جا راجا سندن عقيدت مند هئا. کين سوکڙيون پاڪڙيون موڪليندا رهندا هئا. شاه شجاع سندن وڏو عقيدت مند هو. هن جڏهن سنه ۱۲۱۹ھ ۾ قنڌاران ڪاهي اچي پنجاب ۾ ڦرلٽ ڪئي ۽ پوءِ ڦرلٽ جي ارادي سان اچي بکر پهتو. ميرن وڃي مخدوم صاحب کي منٿ ميڙ ڪئي ته هيءَ بلا ٽاريو. مخدوم صاحب جن ڪجهه معزز پاڻ سان وٺي. بکر ويا ۽ سندن هدايت تي شاه شجاع اتان ئي واپس هليو ويو. اهڙيءَ ريت مخدوم صاحب جي مهربانيءَ سان وڏي مصيبت ٽري وئي. ان واقعي جي قطع تاريخ آهي:

ازلِ دريا بکر ز باز گشت

۱۲۱۹ھ

قنبر ضلع لاڙڪاڻي جي ڪن گهراڻن کي مسلمان ڪيائون، جيڪي اڄ سنجوگي شيخ سڏجن ٿا. مخدوم صاحب جا درازي درويش سچل سائين سان گهرا تعلقات هئا. تذڪره ”مخادير گهرا“ ۾ هڪ واقعو ڏنل آهي، جنهن جو ت هن ريت آهي:

مخدوم محمد عاقل جي دور ۾ سخي قبول محمد اول گادي نشين هو. مخدوم صاحب جي ننڍي پيءُ مخدوم ميان محمد، مير سهراب خان کي دانهن ڏني ته کين وڏي پيءُ کان پنهنجي ملڪيت (جاري)

ڪرائي هئي. سندن ڪيترائي مريد الاهي عشق ۾ رنگجي ريتا ٿيا. مريدن ۽ معتقدن کي وعظ ۽ نصيحت ڪرڻ سان گڏوگڏ ديني تعليم پڻ ڏيندا رهندا هئا. گهڻو وقت لکڻ پڙهڻ ۾ صرف ڪندا هئا. قرآن پاڪ جا ڪيترائي نسخا لکي مڪمل ڪيائون، ان کان علاوه ڌار ڌار پارو لکي ماڻهن کي ڏئي ڇڏيندا هئا. ”تذڪره مخاديم گهڙا“ جي مؤلف لکيو آهي ته:

”جڏهن به نئين سر ڪلام الله جي تحرير شروع ڪندا هئا ته اڳ ۾ تمام ”اسماءُ الله الحسني“ شنگرف سان سهڻا سهڻا حاشيا بڻائي لکندا هئا. ٻيا به جيڪي شرعي يا درسي ڪتاب لکندا هئا، ته اُهي سڀ محشي هوندا هئا. سندن تحرير جي صحت جي ڇا ڳاله ڪجي! انتها درجي جي مُستند ۽ فاضلان هوندي هئي. اکر اهڙا هوندا هئا، جيئن موتيءَ جا داڻا، سندن تحرير منجهان علمي ڪمال بکندو هو.“^{۱۱}

مخدوم محمد اسماعيل رح سنڌي ۽ فارسي جا بلند پايو

جو حصو وٺرائي ڏيو. مير صاحب کين چيو ته، ”اهو اوهان جو ذاتي معاملو آهي. تنهن ڪري اسان وچ ۾ نه اينداسون.“ پوءِ مخدوم صاحب، درازا دانهين ٿي ويو. سائين قبول محمد سچل سائين کي موڪليو ته وڃي پائرن جو ٺاه ڪراءِ ”سچل سائين اتي پهتو ته مخدوم محمد عاقل سندن وڏو آڌر پاءُ ڪيو. حال احوال کان پوءِ مخدوم صاحب پنهنجي مهر سچل سائين کي ڏني ۽ چيائون ته، ”فيصلو لکي ان تي مهر هڻو.“ ان دستاويز تي سچل سائين به صحيح ڪئي. اهڙيءَ ريت پائرن جو جهيڙو جهٽ پل ۾ ختم ٿي ويو.

۱۱- سنڌي ترجمو: مترجم مخدوم غلام احمد بن مخدوم امير

احمد ص- ۱۶۶

شاعر هئا. فارسي ۾ حمديہ نعتيہ ڪلام چيو اٿن. سنڌيءَ ۾ مولود، مداح ۽ منقبت سندن پسنديدہ صنفون هيون. انهن صنفن ۾ سھڻو ڪلام چيو اٿن. پير سائين صبغه الله شاھ اول تجر ڏئي رح جن جي ملفوظات ”خزانہ المعرفہ“ ۾ آھي ”ھڪ ڏينھن حضرت جن مشنوي معنوي جي شغل دوران فرمايو تہ ھڪڙي شخص حضرت مخدوم صاحب پريان لوائي قدس سرہ جي دربار ۾ الله تعاليٰ جي طلب ڪرڻ جي واٽ بابت ھڪ سنڌي بيت عرض رکيو:

سڪڻ سڀ ڳرا، سڪ منهنجا سپرين،
 آسائتيون آين ري، پون نہ پاتار،
 جني هن چرا، من رکيو مينهن کي.
 حضرت مخدوم صاحب جواب ۾ فرمايو تہ اي يار!
 سپون م ساراھ، هيچ جن جو ھهڙو.
 سڄڻ ۽ ساڃاھ، اٺي ويڙن وسري.^{۱۲}

پير حسام الدين راشدي مرحوم حديقہ الاوليا جي مقامي ۾ بہ بيت ڏنا آهن، جيڪي پير صاحب هڪ قلمي

۱۲۔ سنڌي ترجمو: مترجم مفتي محمد رحيم سڪندري ص- ۲۹۸ سال، ۱۴۱۱ھ.

سڀ بابت شاھ لطيف فرمايو آھي:

سڀ سمندين سڀجي، ابر آساروس،
 پاڙو پئي م ٻيڙي، مٿونھن لڳوس،
 ماڻڪ تي مڙيوس، جيئن تنگ ڪڍيائين تار ۾.

خواجہ محمد زمان لواريءَ واري فرمايو آھي:

ماھيت مينهن نہ پوءِ، قلزم اندر قطري
 مگر وڃي سوء، جڳ چڏي جالار ۾.

ڪتاب ”حالات مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئي“ تان
نقل ڪيهاڻا:

ڪهڻو اٿم ڪپڙو، سئون ڪين سهي،
نظر ڪريو مهر جي، تنهن تان مر لهي،
اجاريوس آهي، پراڻو پر تو اٿي.

پوکيم سرنهن، ٿي پيو ڄاڻيو،
اهو اولانيو، مون کي آيو نيه جو. ۱۳
سنڌي ۽ فارسي زبان ۾ ڪيترائي منظوم خطبا
جورڻاڻون، جيڪي اڃا تائين جمع جي خطبن ۾ پڙهيا وڃن
ٿا ڪيترائي مولود ڇپاڻون، جن مان ڪي ٿورا محفوظ
رهجي ويا آهن.

مخدوم صاحب جون ڪيتريون ئي ڪرامتون مشهور
آهن مولانا دين محمد وفائي تذڪره مشاهير سنڌ ۾ سندن
ڇه ڪرامتون ڏنيون آهن. جيئن ته اهي اڳ ۾ ڪتاب ۾
ڇپيل آهن، تنهن ڪري انهن کي ڇڏي، هتي هڪ ڪرامت
ڏني وڃي ٿي. جيڪا بنده راقم کي استاد حامي ٻڌائي
هئي.

هڪ دفعي حضرت اسماعيل رح جن حضرت مخدوم
احمدي خدائي رح جن وٽ گهڙين آيل هئا. مخدوم احمدي
خدائي جن رات جو ڪافي دير تائين ڪچهريءَ بعد،
حضرت مخدوم اسماعيل رح جي خدمت ۾ ٻنهي

۱۳- سنڌي ترجمو: مترجم مفتي محمد رحيم سڪندري ص- ۲۹۸
سال ۱۴۱۱ھ.

صاحبزادن هر هڪ مخدوم زاده محمد عاقل ۽ صاحبزادو حضرت پير ميان محمد راشد لڪياري جن (جيڪي اڃا طالب علم هئا ۽ مخدوم احمديءَ جي مدرسي ۾ پڙهندا هئا) کي سُمهاري، پاڻ حويليءَ اندر وڃي آرامي ٿيا.

مخدوم اسماعيل رح تهجد پڙهي جهنگ جي خيال سان روانا ٿيا. ٻئي صاحبزادا سڳورا پڻ ساڻن گڏ هئا. وات تي هڪ هنڌ هڪ ٻلي مٿي پئي هئي. صاحبزادي مخدوم محمد عاقل ٺوڪر هڻي پنهنجي ڪرامت سان ان کي جيئرو ڪيو. رفع حاجت کان پوءِ اچي هڪ واھ جي ڪناري صُبح جو نماز لاءِ وُضو ڪرڻ ويٺا ته ايتري ۾ گُهڙن جي ٽڪاڻي جو ٻائو (ٻانڀڻ) به سنانُ ڪرڻ لاءِ اتي اچي نڪتو. ٻانڀڻ سنان ڪري جيئن ئي ٻاهر نڪتو، ته مخدوم صاحب سڏ ڪيس. مٿس اهڙيءَ ته توجه سان نظر ڪيائون جو سندس ڪاڻائي پلٽجي وئي. پوءِ کيس پيار ۽ پاڻوھ سان فرمايائون: ”اچو ميان حافظ جلال الدين سڳورا صبح جي نماز جو وقت ٿي چڪو آهي، هلو ته هلي نماز ادا ڪيون.“

اهڙيءَ طرح سندن ڪرامت سان ان ٽڪاڻي جي ٻانڀڻ جا نصيب ڪُلي پيا. هو نه فقط دين اسلام ۾ اچي ويو، پر مولوي سڳورو ۽ حافظ قرآن به ٿي ويو ۽ صبح جي نماز جي امامت به ڪيائين. مخدوم اسماعيل رح کيس دعائون ڪيون. پوءِ صاحبزادي محمد عاقل (ٽالٿ) کي فرمايائون ”ابا ٻليون جيارڻ ڪا وڏي ڳالھ نه آهي، پُٽ! مُئل دليون جيار.“^{۱۳}

ان جلال پنهنجن پوين کي وصيت ڪئي ته سواءِ ٻانڀڻ جي ڪا ٻي ذات نه سڏائجو ته جيئن يادگار رهي ته اسان مخدوم اسماعيل پريان لوڻي واري جي دعا سان رتل آهيون“ خيرپور جا مشهور زميندار ٻانڀڻ ان ئي جلال ٻانڀڻ جي اولاد مان آهن ۽ اڄ تائين پنهنجي ذات کان مٿي اٿن ۽ ٻانڀڻ سڏائڻ ۾ ڪو عارُ ڪونه ٿا محسوس ڪن.

مخدوم محمد اسماعيل ۸- ربيع الاول سومر جي ڏينهن سنه ۱۱۷۴ھ ۾ هيءَ مٽيءَ جو ملڪ ڇڏي وڃي بقا واري بستيءَ ۾ آرامي ٿيو. سندن آخري آرامگاهه پريان لوءِ ۾ آهي. مٿن شاندار قبو اڏيل آهي. سندن فيض اڄ به جاري آهي. ڪنهن شاعر سندن وفات تي هيٺيون تاريخي قطعو لکيو آهي. ۱۴

چون زينجا رخت بست آن بازِ جبروت
تهی کرد آشیانه قید ناسوت

۱۴- تذڪره مشاهير سنڌ جو پهريون جلد پير حسام الدين راشدي ايڊٽ ڪيو هو، تنهن ڪري اهو جلد هر لحاظ کان معياري آهي. ٻيو ۽ ٽيون جلد بغير نظر ثاني جي شائع ٿيا. تنهن ڪري انهن ۾ ڪجهه غلطيون رهجي ويون آهن. مٿي جيڪا قطع تاريخ ڏنل آهي. اها تذڪره مشاهير سنڌ ۾ پڻ ڏنل آهي. پر ان ۾ اٺ غلطيون آهن. ست غلطيون ته پروف جون آهن انهن خود مولانا وفائي کان سهو ٿي وئي آهي، دوشنبه جي جاءِ تي شنبه نقل ڪيو اٿن، تنهن ڪري سومر بجاءِ چنڇر لکيو اٿن. تنهن ڪري اهو ضروري آهي ته تذڪره مشاهير سنڌ جي جلد ٻئي ۽ ٽئين جو نئون ڇاپو ڪنهن عالم کان ايڊٽ ڪرائڻ بعد ڇپرايو وڃي.

چون رفت آن رهنما فریاد برخواست
ز ذرات جهان از مان تا حوت
کدامی باز اسماعیل مخدوم
که میلش بود کُلی سوي هاهوت
وَقَوْعِ رَحَلِ آن قطبِ عالم
گریه افگند در سُکانِ ملکوت
بَهشتم از ربیع الاول او رفت
دوشنبه چون که باز آمد ز حانوت
ز تاریخش بمن هاتف چنین گفت
”مقامِ روح پاکش جاي لاهوت“

۱۱۷۴ هـ

فقير عبدالرحيم 'عبد' منگريو (کهڙا)

حضرت مخدوم محمد اسماعيل رحمہ جي حضور ۾

پريان لوءِ جا مخدوم! پرور جا پيارا،
دکاييل دلين جي ڪريو رهبري ٿا،
اڳهائين ٿو سوالين سندا عرض سائين،
اهو ئي سبب آ پريون حاضري ٿا.

سندءِ روضي اندر سوالي آچن ٿا،
دعائون گهرن ٿا، صدائون هڻن ٿا،
اوهان جي اڳڻ تان وريو ڪونه خالي،
پري جهوليون پنهنجون خوش ٿي ڪن ٿا!

او مخدوم سائين! علي ع جو قسم ٿئي:
هلي اچ مدد ڪر هي مشڪل ڪٽي ڇڏ،
ڪرو ڪوٽو مخدوم تنهنجو مان اهيان،
غلامن سان نالو ته منهنجو گڏي ڇڏ.

تون عالم، تو عامل، تون ڪامل ولي آن،
سوالين جا سڌڙا سڻين ٿو سدائين،
خدارا اهو عرض منهنجو اڳهائج:
برائين ڪنان 'عبد' کي تون بچائين.

مخدوم محمد اسماعيل سومرو*
پريان لوئي سندس به سندي تصنيفون
ڊاڪٽر يار محمد قاضي

مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح پريان لوئي الملقب
بعبدالرسول پنهنجي وقت جو هڪ عالم باعمل، حق ۽
صداقت جو صاحب، ڪامل بزرگ ۽ سالڪان طريقت لاءِ
منبع رشد و هدايت هو.^۱

هي بزرگ اصل ڳوٺ ميين جي ڪاهيءَ جو رهاڪو
هو، پر پوءِ پنهنجن عزيزن کان ناراض ٿي ڪهڙن ۾ اچي

---

* مخدوم صاحب جن متعلق تواتر ۽ مختلف توثيقات و تصديقات
سان جوڻيجو هئڻ ثابت آهي. مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح
ڪانئن اڳ ۾ وڏي پائي جا اهل دل بزرگ ٿي گذريا آهن. سندن تعلق
سنڌ جي ڏاکڻي حصي سان چيو ويو آهي ۽ سندن درگاه به مشهور
آهي. (م. ن. ا. ه.)

۱- مخدوم امير احمد رح: مقدمه بذل القوة ص ۷۳

رهيوم، جتي درس تدريس جو شغل اختيار ڪيائين.^۲ سڀئي مروج درسي ڪتاب پنهنجي هٿ سان لکيائين ۽ انهن سان مفيد حاشيا به شامل ڪيائين ۽ سڄي عمر قرآن پاڪ جي ڪتابت ۾ گذاريائين. سندس هيءُ خاص طريقو هوندو هو ته جڏهن به قرآن پاڪ جو ڪو نسخو لکي تيار ڪندو هو، ته ان جي پهرئين ورق کي الله تعاليٰ جل شانہ جي اسماء الحسنٰي سان ڳاڙهي مس ۾ سينگاريندو هو.^۳

هي بزرگ مخدوم محمد هاشم رح نثويءَ جو همعصر هو. سندس اوائلي زندگي ۽ ظاهري علمن جي استادن جو ڪو احوال ڪونه ٿو ملي پر رائج علومن مان فراغت حاصل ڪرڻ کان پوءِ شيخ جمال الله رح کان نقشبندي طريقي جو ارشاد حال ڪرڻ لاءِ سندس هٿ تي بيعت ڪيائين، جنهن سبب سندس مريديءَ جو سلسلو چئن واسطن سان شيخ احمد سرهندي رح مجدد الف ثاني رح تائين رسي ٿو. يعني مخدوم محمد اسماعيل رح، شيخ جمال الله رح کان، شيخ جمال رح شيخ سعدالله رح لاهوريءَ کان، سيد شيخ آدم رح بنوريءَ کان ۽ سيد شيخ آدم بنوري رح شيخ احمد سرهندي رح کان تلقس حاصل ڪئي. سندس خاص خليفن ۾ شيخ محمد بقا هاشمي رح ۽ ابو الشيخ پير محمد راشد رح جا

۲- ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ: مولود ص ۳۷

ڳوٺ کهڙا خيرپور ضلعي جو مشهور ۽ معروف ڳوٺ آهي باقي ڳوٺ ميين جي ڪاهيءَ متعلق ڪابه معلومات حاصل ٿي نه سگهي آهي.

۳- مخدوم امير احمد رح: مقدمه بذال القوة ص ۷۳

مخدوم موصوف محمد اسماعيل رح فارسيء ۽ سنڌيءَ
۾ شعر به چيو آهي. سندس شعر جا خاص موضوع حمد،

۴- مخدوم امير احمد رح: مقدمه بذل القوة ص ۷۴

شيخ احمد سرهندي رح ابن شيخ عبدالواحد سرهندي رح
۱۵۶۴ھ/ ۱۰۶۴ع ۾ سرهند ۾ پيدا ٿيو. طريقت جو سبق شيخ باقي
بالله کان حاصل ڪيائين ۽ سڄي حياتي حق ۽ انصاف جي قيام ۾
تبليغ لاءِ وقف ڪري ڇڏيائين. هي بزرگ اسلامي تاريخ ۾ مجدد
الف ثاني جي لقب سان معروف آهي. هن ئي بزرگ مغل شهنشاه
اکبر جي ڪفر ۽ الحاد جي رجحانن کي روحاني ۽ ايماني طاقتن سان
مقابلو ڪري هميشه لاءِ ختم ڪري ڇڏيو ۽ سندس پٽ جهانگير کي
راه راست جي هدايت ڏيئي شيطان جي گمراهيءَ کان آزاد ڪيو. پاڻ
۱۰۳۴ھ/ ۱۶۲۵ع ۾ هن دار فاني مان لڏي رفيق اعليٰ سان واصل ٿيو.
(رئيس احمد جعفري: انوارالاولياء ص ۳۰۵ کان ۵۳۶)

سيد شيخ محمد بقا ولي ڪامل ۽ عالم باعمل ٿي گذريو آهي.
هي بزرگ خيرپور ضلعي جي هڪ ننڍي ڳوٺ ’رسول آباد‘ جو
سائديءَ جي نالي سان مشهور آهي ان ۾ ۱۱۳۵ھ/ ۱۷۲۳ع ۾ ڄائو
هو. طريقت ۾ قادري طريقي جو ارشاد سيد عبدالقادر حسيني رح کان
عطا ٿيس ۽ نقشبندي طريقي ۾ مخدوم محمد اسماعيل پريان لوءِ
کان. ٻنهي طريقن ۾ کيس تلقين جي سند به حاصل ٿيل هئي.
سڄي عمر اعلاءِ ڪلمه الحق ۽ ماڻهن کي تلقين ڪرڻ ۽ هدايت ڏيڻ
۾ صرف ڪيائين. ۱۱۹۸ھ/ ۱۷۸۴ع ۾ کيس شهادت جو مرتبو
حاصل ٿيو. سندس شهادت جي ڳالهه هن طرح آهي ته پاڻ واٽ تان
ڪتابن جي ڀري مٿي تي رکي پئي ويو ته ڪن چورن کيس ڏسي
ورتو ۽ بدگماني ڪيائون ته ڪو تمام گهڻو مال سندس مٿي تي رکيو
آهي تنهن ڪري هن بزرگ کي ناحق شهيد ڪري ڇڏيائون. سندس
قبر خيرپور ضلعي جي شيخ طيب جي قبرستان ۾ موجود ۽ (جاري)

نعت، نصيحت، اخلاق ۽ تصوف تي مشتمل آهن. پاڻ ربيع
الاول ۱۱۷۴ھ / آڪٽوبر ۱۷۶۰ع ۾ وفات ڪيائين. سندس
درگاه 'پريان لو' ضلعي خيرپور ۾ آهي.

مخدوم محمد اسماعيل رح جون ٻه سنڌي تصنيفون:

اوڻهين صدي عيسوي جي آخر ۾ بمبئي جي علوي
پريس مان سيٺ جمنا داس ڀڳوان داس، تاجر ڪتب، ٽن ننڍن
سنڌي رسالن جو هڪ مجموعو ڇپائي شايع ڪرايو هو، جن
مان هڪ هالن جي ڀٽي بزرگ مخدوم محمد ابراهيم رح
جي سنڌي آهي ۽ باقي ٻه آهن: 'تنبيه الغافلين' ۽ 'عقيقي جو
رسالو' جي ٻئي هڪ ئي بزرگ جا تاليف ڪيل آهن. جنهن
جو نالو آهي محمد اسماعيل رح پر ڪابه يقيني خبر پئجي نه
سگهي آهي ته هيءُ بزرگ ڪير هو. ان هوندي به قرائن مان
هن قياس لاءِ قوي بنياد فراهم ٿئي ٿو ته هيءُ بزرگ مخدوم
محمد اسماعيل سومرو رح پريان لوئي هو. هنن قرائن مان
ڪي صحيح تاريخي حقائق تي مبني آهن مثلاً:

۱- مخدوم محمد اسماعيل سومرو رح انهيءَ دؤر جو بزرگ
هو جنهن دؤر ۾ سنڌيءَ ۾ تنبيه ۽ فقه جي موضوعن تي

مشهور آهي، جنهن جي زيارت برڪت حاصل ڪرڻ لاءِ ڪئي
ويندي آهي. (مخدوم امير احمد رح، مقدمه بذل القوة ص ۷۵ ۽ ۷۶).
سندس فرزند پير محمد راشد روضي ڌڻي رح سنڌ ۾ پهريون پير پاڳارو
ٿي گذريو آهي. هن بزرگ ۱۱۷۰ھ / ۱۷۵۷ع ۾ تولد ۽ ۱۲۲۳ھ /
۱۸۱۸ع ۾ وفات ڪئي. هي بزرگ صاحب طريقت ۽ يگانو عالم
هو. (مولانا غلام مصطفيٰ صاحب قاسمي: رساله الرحيم سنڌي
مشاهير سنڌ نمبر ص ۲۲).

تحقيقي ۽ تبليغي ڪتاب لکڻ سنڌي عالمن وٽ هڪ ضروري بلڪ لازمي امر سمجهيو ويندو هو ۽ هن سلسلي ۾ اڪثر سنڌي عالمن پنهنجو فرض سمجهي مذڪوره موضوعن تي سنڌيءَ ۾ ڪتاب لکيا.

۲- ان دؤر جي اهڙي ٻئي ڪنهن به عالم بابت ڪا خبر پئجي نه سگهي آهي، جنهن جو نالو به محمد اسماعيل رح هجي ۽ جنهن بابت يقيني علم به هجي ته ان بزرگ مذڪوره موضوعن تي سنڌيءَ ۾ ڪجهه ڪتاب تاليف ڪيا هئا.

۳- مخدوم امير احمد رح، مخدوم محمد اسماعيل رح لاءِ فرمايو آهي ته هن بزرگ ڪجهه رسالا فارسي ۽ سنڌيءَ ۾ مذڪوره موضوعن تي تحرير ڪيا هئا.⁶

ان کان سواءِ سنڌي ڪتاب 'ملڪي سنڌي' جو قاضي محمد شريف راڻي پور واري جو لکيل آهي⁷ ان جي مطالعي مان پڻ ڪي اشارا ملن ٿا، جن مان ثابت ٿئي ٿو ته ڪتاب تنبيه الغافلين جو مؤلف مخدوم محمد اسماعيل رح سومرو پريان لوڻي آهي. ڇاڪاڻ ته ڪتاب 'ملڪي سنڌي' اهڙي طرز تي لکيل آهي جڻ ڪنهن ٻئي ڪتاب جو رد يا

۵- ڊاڪٽر عبدالجبار: سنڌيون ص ۷ ۽ ص ۸

مزيد ڏسو راقم الحروف جو پي- ايڇ- ڊي لاءِ لکيل مقالو 'سنڌي ٻوليءَ ۾ فقهي ادب جو ارتقا' ص ۱۸ ۽ ص ۲۲.

۶- مخدوم امير احمد رح، مقدمه بذل القوة ص ۷۵

۷- مولانا دين محمد وفائي: تذڪره مشاهير سنڌ ص ۱۶۵

ڪتاب 'ملڪي سنڌي' شمس العلماء ڊاڪٽر دائود پوٽي مرحوم جو ترتيب ڏنل ڪتاب.

جواب هجي. ڪتاب ”تنبيه الغافلين“ پڙهڻ کان پوءِ يقين ته
 ٿو ته ’ملڪي سنڌي‘ هن ڪتاب جي جواب ۾ ئي لکيو
 ويو هو. جيتوڻيڪ منجهس اهڙو واضح اشارو ڏنل نه آهي ۽
 نڪي ڪو نالو ورتو ويو آهي، بهرحال هيئن نقطن مان راقم
 الحروف جي قياس کي تقويت ملي ٿي.

۱- تنبيه الغافلين ۾ معاشري ۾ موجود هڪ خاص
 طبقي کي سخت لفظن ۾ ننڍيو ويو آهي ڇاڪاڻ ته منجهن
 ناپسنديده ۽ غير شرعي رسمون موجود آهن، جن مان ڪي
 خاص آهن تماڪ ۽ ٻيو نشو ڪرڻ ۽ سرود ۽ راڳ ۾
 مشغول رهڻ ۽ ان هوندي به منجهائن ڪن جو حيرت جهڙا
 ڪم ڪري انهن ڪمن جي آڌار تي پاڻ کي ڪرامتون
 ڪندڙ وليءَ سڏائڻ وغيره. مثلاً فرمايل آهي:

ڌارا متابعه محمد مير (عليه السلام) جي نه رسجي کي الله،
 ولي نه چئجي تنهن کي جو مخالف سين شرعا.
 تان جي ٿئي ڪنهن بدعتي هٿان تهڙو طريقا،
 جهڙي ٿئي اوليائن هٿان ڪرامه قسما.
 ته او نه آهي ڪرامت مگر آهي استدراج،
 ماڻهو پائن تنهن کي ٿا ته هي آهي عارفن مان.
 ۽ آهي او شخص واقع ۾ منجهان ساحرنا،
 ۽ آهي رتبو ساحرن جو مهڏائين موليٰ،
 جهڙو رتبو ڪافرن جو لکن ڪتابا.^۸

هنجي جواب ۾ ’ملڪي سنڌيءَ‘ ۾ چيو ويو آهي ته
 ولين جي ڪرامت کي استدراج چونڌڙ ملا حسد کان ائين

۸- مخدوم محمد اسماعيل رح: تنبيه الغافلين ص ۳۷.

چون ٿا ۽ مولين کي منصور وانگي قاسيءَ تي چاڙهڻ چاهين
ٿا:

چاڙهيون منصور جان سوريءَ سگهائي،
مراد مولين ڏي اٿن اهائي،
ورسيا ولايت کي استدراج چون
اٿن خير خلق سان نه ساڻ ولايت وارن،
سبب تنهنجو پڌرو مر سارا لوڪ سڻ،

ملا سيجا ۽ سڪڻان، هو ڪرامتون ڪن.^۹

۲۔ ’ملڪي سنڌيءَ‘ ۾ ملن لاءِ چيل آهي ته هو ڪيترا ننڍا
ننڍا جڙتو ڪتاب لکندا آهن ۽ عربيءَ مان وڏا ڪتاب
فارسيءَ ۾ ترجمو ڪندا آهن ۽ انهن ۾ فقه کي دخل ڏيندا
آهن:

تن صرف کي تحرير ۾ عمر اجائي،
بنا طاعت ڏيئيءَ جي هن وهي وڃائي.
ننڍا وڏا نسخا تن لکي لکيائي،
چي هي سڀ قرآن ۾ کي اسان پڌرائي.
منشا موجب پنهنجي نه دين وڌائڻ لائي،
ڪڍي تن ڪتاب کي عربيءَ وائي.
فقه تن ۾ فارسي هنن هلائي،

رد ڏنائون تنهن کي جا نبيءَ فرمائي.^{۱۰}

هي اشارو مخدوم محمد اسماعيل رح جي لکيل فارسي
۽ سنڌي ڪتابن ڏانهن ٿي سگهي ٿو.

۹۔ قاضي محمد شريف: ملڪي سنڌي قلمي نسخو

۱۰۔ قاضي محمد شريف: ملڪي سنڌي قلمي نسخو

۳۔ ان هوندي به شبه جي گنجائش اڃا به رهي ٿي. پر هن حقيقت جي پيش نظر ته ’ملڪي سنڌيءَ‘ جو مؤلف قاضي محمد شريف فاروقي رح رائيپور جو رهندڙ هو ۽ مخدوم محمد اسماعيل سومرو کهڙن جي ڳوٺ جو ويٺل هو ۽ ’ملڪي سنڌي ۱۱۶۰ھ / ۱۷۴۷ع ۾ لکي وئي ۽ ان کان فقط چوڏهن سال پوءِ ۱۱۷۴ھ / ۱۷۶۰ع ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح وفات ڪئي، تنهن ڪري ٿي سگهي ٿو ته جيئن ته ٻئي بزرگ ساڳئي دؤر ۽ ساڳيءَ جوءَ ۾ رهندا هئا تنهن ڪري هڪٻئي جي رايي، قولن ۽ تحريرن مان چڱيءَ طرح واقف هئا ۽ يقيناً ڪتاب تنبيه الغافلين جنهن جو جواب قاضي محمد شريف رائيپوريءَ لکيو سو مخدوم محمد اسماعيل پريان لوئيءَ جو ئي تاليف ٿيل آهي ۽ ’عقيقي جو رسالو‘ جو هن ڪتاب سان گڏ شايع ٿيل آهي ۽ منجهس لکندڙ جو نالو ’اسماعيل‘ ڄاڻايل آهي سو به ضرور سندس ئي لکيل آهي.

ماهوار ”نئين زندگي“ حيدرآباد

جنوري- فيبروري ۱۹۸۵ع

نذرانه عقيدت

بحضور پريالوئي سرڪار حضرت مخدوم العالم
مخدوم محمد اسماعيل ح

واه! پريالوءِ ۾ پرين سندي دربار آ،
جت خواص و عام جهڪندڙ، طالب ديدار آ.

هي صدين کان قائم و دائم سخاوت جو آڌر،
حضرت مخدوم وٽ طالب سچو سنسار آ.

دين و دنيا- ٻيئي ملن جنهن غوثِ عالمِ جوان وٽ،
وڻج وحدت ۽ رباني راز جو وهنوار آ.

رهنماءِ ڪاملان، هي فيض بخش سالڪان،
پاسبانِ شرع اسلامي سندو اظهار آ.

مرڪزِ اميد هي بيشڪ سچڻ جاءِ پناه،
دولتِ ڪونين، اطمينان جو ڏاتار آ.

عالم ۽ عارفن جو رهبرِ برحق امام،
سائين اسماعيل رحه پريالوءِ جي سرڪار آ.

ڳڻ پري جا ڳڻ ڳڻ کان ٿيا مٽي، بيشڪ مڃيم
واه نالائق نوازي! پارس ۽ پڳدار آ.

پت ڏٺي سرڪار ان جي فيض صحبت سان رنگيل،
فيض جي پالوٽ ان جي هر زمان هر وار آ.

قرب تنهنجي جو ڪٺل، سگ آستانه اصل کان،
عاصيءَ اسي، پرين! پانڊيٽرو پينار آ.

سومرو عاصي ڪهڙائي.

ڪلام جو نمونو

نموني طور سندن هڪ فارسي شعر هت درج ڪيون ٿا:

حمد است ذاتِ پاڪ را، آن صانعِ افلاڪ را
درڪنه او ادراڪ را، ني فهم با شدي خبر
از حمد او هر نعمتي، از شكر او هر لذتي
در هرامور برڪتي، افزون شود دل در صدر
طور است سينئه عاشقان، سراسر صدر عارفاں
نور است قلب سالڪان، از پرتو آن مقتدر
نعت نبی آخر زمان، از بهر خود دان حرزجان
باشد ترا امن و امان، از بيم تن روز حشر
آن احمد خيرالوري، آن سرورِ هر دوسرا
سردارِ عالم ماوري، نورالهدی خير البشر
معراج سوئے آسمان، سيرش بسوئے لامكان
بر بستر آمد آن زمان، اين يك عجائب را نگر
در شب اشارت كرد چون، جانِ عدو زان گشت خون
اعزازِ دين گشته فزون، انگشت را سوئے قمر

اهو قصيدو مرتبه حضرت مخدوم محمد اسماعيل
رحمۃ اللہ علیہ جو ڪافي ڊگهو آهي. جنهن ۾ اڳتي هلي
حضرات خلفاء راشدين، حضرات صحابہ ڪرام، عشره

المبشرة، حضرات اهل بيت كرام الطيبين الطاهرين
 المطهرين رضوان الله عليهم اجمعين جي ثناء ۽ توصيف
 ڪيل آهي. هڪ طرف ته اهل بيت النبي اڪرم ﷺ
 جن جو خصوصي طور تي شان بيان ڪيل آهي ۽ وري
 ٻئي طرف دشمنان صحابہ ڪرام (رضوان الله عليهم
 اجمعين) خصوصاً خارجين ۽ اهل رفض و تشيع کي خوب
 دڙيو ۽ لتاڙيو ويو آهي. هڪ جاءِ تي ته بلڪل هيئن
 فرمايو ويو آهي ته ”بن رافضي را نمي گنم“ (مان هر
 رافضيءَ جو بُن بنياد کوٽيان ٿو) سندن اهو قصيدو
 نصيحتن ۽ احڪام شريعت ۽ اعمالِ حڪمت سان ٽٽڻ
 (پريل) آهي.

سندن ولادت جو سال معلوم نه ٿي سگهيو آهي. سندن
 عمر عزيز جي شروعاتي حصي جو احوال ڪٿي به نه ٿو
 ملي، نه وري سندن استادن جي نالن جي متعلق ڄاڻ ملي
 ٿي. پاڻ تقويٰ ۽ ورع جا امام هئا. ۽ پنهنجي دؤر جا جيد
 عالم فاضل هئا ۽ شريعت حَقها جا عامل ڪامل هئا، ۽
 سنت رسولِ اطهر ﷺ جا قائم ڪندڙ ۽ بدعت جي پاڙ
 پٽيندڙ هئا. احوالِ عظيم ۽ مقاماتِ جليله جا صاحب مرشد
 ڪامل هئا. سندن شمار اڄ به سنت جي وڏن وڏن اوليائن جي
 سٿ ۾ ٿئي ٿو. جن جو فيض اڃا تائين جاري ۽ ساري
 آهي. پاڻ نقشبندي طريقي جا ولي ڪامل هئا. ۽ سندن رشد
 و هدايت جو سلسلو چئن واسطن سان حضرت امام رباني
 احمد سرهندي مجدد الف ثاني رحمة الله عليه جن سان ملي
 ٿو جيئن هن فارسي بيت منجهان عيان آهي.

از مجدد الف ثانی فیض عالمگیر شد
 و از جناب شان جهان را برکت و تاثیر شد
 شیخ آدم گشت از فیض مجدد کامیاب
 شیخ سعدالله از و گشته منور مستطار
 زوست ایوب ولی وهم جمال الله شاه
 زوست مخدوم بریالوئی رابقا مانند ما
 زو شد راشد^۱ خلیفه از فیوضش بهره مند
 در طریقه عالیہ حضرت جناب نقشبند

ان فارسي بيت مان ظاهر ٿئي ٿو ته، علومِ ظاهري ۾
 کامل دسترس حاصل ڪرڻ بعد پاڻ (حضرت مخدوم
 محمد اسماعيل رحمۃ الله عليه جن) علومِ باطني طرف مائل
 ۽ متوجہ ٿيا ۽ پريالوءِ ۾ رهندڙ بزرگ شيخ کامل حضرت
 حاجي سيد جمال الله شاه رح (جنهن جو مقبرو عاليہ پريالوءِ
 جي بهرائيءَ ۾ موجود آهي) کان سلسلہءِ نقشبنديہ ۾ بيعت
 ڪري خرقہءِ خلافت اوڙهيائون.

۱۔ راشد = حضرت پير روشن ضمير محمد راشد لکيلوي رحمۃ الله
 عليه المعروف ”روضہ ڌڻي بادشاه“ مورث اعليٰ بزرگانِ راشديه و پيرانِ
 پاڳاره.

بي مثال جامعيت خطبہء جمع (فارسي)

(تصنيف- غوث دوران حضرت مخدوم محمد اسماعيل صاحب پريالوئي نورالله مرقدہ) شارح سندي ابو سعيد شبير احمد پتو- ناشر مکتبہء سعیديه مدرسه عربيه حماديه تعليم الهدي- گوت الرا ضلعو خيرپور تان ماخوذ.

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد ست ذاتِ پاک را، آن صانع افلاک را،
درکنے او ادراک را، نافهم باشد ناخبر-

از حمد او هر نعمتی، از شکر او هر لذتی،
درهر اموری برکتی، افزون شود دل در صدر-

طورسینا عاشقان، سیر ست صدر عارفان،
نورست قلب سالکان، از پرتو آن مقتدر-

نعتِ نبی آخر زماں، از بهر خود دان حرزجان،
باشد ترا امن و امان، از بیم تن روز حشر-

آن احمدِ خیر الوری،	آن سرورِ هر دوسری،
سردارِ عالمِ ماوری،	نور الهدیِ خیر البشر-
معراجِ سوئے آسمان،	سیرش بعرشِ لامکان،
بربستره آمد آن زمان،	این یک عجائبِ رانگر-
در شبِ اشارت کرد چو،	جانِ عدو آن گشتِ خو،
اعزازِ دین گشته فزو،	انگشت را سوئے قمر-
دیگر عجائبِ معجزات،	از دستِ آن شافعِ عصات،
آمد برون در کائنات،	از من نیاید در حصر-
صلواتِ ربِّ العالمین،	بر هر گزیده مرسلین،
از عرش تا زیرِ زمین،	مقدار هر شجر و حجر-
اصحابِ او اربابِ او،	در دوستی البابِ او،
در جمله دان آدابِ او،	خلفاءِ خاصه چار سر-
صدیقِ صاحبِ غار بود،	در هر زمانش یار بود،
من بعد او سردار بود،	تقیه لقب نیکو سیر-
میزانِ عدالت حق پرست،	دستِ مظلومِ راشکست،
صد نامهایِ ظلمِ شت،	از دستِ خود عادلِ عمر-
عثمان یارش بی ریا،	بحرِ کرم کانِ حیا،
گویه بود از اغنیاء،	در سخن شیرین از شکر-
قاتل بود کفار را،	دان حیدرِ کرار را،
کرده خزانِ فجار را،	اعداش دان اندر سقر-

سَبْطِیْن سَیِّدِ انبیاء،	اِبْنِیْن سرورِ اولیاء،
حَسَنِیْن هر یک اصفیاء،	بوده اند چوں نورالبصر۔
خاتونِ جنت شافعه،	مِنْ کل عیب سالمه،
خیرالنساء فاطمه،	بنتِ النَّبِیِّ المفتخر۔
عمّی نبیِ المقتدی،	بودند امامِ دَرهُدِی،
کرده اندر جان بروں فدا،	عباس دان حمزه دگر۔
عشرِ المبشر گشته اند،	درهائے فتنه بَسْتَه اندر،
از خود عذابِ تسته اند،	کرده چُنِیْن راویِ خبر۔
دیگر صحابه هر یکے،	نجمه هدایتِ بیشکے،
کحلِ الجواهر چشمکے،	هر مؤمنان را راهبر۔
مدحِ صحابه می کنم،	بنِ خارجی را بر کنم،
هم رافضی را به می زَنَم،	اندر جگر تیر و تبر۔
غوثِ سراجِ الاولیاء،	قطبِ المعارفِ اصفیاء،
سُرمه بصائرِ اتقیاء،	بغداد او جائے نگر۔
هم غوثِ عبدالقادر ست،	در هر کرامتِ نادرست،
ارض سما هم ظاهر ست،	مشهور چوں شمس و قمر۔
سَنّی ست مذهبِ پاک ما،	آن صاحبِ لولاک ما،
فتراک او در دست ما،	شه مرسلایِ نامور۔
اسماعیلِ مادحِ این مدح،	تحقیق کرده این شرح،
راهِ هدایتِ پُر فرح،	محبتِ صحابه در جگر۔

مداح تيه اكري

بسم الله الرحمن الرحيم
مدح التجاء بجناب غوث اعظم محبوب سبحاني
قدس سره العزيز
از: حضرت مخدوم محمد اسماعيل قادري پريان لوني،
ضلعو خيرپور ميرس سندھ

المدد يا غوث الاعظم دستگير عليه الرحمة

الف: آء لقاء ويكاء تون
ميڏا ويڙها صحن وساء تون
گهن دست دامن لاء تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ب: بخش بڪاء اس راه تي
تيڏي نال رسان درگاه تي،
ڪر ڏاٽر مون ڏاه تي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ت: تون هي تڪيا ميڏي توڙ دا
مَن ڪاهل هان ڪمزور دا،
ميڪون محتاج نه ڪر ڪس اور دا،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ث: ثابت بخش سلامتي
ڪر دورون دور علامتي،
ڪر دشمن مار ملامتي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ج: جام وصال پلاءِ تون
در خوشيان دي ڪول ڪلاءِ تون،
ميڪون اپڻي فوج ملاءِ تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ح: حبّ هميشه حضور دي
سڪ ويڪڙ جلوي نور دي،
ڪر نيڻن منزل اور دي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

خ: خواه خوش هميشان
در تيڏي تي مين آسان،
سو پيش پيالا پيسان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

د: دَمَدَم تِيڏي پاس دي
ارداس ڪيان ارداس دي،
سڻ خاص خدا دي واسطي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ذ: ذڪر تيڏا خوش آوندا
منظور سڀئي مَن پانؤدام
هي گولا تِيڏي گاءِ دام
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ر: راڳ سڪيا مين تيڏا
هر بار منگيا مين بڪيا،
ڏي بڪيا جو مين بڪي هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ز: زاري سڻ مين ڏات ڏي
اها ڏات خوشي ڏينهن رات ڏي،
ڪر مهر مون ابرات ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

س: سايه ميڏا آپ ڪر
مين مئي دا پهر جواب ڪر،
ميڪون پنجن نال ميلاپ ڪر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ش: شان شرم تي مشهور ڏي
نت معنيٰ تي مذڪور ڏي،
ميڪون حب اپني حضور ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ص: صدقہ عبدالوهاب دا
ڏي جلوہ مون مهتاب دا،
ڪر حاصل ڪم شتاب دا،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ض: ضعف بدن دا دور ڪر
بد خواه ميڏا چڪ چور ڪر،
ميڪون چانگل تي پرپور ڪر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ط: طاقت جي تون توفيق ڏي
پنجتن پاڪ رفيق ڏي،
چارئي يار شفيق ڏي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ط: ظاهر باطن بانديان،
در تيڏي تي مين گانديا،
ول ملين هڻ جو مين مانديان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ع: عشرت بخش آرام دي
خوشوقت وصل مدام دي،
ڪر ميلي دا اعلان پي،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

غ: غم ڪنون ڀرپور هان،
تيڏي دارون ٻاجهون رنجو رهان،
ول ملين مين هڻ جهور هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ف: فائق ميڏا نام ڪر
پڻ همت ميڏي هيانءُ ڪر،
ميڪون سر دي مٿان اڻڻي چانو ڪر،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ق: عبدالقادر ميڏا پير آن
وچ جڳ دي بدرمنير آن،
در مانديان تون دستگير آن،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ڪ: ڪاھل بانديان بڪيا،
در تيڏي تي منگان ڏڪيان،
ڏي بڪيا جو مين بڪي هان،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ل: لقمه پيچ وصال دا
 ڪڍ قحط فراق محال دا
 ٿي منصف ميڏي حال دا
 يا غوث محي الدين جيلاني رح

م: مشڪل ميڏي ڪول تون
 ڪائي واءُ مهر دي گهول تون
 مل نال غلامان ڪل ٻول تون
 يا غوث محي الدين جيلاني رح

ن: نامر الله دا ڄاڻ تون
 ميڏا حال ضعيف سڃاڻ تون
 بيواهي دا گهر ماڻ تون
 يا غوث محي الدين جيلاني رح

و: ويلا عرض قبول ڪر
 ڪم وچ آڀ دخول ڪر
 ميڏا حامي نبي رسول ڪر
 يا غوث محي الدين جيلاني رح

هه: هڻ سڻ سڏڙا ضرور دا
 ڪر ڪو لئون پندڙا دور دا
 مين رتبا لهان حضور دا
 يا غوث محي الدين جيلاني رح

لا: لله پيچ وصال تون
ميڏي دشمن دا گهر پيل تون،
مين وچڙي ڪون رب ميل تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

ي: ياري ڪر پهچاءِ تون
ميڪون دامن هيٺ چهاپ تون،
ميڪون ڪلمان صحيح سڪاءِ تون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

محمد اسماعيل اثير ڪون
گهن ٻانهن ميت مهيم ڪون،
آج ملي سوپ رسول ڪريم ڪون،
يا غوث محي الدين جيلاني رح

* جناب ابوالفضل محمد رفيق خوشنويس مهتم و صدر مدرس
مرکزي دارالعلوم اسلاميه عربيه لارڪاڻه جي لکيل ڊگهي ڪاغذ
مورخ ۸ شوال سنه ۱۴۰۵ع مطابق ۶-۲۷-۸۵ تان اتاريو ويو.

سندن مولود

(۱)

ٿله: الحمد لله اوهين ڪهو، صلوات ۾ راضي رهو.

اوهين جاءِ جنت ۾ لهو، صلوا عليه وسلم.

فرزند عبدالله جو، رهبر شرع جي راه جو،

هو دادلو درگاه جو، صلوا عليه وسلم.

دينهن آخرت جو ڌرتي، چاڙهيو اچي ڌڻي هڻي،

يا رب هبلي امتي، صلوا عليه وسلم.

لوچي لهو قرآن ۾، فتاح جي فرمان ۾،

سمجھي ڏسو دل جان ۾. صلوا عليه وسلم.

اسماعيل جي دل خوش ڪريو، آهي اوهان جو آسرو!

ڪلمون محمد تي پڙهو، صلوا عليه وسلم.

تله: اي جيءُ سونهارا سردار، رس رسول الله جا!

چنڊ چيري به اڌ ڪيو، شاهد سان اظهار،
ڏني مالڪ ملڪ جي اها، توکي سگه ستار.

ڪارو ڪوھ خراب ٿيو، قاتل ڪنهن نه ڪار،
تف تنهن منجه تو وڌي، ٿيو ماکيئون منو موچار.

گيرو پيش اوهان جي پيو، عالم جا آڌار!
ڪيو خلاصي تنهن جي، ڏنھ باز سنڌي يلڪار.

سڀ اچي سجدو ڪيو پرين اوهان جي پار،
امر تنهنجي ۾ آسمان، آيا ارض جبل اظهار.

قبر محشر قيام ۾ سيد! لهج سنڀار،
اسماعيل اُمت سان آهي، تنهنجي سام ستار!

ٿله: ٻاجھ حضرت جي گهڻي، محب مون تي لک ٿورا.

تون سردار آهين سڀ خلق جو، مهر مڙن جو مصطفيٰ!

شفيع شافعي، نور نافي، مير مديني جا ڌڻي!

راضي رهايم صبر تو فيقا، قادر تنهنجي ڪُل تي قضا،

حال پس، هي مون نه وس، يار توکي هيءَ وڻي!

سولي ڪر سڪرات منهنجي، قبر ۾ رس ڪارڻي،

وير وڙ ڪر، پال پڙ ڪر، چپر پيس آءُ ڇڻي.

اسماعيل کي علم ارشاد جي، هن آر اندر ۾ آڻي،

وڙ وڃايم، پلڙ پايم، عيب آيس آءُ ڪڻي.

(۴)

ٿلھ: پانڌي پرين کي، ساري چئج سلام،

جنهن جي لڙھ لڳو آهيان لام.

حسن مير حسين کي ڏج پاڙيءَ جا پيغام.

آءُ اوهان جي آسري ور عالم جا امام!

موتج مير! مريضن تي اچي واهر ڪج وريام!

آگا! اسماعيل کي رس قادر ڏينهن قيام!

(۵)

ٿلھ: مدد ڪريجاھ، قبر حشر ۾ منهنجي خبر لهيجاھ!

ڏوھ ڏنگايون ڪيم ڪچايون، پنهنجي فضل سان ميت مڊايون،

روھ رُلي کي رڻ ۾ رسيجاھ، موت مرڻ ويل وهلو وريجاھ!

سام سچي جي لام لڳاسون، پلا تنهنجي پٺيءَ پياسون،

آگا! اسماعيل جو عرض سڻيجاھ، ڪلمي قوت سين پساھ پچائيجاھ.

ٿله: پسان آءِ پانه پاڪ پيارو،

اول احمد ڄام کي آڳي ڪيو اظهار،
مرسل محمد مصطفيٰ جوهر، ڪل خسارو.

امام جملي انبياء، مشفق مير مهندارو،
حامي حضرت هاشمي قوت منجه قرارو.

ڪين سڃاتو ڪافرن، تن تي قهر قهارو،
عادل ٿيندو اڳيان جل جليل جبارو.

آگاهن اسماعيل کي ڪر نعمت کان نيارو،
ڪلمو پڙهو ڪريم تي ترئون ٿي به تيارو.

ماخوذ از ڪتاب: ”مولود“ مرتبه ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ
چپائيندڙ: سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد۔ ڪراچي. چاپو: پهريون ۱۹۶۱ع

رساله عقیقہ ء
تنبیہ الغافلین
جو عکس

مُنْكَرٌ نَكِيرٌ نِي وَهْتَرُ تَرِيدُ وَجَوَابُ اِنْ بَدَا
 اِي وَهْتَرُ هُنْدُ وَاَنْتِي قِيَامَ دِيَهَ چَتْرَجِي صُورَتَا
 اِي پُنْدُ وُمِيرَا اِنْمِلَ اِنْمِي هِيكَانْدُ وُغْلَن سَا
 كُورُوتِي اِيدُ وُصِرَا طِي پَس مَتَا هُمُ مَرْتَبَا
 تَهْتِي چَرِي رَسَنْدُ وُ بَهْشْتِ كِي سِگُو شَتَا بَا
 جِي مَایُو اُنْجَا هُنْدَا لَا ثِقَ سَنْدَا جَهَنَّمَا
 اِي مُوهُونْدُ وَا اِگَا تَرُ وُ كَنَابُ لُوغَا
 اِنْدُ وُ هَا يُو پَهْجَا بَهْشْتِ مَیَا شِسْ هَمَرَا
 تِلَاَهَ چُیُوكَن اُولِئَا تَن شَال هُون مَغْفُورَا
 اِي عَقِيقِي جِي اَجَرَجِي پُوي كَهِيكِي كَرَا
 وُ نَهْوَنَسَ قَدَرَه اِنْتَرِي جِن كَهِي وَهْتَرَا
 تَن هُنْدَا كَهِي جِرَكِيكِي كَرِي عَقِيقُوتَه مَجَا
 اِي اِهِي عَقِيقَه تَن نَات نَاهِي جِرَكِي جُودَا
 جَهْرُ وُ كَهِي اَضْعِیْم تَهْرُ وُ كَهِي مَتَجِر عَقِيقَا
 نَهْوَه نَقْصَان اِنْمَكُنْ جِي وَرَه جُو وَهْتَرَا
 پَرَجِي وَدُو هُو وُ وِرَد كَنَا تَا اَه اَقْضَلَا
 جَلَه تِن سَت دِيَه گُیُورَكِي جَا اِي جِمَارَا
 تَرَه اِهِي حَق پُوتِي تَرَكِي عَقِيقُوتَا نَكَا
 جِي سَت دِيَهَن نَرُوتِي تَرَكِي جُودَهِي تَارِیْجَا

پر جي چوڏهي نه ٿي ٽڪري ايڪيه ماه
 پر جي ايڪيه نه ٿي ٽڪري منجهي جمارا
 جن کي عقيقو احمد ڄام پهچو ڄايندو ورهن نجانا
 ٿيلانه توه عقيقو اسان تي سنت موڪلا
 پوڙ ٿيڻ جا عقيقي جي سا هيري جا نجا
 جن پو پهي هٿس گهي وهنرڪا
 پر جي نجا تي گهي تور هو انت حاضر
 پر ٿي وقت گهن ٿي هي مبارڪ دعا

اللَّهُمَّ هَذِهِ عَقِيْقَةُ ابْنِي فَلَانٍ دَمَهَا
 بِدَمِهِ وَحَمَّهَا بِحَمِّهِ وَعَظَمَهَا بِعَظْمِهِ جَلَدَهَا
 بِجَلَدِهِ وَشَعَرُهَا بِشَعْرِهِ وَحُجَّتُهَا بِحُجَّتِهِ وَعَصَبُهَا
 بِعَصْبِهِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا فِدَاءً لِّابْنِي فَلَانٍ وَاعْتِقًا
 مِنَ النَّارِ يَا مَجِيْرُهُ

تي لا هي ڪل وهنر ٿا جي ناچي جفا جلد ڪا
 کي ڏي فقير ني جي هو ٿي قدر ٿا
 جي ڪي وڪي ويجهي منجهي ڪم طعام جي هو ضعيفا
 تي گوشت وڌي هڏن ٿا جي ناچي ايداعظمن ڪا
 جيڪي ره ماه هڏن تي سولا هي رنڊن پڇا ٿا
 ڏي پورن سو پائيڪي ڪي ماه منجا

وَنَدِیْ كُشَادِیْ تَاثِمٌ وَجِیْ مَصَالِحٌ مَضْبُوطٌ
 كَرِیْ مَانِیْ تَهْسِ جِیْ كِیْ چَاثِیْ بِلَا
 كَارِیْ فَقِیْرِیْ كِیْ بِنِ صَا حِیْ سِ كِنَا
 اِهْ مَوْكَلِ مَایُو كِیْ تَكِیْنِ تَهْ مَآءِ مَنَجَا
 سِرَاجُ الْوَهَاجِ عِبْنِ كِتَابِنِ رَكُورَا
 كِیْ رَوَايَةِ بِيْ بِيْ عَالَشَتْ جِیَا هُمَا الْفَاظَا
 یَا كَلُّ وَیُطِیْعُ وَیُتَصَدَّقُ اِیْ لِكُو مُفْتِیْ كِتَابَا
 جِیْ كُو كَرِیْ عَقِیْقُو بُلُو غَمِ پُیْجَا نَا
 اُولِیْ اِهْ اُنْگِ تَبَانِ مَكَاثِیْ تَهْ مَآءِ مَنَجَا
 فَتُوْحَاتِ مَكْتَمِ اِلْهِیْ مَسْلُوْحَلِ كِجَاهِ
 اِیْ رَوَايَةِ مُحَمَّدُ وَرَحْمَدُ هَاشِمِ جِیْ بَیَا ضَمِ اِهْ مَوْجُوْدَا
 جِهْ وَقْتِ كُھِ وَهَرِیْ تَهْ وَقْتِ جِیْ رَجِ مِیْمِ طِفْلَا
 كَرِیْ وَرَنِ وَارَنِ سُونِ كَرِیْ سَانِ
 كِیْ ذِیْ فَقِیْرِیْ كِیْ جِیْ كِیْ سُوْیَا نِیْ كَا
 پَرِ جِیْ هُوْءِ ضَعِیْفُ گُرمِ تُوْ كِیْ وَجِیْ مَنَجَا مَآءِ دِ طَعَامَا
 جَا دِ نَاوَرَانِ سُوْیَا نِیْ كِیْ قُجَا هَدَا كُورِ هَسِ مَآءِ
 وَجِیْ كُوْرِیْ كُوْرِیْمِ وَجِیْ مَنَجَا كُوْرِیْ تَا
 رَكْنِ هِیْتِ چَاثِ جِیْ جِنَا لَكِیْنِ مَایُو كِیْ یُوْرَجَا
 جِیْ كِیْ كِیْ كُنْدَمِ گَرِ جِیْ جِیْ كِیْ مَنَجَا مَآءِ

اِهْنِي بِهٖ بِكَرًا يَتْرَا لَهٗ هِيَكْرُو دِي لَهٗ
 پَرَجِي يَتْرَا دَن هِيَكْرُو تَيْنِ چُون دَوَا
 حَن كُو هُو هِيَكْ هِيَكْرُو حَمْدُ مَصْطَفَا
 كَارَن حَسَن مِير حَسِين جِي عَلِي شِير وِيَا
 پُوء صَنْدَلُ گَهِي رَا كُجِي مَتِي تَهٗ طِفْلَا
 هِي تَعْوِيذُ لِكِي وَجِي مَجْمَعُهُمْ جِي كَرْدَنِيَا
 اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللّٰهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ شَيْطَانٍ

وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ

اَلْهٰی اِسْمَعِلْ جِي اَيِّيَا رِيءِ مَتِي شَرِيعَتَا
 سَنَةِ شَفِيعِ جِي شَال پَارِيَان پَرِت مَنجَا
 ذِيَمِ دِل دُرُو دِس رَا تِ رُو زُمَرَا
 سَچُو جَابِيَمِ كَلُون وَقْت سَكْرَاتَا
 لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

تمام تھیوہر سالو عقیدہ جو

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 سَا رَا هِيَا ن سُو دِي جِهٖ عَالِمِ اَيَا
 كُتَا پِلَا تَن اَيِرِ لَشَا نَا
 وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي اٰدَمَ اِذَا يَرُوْرَجَا
 اِهِي سَرْدَا رَتَن سِيَن جُو حَمْدُ مَصْطَفَا

اَنَّا سَيِّدُ وَلَدٍ اَدَّ مَفَرَّ مَآيُورَ سُوْخَرَا
 جِيڪَ اِي اڪن مِي رَحْمَتَ شَاه
 مَنِيُو تَهِيڪَ مَوْمِنَاهُ سِر گِي وَيَا هَا
 عَجَه كَنَّا مَنَعَ كَرِي اَنِي مَن سِر اَحْمَدَا
 جَلُو جَسَا يَهَا تَن كَمَن كَنَّا
 وَمَا اَتَكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
 نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا فَرَمَآيِ اللّٰهُ
 اِهِيَن وَاِثَرَتَه وَرِيَا جَاعَالِه سَكُوْرَا
 اَلْمَلَاءَ وَرِثَةُ الْاَنْبِيَاءِ ذِي دَعَا
 جِيُو كَرْتُن چَن كَن جُو فَرَضُ كَسُوْا اللّٰهُ
 يَاعَرِيْهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اطِيعُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوا
 الرَّسُوْلَ وَاُولِيَ الْاَمْرِ مِنْكُمْ سُنْهُوْ سَنِيْهَا
 جِيڪَ تَابِعَ تِيْنْدَا تَن جَابِي چَتَا عَذَابَا
 كَنْدُو جُو كُو جَنَّة جُو تِيڪَ خَاوَنْدَ مُلْكُ خَدَا
 جِيڪَ فَرِنْدَا تَن كَنَّا سِي هَا وَيَم هِيْمَنْدَا
 عَذَابُ كَنْدُو تِيڪَ قَادِر قَهَر مَنجَا
 اِس سِي زَارْتَن كَنَّا تَن جِي كَمَن كَنَّا
 هَاتِي هِن گَالِي سُنْهُو سَا لِكْتَا
 تَجَرَه هِيڪَه شَخْصَ جِي اِي تِي عَوْرَه حَامِلَا

تَذَرُ وَيَهِي يَأْمَنُ وَجِهَ هَيَّ دِيَوَانُ دَاءُ
تَايِ اِسْنَامُجَا آءِ كَرِ هُوْكَ دُعَا
تَكُوْتِي فَرَزَنْدُ مُنِيكُ مَنُوْ حَبُوْبَا
اَءِ تِيْدُ سِ اِنِكِي سَفَرِي پُرُ بَزْمَا
يُوْءِ جِي جَاوُتِه پُتْرُوْ قَادِرِ جِي كَرْمَا
تَاچِنْ يَارِ تَهِي دَرِ تِي هَلِي هِيَجِ مَنجَا
كُوْتِي تِهِيكِي كَرْمَنجَا چُونِ سِيه چَرِيكَا
تَهَانِ تِي بَزْمَا سَا نِكِي كَرْمُ فُرُصَتَا
كَرِي دُعَا تَهِي حَقْمِ اَسِ پُرُ وَرَتَا
جِي نَزِيْدِ اَسَا نِكِي تَا سِ پُتْرِيْدَا
وِيْدِي مَرِي پُتْرُوْ تِيْنْدُوْ خَرَابَا
تُوْ هَمِيْشَاهِ گَا دِي اِهِيْنِ بَزْمَا سَاهِي اِيَارَا
كُنْدَا سِ شَرْمِيْنْدُوْ سَتَمِ حِيْتِ مَرْدِ اِسْنَا
چَلْمِ اِيِي تَنْ وَتِ پُنْ تَا نَبَا بَابُرَا
كَلِيُوْ اِيِي كَرِيْلُ سُوْشَرْتِ تَبَاكَا
جُوْحَقَا يِرِي هُوْدُ قَسْمُوْ دِيْلُ سِي وَيْنْدَا
تَكْرِيْنِ كِيَا كَرْمِ اِيِي كَا يِي فَا اِيْدَا
جِهْمِ رَضَا نَاهِ رَبِّ جِي نَكَا رَسُوْلُ خُدا
جَا نَكُوْ چُوْتِي چَكِنْ كِي تَوْبَه كَرِ هُوْشَاكَا

تَامُورَا دِیْنِ مَکْهَمِ جَوَابِ هِی چُوتَا
 تَنَمِ آءِ اَسَانِکِ کَرِ هُو کِیَا رَا
 جَن پِیْنِ آکَا بَرِ اَنکِ سَیْدِ ۛ شَیْنَا
 پُنِ اِهِنِ غُلْطَانِ اِنِمِ مَدِ مَوْرِ یَا نَا
 پَرِ گَارِنِ خَبَرِ نَا هِکَا جِی اَجُھَلِ سَارَا
 تَجِی کُو یُو کِیْدُ وَ جِھَرُ وَ سُوکُتُ وَ تَھَمِ کَا

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ اَسَاءَ فَعَلٰیہَا
 کَھَمِ کِیْھَمِ نَلُٹَا پُوکِ پُوتَا رِیْکَا
 نَضِیْحَہٗ نَا قِصَّ جِی سَیِّ کَنِ سِجَاہِ
 تَھُو سَیْدِ هِی کَرُو دَنِ عَالَمِ مَنجَا
 سُو پَیْنِدُ وَ هُو چِلَمِ کِی گُٹُونِ گَنَابِ
 جِی کُو تَنَمِ گَنَدُ وَ هُو تَھِکِ تَھَمِ جِی پِیٹَا
 تَجِی کُو وَ هُو تَھِکِ وَ دُوءِ پِی سَہِیَا
 بَلَا اِنِ دَلِیْلِ غَلْبِی مَنجَا نَدُ وَ هُو تَہِ کَا
 نَہِ جِی گَنَدُ هُو اَمَا رُو تَھِی سِ عِلْمِ جِی پَارَا
 پُوءِ دُوءِ کِی خَوَابِ مَرِنِ پُچَا پَا
 پُچَا لِی پَرِ یَدِ هِمِ سَبِ حَقِیْقَہٗ حَالَا
 تَا جِی تِیْمِ عَذَابُ گُٹُونِ سَبِ پِیْنِ چِلَمِ
 پُوءِ کَرِی شَفَاعَہٗ جِی جُتِنِ تَسَدِ لَیْکَا

پَر نَدَا خَلِ تَتَّان مَنجِ كَشَا كَرْمَل جِي كَرِي كَنَا
 جَدَه وَنَجِي اُو دُو تَيَان كَن دِي هَن پُنْجَانَا
 تَتَه كُوِي كَدَنه شَا كَر كُنَا اِهِيَان عَا جَرَا
 عَاهِي كِتَاب رُكُ الْمَحْدِين مِه مِهَرِي پَجَارَا
 نَعَالِم رَجُوي كَسِيو مَنجِ مَعَالِم تَنَزِيل تَقِيرَا
 تَاهِي اَدَايُ كُفْر كِي مَتِي جِي تَوُ كِنَا
 هِي كَرِي بَدَعَت پَجَرِي پُو سَنَدِي هَت هُوَا
 تَرُو تَابِع تَيْن اُنْدَا يَجُو چُو تَوُ بَس كَر تَمِي جَدَا
 يِي جَارِي لَيْن تُولَتَا مَنجِ چَلَم جِي پِيَا
 يِي مَنع فَر مَائِي اِهِي مَنَدِي چِيرِي جِي كِيَا
 اِنَّ الذَّنْبَ يَا كَلُون اَمْوَالِ الْيَتَامَى ظُلْمًا
 اِمَّا يَا كَلُون فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا
 اِهِي اِسْرَاف چَلَم پِيَن جُو عَالِم چَوَن شَا
 تَرِي حُب مُسْرِفِيَن سِ خَا وَنَد مُلْك خُدَا
 كَلُوا وَشَرَبُوا وَلَا تَسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ
 پَر مَعْنَى جَا اِسْرَاف جِي سَاهَن پَر لَكَن تَا
 حِي جِي خَرِج مَال جَوَنه تَوُ لَم جِه مَنهَوَ رَضَا سَنَدِي
 اَللّهُ جِي كُو چُو تَدَا تَارَن چَلَم جُو اِهِي دُرُستَا
 دَج جَوَاب تَه جَوَنه كِي جِي فَر مَائِي اِبْن مَسْعُودَا

تَدَا هِي صَحْتَتَه تَوُلِمَ جِهَ جِي مَنَمَ كِي مَوَلِي
پَرُ جَالِنُو سَرِ چِيُو جُو وَدَنِ حَكِيمَن مَنَجَا
تَجِي كُو پِيَن چِلَمَ جُو چِدِي دِي اَصْلَا
تِهِي كِي مَرَضُ كُونِ رَ سِي هُوَ مَنَجَا سَدَا صَحْتَا
تَدَرُ سَتَا هِي وَ اِيَرَن تَوُلِ جُو جِهَ مَنَجَا تَه مَرَضَا
پَرُ عَالَمَ وَدَا جِي حِجَا زِيَمَن جَا پَرُ مَضَرُ وَ مَرَسَدَا
مَنِي حُزْمَه چِلَمَ پِيَرِي جِي تَن جُو رِشَا رِسَالَا
هِي حِكَا يَتِ نَصِيحَتِ جِي سِي كَنِ كَا
تَهِي عَوَرَتِ هِي كَرِي مَنِي بَصَرِي جِي شَهَرِ
تَجُو هُو پَرُ هِي كَرُو تَه وَسِ پَرُ عَزِي زَا
اَجِي پِيَرِي تَه جَوَانِكِي كِي مَحَبَتِ پَرُ نَ دَا هَ
سَوَا قِي بَنِيُو نِي سَا پَرُ وَ دَوَهَ كَارَن بِلَاوَتَا
اَجِي سَوَا حَا صِرَتِيُو مَنَجَا پَرُ مَكْتَبَا
يِي كِنَاءِ طَلَبِ قُرْآنِ جِي رَاتِ رُو زِمَرَا
جِدَه لَهَنْدُو هُو مَوُوكَلِ وَ تَا اُسْتَا ذَا
تَدَه لِكِي كَه بَدْعِي وَ تِ پِيَنْدُو هُو چِلَا
پَرُ وَ جَا پِيَنْدُو هُو بَوَه تَه جِي كَا يِي كَا دَوَا
اَجِي تَوُرُ گِي دِي هِي كِنَاءِ وَ فَا تَا
وِي جِي رِ كِنَاءِ قَبَرِ مَتَهَمَ شَخْصِ كَا

جَدَّهْ خَبَر تَهْجِي مَوْتِجِي آچِي رَسِي مَالِسِ رَا
 تَدَّهْ تِي پِهَوَش كُو جَلِي جُوش مَنجَا
 اِي نِيگِي نِي سَا پَر دُوهْ وَ دِي فِرَاق مَنجَا
 آچِي كَدِّي تِهْ مَلِيس جُو پَر هِي سِ اُسْتَا دَا
 چِي دِيكَا رِقْبَر مَنكِ تِهْ كَدَّ جَان فَر زَنَدَا
 جَدَّهْ هَلِي اِي اَبِي مِي تِهْ جِي قَبْرَا
 تَان چِي وَ عَوْرَتِ مَلَاءِ كِي تَا پَتِ قَبْرَا
 تَكَدَّ جَان پَهْجِي پُتَرِيس مَتَانِ كَرِيسَا
 تَدَّهْ چِي وَ عَوْرَتِ كِي مُلَا پَان كَنَا
 تِهْ كِي اِي تِيَا قَبْر كِي اِي اَبُوج عَوْرَتَا
 پُوءِ كِي قِيَل مَقَالِيس اِي تِيَا سَا قَبْرَا
 تَا نَفْسِ اِهِي سِ وَ اَتَم تُو جُو هِي تَهْم رَا
 مِهْ پَر وَا اِهِي سِ مَتِي سِ كِي هِي رِ قَبْرَا
 لِي حَالِ پُتَر جُو تِي دَر مَان دِي مَاءِ
 كَرِي پِي پِي تِي خَبَرِي كَنَا
 تَان دِي تَا مَنجِ سَهْجِي پَهْجِي فَر زَنَدَا
 پَرِنِدَهْم پِي تِيَا پُتَر كِي سِي حَقِيقَتِ حَالَا
 تَان چِي هُو سِ اِي دُنِيَا مِ پِنْدِ وَ جِلْمَا
 تِي رَسِي مَصِيبَتِ مَنكِ اَتَهْم جِي سَبِيَا

كُوْءٍ وَجِيْ كَبِيْ قَرَضُ لَا يَدِيْوُ اَنْدُ وَاَحْمَقَا
 جَهْمُ سُنْدِيْ بِاَبْمُ تُوْ قَرْمَايُ اللّٰهُ جَلَّ
 تَهْ جِيْ كِيْ سُبِيْ مَنَعُ وَاِيَا جِيْ مَوْتِيْ تَا تَهْ كَنَّا
 تَن كِيْ جَنَدُ اللّٰهُ سِيْ يُوْ سِيْ مُحَمَّدُ مَصْطَفِيْ
 فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوْا فَاَذْنُوْا حَرْبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ فَاِيَا
 يَنْ قَرْمَايُوْ رَسُولُ رَجِيْ خَاصِيْ خَيْرُ وَا ...
 تَهْ سُوْمِرَاتِ مِعْرَاجِ جِيْ مَقِيْ جُوْ تِيْ السَّمَانَا
 جَهْرُ وِتِيْ اَوَارُ مَجْرَ رَاتِيْ مِيْهَ جِيْ وَجِيْوُ جِيْكَ
 يَنْ دِيْمُ جَمَاعَتِ مَا رُجِيْ مَجْرَ اَنْ مَكَانَا
 پِيْ تَن مَارُجَا هُوْ اَحْوِيْ اِيْنِ جِيْ دَا
 يَرْكَا هُوْ اَجِيْ سِيْنِ يَنْ كَنُوْنِ اِيْ اَرَا
 جِيْ حَضْرَةَ جَبْرِئِلَ كِيْ سَجِيْ حَقِيْقَتَا
 تَا جِيْ هِيْ اِهِيْنِ اُوْ شَخْصَ جِن كَا دُوْ تِيْ لَا يَا
 اِهِيْنِ اِنْ كَنَّا هَمْ جَارِ شَخْصَ شَرِيْكَ
 هِيْكَ دِيْنْدُ پُوْ وَنْدَرُ تُوْ كَاتِ جُوْ شَاهِدُ
 اِهِيْنِ اِيْ شَخْصَ كَنَّا هَمْ جَارِيْ بَرَا
 اَنَّهُمْ پَرْمَايُوْ مَنِيْ مَصْطَفِيْ
 لِيْ كَن يُوْ لَا يَمُ بَا هُوْ كَنَّا هِنَا
 نَدُوْ كَنَّا هُوْ اَنَّهُمْ سُوْ كَرْمَا يَنْ زِنَا

بِمُهِمَّكَرٍ وَلَا يَجُوهِي كُنَاهُمْ ذَابُ وَانْ كُنَا
 جَنْ سَتَرِيهِ يَبْرَأِي عَوْرَةً بِسُجِّي حَرَامَا
 كِتَابَ جَوَاهِرِ الْبَيْضَاءِ مَكْبَدِي نَهَارِ جَاهُ
 بِمَائِنُ كُنَاهُ كَيْتَرَا كِتَابَ لَكِنْ شَا
 جَنْ لِكِي تَنَكِّي تَهْ يَرْجَنْ دَفْتَرَا
 يَرْهِي لِكِي تَوُورُوكِ قَدَرِ قَلِيلَا
 وَتِي أَجِي تَهْ مَا لِكِي مَهْدَا يَارِنَا
 سِي كَرِي تَعْرِيفُ تَهْجِي مُورَا مَكْرَمِيَا
 جِي كَاسِي تَوُوكِي سَا تَهْمَكِي جُكَا
 ذَابِي ذَا شِي پَدَرُوتُنَا هِي أَصْلَكُنَا
 تَوُورِي كَرِي أَنْ كَرِي بَذَجَتْ بَذْكَارَا
 جَذَهْ وَجِي مَرَكْ كَرِي رَسِي نَهَا يَتَكَا
 تَهْ تَوُورِيَا اِبْلِيْسُ جَوْفَرْمَائِي فَرْقَانَا
 اِنَّ الْمُبْذَرِينَ كَانُوا اِخْوَانَ الشَّيْطَانِ اِتَابُورُجَا
 سِي كُورَا كُونِينَ دَابْ يِنَكِي سُنْ سُرُودْ لَوَا
 اِهِي جَوْحَرَامُ شَوْكَرِي قُرْآنَ كَرِيمَا
 وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ
 لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَرَجِي كَرَهُودَرَا
 جِي كِي تَابِعْ تَبْدَلْتَن جَا سِي كَمَرَاهَنَ كَذْ شَا

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ وَأَنَّا وَرُسُلًا
 بِمَا يَوْرُسُولَ رَبِّ جِي رَهْبَرَدَهْمَا
 تَه سُرُود وَدَائِي يَفَاكِي كَجَهْمِي قُلْ قَلْبَا
 جَهْرِي وَدَائِي بِأَيِّ أَجِي أُوَيْرِنَا كَا
 شَيْخِ أَبَوِ الْعَبَّاسِ قُرْطُبِي جِي وَنَجْمِي شَرْحِ صَحِيحِ مُسْلَا
 جَوَاهِرِي وَدُعَايِ مُنْجِي مَذْهَبِ إِمَامِ مَالِكَا
 تَه سُنْ جُو سُرُود جُو سَوَاهِ حَرَامَا
 نَاهِ اخْتِلَافِ كِهْ عَالِمِ جُو مُنْجِي لَهْمِ مَسْأَلَا
 لَهْمَاهِ مَذْهَبِ مَالِكِ جُو جِي اَهْلِ مَدِينِ جَا
 اِهْ إِيحِي مَذْهَبِ إِمَامِ أَعْظَمِ جِي اَهْلِ كُو فِجَا
 شَيْخِ بَغْوِي قُرْمَايُو مُنْجِي مُعَالِمِ تَنْزِيلِ تَفْسِيرَا
 جَوَاهِرِي مُنْجِي مَذْهَبِ إِمَامِ شَافِعِي جِي وَدُعَايَا
 تَاهِ سُرُودِ حَرَامِ مُنْجِي مَرْنِ مَذْهَبِ نَا
 پِي إِمَامِ أَحْمَدِ بْنِ حَنْبَلِ جِي وَهَرَفِ كَلَامَا
 جِي كُو يَانِي سُرُودِ كِي هَرُورُوحَلَا لَا
 جِي كِهِي تَه شَخْصِ كِي تِي كِنَاهِ نَاهِ
 قَاضِي ظَهْرِ الدِّينِ خَوَارِزْمِي جِي وَرَحْمَتِ كُو رَحْمَتَا
 جَوَاهِرِي وَدُعَايِ مُنْجِي مَذْهَبِ إِمَامِ أَعْظَمَا
 جِي كُو سِي سُرُودِ دَائِي كِنَا كِهِي كِنَا

تُوْنِ سُنِی وِیَاہِ سِی رِیْہِم وِیَاہَا
 سُوکَدِ تُوکُم رَاہِیْکِ بَتِی مُرْتَدَن مَنجَا
 نَکَرِی طَاعَتِ تَہْجِی قَادِرُ قَبُولَا
 وَتَجَائِ عَمَلِ مَرِی اَنجَا پَرُوَرِ دِگَارَا
 یُوْءِ طَلَاقِ اُنْکِی وَتَحِیْسِ پُن بَیْرَا
 پُن اَو سُرُوْدِ حَرَامُ مَنجَا مَرِن دِیْنِ تَا
 تُوْنِ دِیْنِ مُحَمَّدِی کِ مَنجَا کِیْنِ دِیْنِ تَا
 کِتَابِ بَدِخِ الْمِیْنِ مَرِی اَو مَن کُوْرَا
 عِ جَہِیُو وِصَالِ وَا حِجُو مَوْفُو مَقِی سُنِ سُرُوْدَا
 تَجِی کَر سُو صِدِیْقِ کَبِیْرِ عِ عَلِی شَاہِ مَرُوْدَان
 عِ سُو حَسَن بَصْرِی پُن مَعْرُوْف کَر خِیَا
 عِ سُو سِرِی السَّقَطِی پُن دِیْرَان حِجِی الدِّیْنِ شَاہِ
 جِیَا صِل فَقِیْرِ حِجَا هُوْءَا بَیْخِ بُلْدَا
 پَرَانِ مَرُوْدِن کِن سُنِ سُرُوْدِ جُوْ هُو حَرَامَا
 مَکْرُکِی شَخْصِ شُو مَقِی تَابِعِ شَیْطَانَا
 جِی تَاہُن دَمُوْدَرِ وِیْشِی جُو مَحْضِ مَکْرُجَا
 لَکِ مَنجِیْن قُرْآنِ کَرِیْمِکِی حَمْدِیْتِ حِیْبَا
 اِیْ جَنگِ اَنجِی اَللّٰہِ سِی عِ پُن سِی حَمْدَا
 پُن اِیْ عَرَضُ نِ اَنْدِ نَکِی اِ هُوْی اَصْلَا

یَحِیْنَ رَسْمُ دِیْنِ جِی کَرِی چَی شَیْطَانَا
 اَچِی وَ هِی اَی مَقْعَدَانِ مُتَی شَقِی شَیْطَانَا
 سُو فِی رِی اَنگَر چَکَنی چَی مُنِجِ دَای جِیَنَا
 وَ نَچِ حَیَا مَارُ نَجْوَانِ جِی مَهَن مَنجَا
 یَوَ دَیْن تَیَا تَا شَرِیَا گَی جُوش مَنجَا
 یَی جَدَه سَنجَا سَی سُرُودِی اَچَن مَنجَا کَدَا
 تَدَه کَدَی شَل لَاهِیَن کَنَدِی لَوَنَا لَکَن تَا
 اَکَلَا اَچِلِیَن تَنِکِ دَوَه مَنگَرِی هَار مَنَا
 سِی کَی رَد بَا کُور هَنِکِ چِی رِجَا تَر کَرَا
 قَطِعتْ لَهْم تَیَاب مَن تَا رِکَد وُ قَرَا نَا
 جِی تَنگِی هِی کَرِی کَدِی اَن مَنجَا وَ چَ رَمِیَن سَمَانَا
 تَمَرَن اَهْل رَمِیَن اَسْمَا نَجَا تَهْجِی کِنَا یَا
 کِتَاب تَنبِیْه الغافلین مِی اَهِی عِبَارَتَا
 سَنجَان اَی شَرِبِ کِی بُو رُو یَسِیَا رَا
 اَهِی جُوحَر اُمُتُو کَرِی قَادِر کَلَمَا
 یَا آیَتُهَا الذِّیْنَ اٰمَنُوْا لَمَّا اَلْحَمَرُ وَ الْمِیْسِرُ وَ الْاَنْصَابُ
 وَ الْاَزْلَامُ رَجَسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّیْطَانِ یُدْجَا کَبُورَا
 اَفَرَمَا یُورَسُوْل رَبِّ جِی شَفِیع سَر دَا رَا
 تَر اَیَنَد وُ ذِیْنَه قِیَا جِی پِیَنَد رُشَر اَنجُو قَبَر مَنجَا رَا

پد و ہند و گرو شرابجو مہو تہی کرد نسا
 و ہند و تہی ہتم پیا لو سند و شرابا
 پرو ہند و کل گوشت و چم مہا سینا
 و پد بکائی تہی جتی دوزخ کنا
 ترہ کند و تہی گری گری مہو مغل
 ہمرہ ہند و فرعون و قارون و شرجی مہا
 و فرما یورسول زنجی ہادی خلق خدا
 تحقیق ای وادی ہیکری مہو دوزخا
 پناہ کریو اہل دوزخو تہم جی عذاب کنا
 ہیک ہیکری دہم ستر ہزار مرتبا
 ای تہ ندیم ہیکرود دوزخ جو پینا
 پنا ای تہ کرم جب ہیکر و چری کنا
 ای تہ کوہم ہیکری صند و قا
 و پد ای تہ پیت ہیکر و حیا
 و ای تہ نانک جو ہزار و مہا
 و ای تہ سیکہم مہم ہزار و استنا
 و ای تہ سیکہم و اتم ہزار چینا
 و ای و دانی سیکہم چینی ہزار گزنا
 چو حضرت انس مہو خدمت خلیلا

تہ اے عذاب کھ گارن یار سولہ
 تان فرما یو فضلیں پی سزور شاہ
 تہ عذاب تہ گارن جو پی شرابا
 ہوئی اہل اسلام جو مری متی انہم عادتاً
 اہی جوا ہر البیضاء کتابہ اہی مذکور
 پتا بن عذاب کیترا لکن کتابا
 پر ہتی لکھتو تر روک کدی تن منجا
 او اہی دشمن دین جو موزو موزو دا
 اہی اہی حقمر عدو اصل کنا
 یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان اِنَّہ
 لکم عدو و مبین بدو ک بورا
 پٹ سنجان پین سبزیتا بدعتی بچرا
 موزا ککو مغرکا کڈا کڈا کڈا
 چائیو تہ سائیگی گن پتیل پیا لا
 جویری پیا لو پلید جو رکیاء متی واتا
 تکیں نالا ولین حاجی عارف سندا اللہ
 جہر و لعل شاہ بار قلندر ک جلالہا
 ک جمال شاہ ک سید پا و ن شاہ
 گریہ لبستان ولین ذوق تہی پتیل پتیل ہوا

يَا اِهِيْ مُحْضِرُ افْتَرَا لِيْ نَبِيَّ كُوْرِيْ نِسْبَتَا
ذَا رَا مَتَابِعَةً مُحَمَّدٍ مِرْجِيْ نَرْجِيْ كِي اِلَلّٰهُ
وَلِيْ نَحْيِيْ تَهْكِيْ جُوْ مُخَالَفٍ سِي شَرْعَا
تَان جِي تِيْ كَهْ بِدَعْيِيْ هَتَا تَهْرُوْ طَرِيْقَا
جَهْرِيْ سِيْ اَوْلِيَا سَنَ هَتَا كَرَامَتِ قِسْمَا
تَا وَنَهْ اِهِيْ كَرَامَتِ مَكْرَاهِيْ اسْتِنْدِرَا جَا
مَا رُوْ يَا تِيْنِ تَهْكِيْ تَا يِيْ اِهِيْ عَارِفِنِ مَنَجَا
ءَا هِيْ اَوْ شَخْصُ وَاَقْعِمِ مَنَجَا سَا حِرْنَعَا
اِهِيْ رُسُوْ سَا حِرْ جُوْ مَهْدَا ءِ مَوْلَا
جَهْرُوْ رُسُوْ كَا فِرْ جُوْ لَكْنِ كِتَابَا
وَمَا كَفَرَسُلَيْمَانُ وَلَكِنْ الشَّيْطَانُ كَفَرُوا
يَعْلَمُوْنَ النَّاسَ السَّخْرَا بُوْجَ اَسَا رَا
ءَا عَالِمِنِ فَرْمَا يُوْجِيْ بَا يِيْ دِيْنِ سَنَدَا
تَهْ مَنَجِرِيْنِ سَبْرِيْ مَحِيْ اِهِيْنِ جُوْ يَهْمُ مُصِيبَتَا
كِيْ اِهِيْنِ مُصِيبَتِ دِيْنِ جِيْ كِيْ سَنَدِيْ دُنْيَا
پَر نَدِيْ مُصِيبَتِ تَمِ سَهُوْ تَنِ جُوْ بِيَا نَا
جِنِ وَنَحْيِسِ كَمَالِ فِكْرِ جُوْ تِيْ اَبُوْجِ اِيَا رَا
ءَا وَاَقْعِ تِيْنِ جُسِيْ اِيْ اَنَجِيْ كِيْ مُصِيبَتِ مَرْضَا
جِيْ كَا سُوْ كَا لَرِيْ يَا دِشْرَ هِيْسِ سَا

وَلَيْحِي مَرَدِي أَنْ نَأْمُرَا دَكِي بِشَيْءٍ نَسَامُرْدَا
وَلَيْحِي يَادَ كِيرِي رَبِّي بِهِي قَلْبَ مَنجَا
حَيَا وَنَحْيَا أَنْ هِيلَ كَنَّا جَانِشَانِي إِيْمَانَا
رَفِيقُ تَيْبِي سَنَدُ سِ شَقِي شَيْطَانَا
چَدَنِي نَمَانِ كِي جَا فَرَضُ سَنَدِي آلَه
مَرَضُ كَنِي كُورِ جَوِشِي تَهْمُ كَا
مَتْسِ لَعْنَتِ آلَه جِي هُوِي هَمِي شَاه
اَكْهَمُ كَرِيْسِ جَنَّةِ كَنَّا بَلَنْدِي پَرَا
نَهْ هَنْدُ وَقْدَرَةَ كَلِمَتِي وَفَتِ سَكْرَاتَا
اِيْهِ حَرَامُ اِنْسَانِكِي تَكَارَاتِي سَائِي حَيَوَانِكَا
پُتَا اِيْهِ كِتَابِ فَتْحِ الْقَدِيرِ مَهْمَرِي تَوَارَا
تَرَعَامِ حَنْفِي مَذْ هَبْ جَانِجِي عَادَةَ اِيْهِ اِهَا
جِنِ كَرِيْنِ حَرَامُ تَوَلَّسُو هُوِي حَرَامُ قَطْعِي لَيْلِي
ذَا رَا دَلِيلَ تَطْعِي زَكْرِيْنِ حَرَامِلِي تَوَلَّسَا
هِي حِكَايَتِ عَجِيْبِ كُنُونِ سَيِّي كَنِ كَجَاهُ
تَهُوْ وَلِيْ هِي كَرُو كُوعَا لِيْنِ مَنجَا
سُوْ هَدِيُوْ اَبِيُوْ دُونِ كَرِيْمِ كَارِنِ عِبَادَتَا
تَانِ هُوْ بُوْ تَوِيْنِجِ جُوْ كُوْ اِيْ مَوْجُوْدَا
يَهْ تِيْ چِيُوْ پَدَرُوْ مَهْرُوْ كَلَامَا

شَالَ رَحْمَةً كَنَارِجِي هُوَ نَا اَمِيدُ اسْوَشْخَصَا
 جُو يُو كِي مُنْكِ كَا يِي رِي يِي مِنْ هِم كَا
 تَزَهْ پُچُو تَهْ كِي تَهْ وَلِي پَا كَا كَنَا
 تُو كِي كَن يُو كِي هُو كِي كَن رِي جِي دِنَا
 تَا وَكَا گَا لَا يُو تَهْ هِس شَجَر شَوْق مَن جَا
 جَدَهْ رَا يُو اَبْلِيْس كِي خَا وَنَد مُلْك خُدَا
 تَزَهْ رَكِي دُ شَمْنِي دِلِم مَرْدُو دَ مَلْعُونَا
 سِرَا وَلَا دَحْضَرَا اَدَم رَجِي جُو وَ دِي دَرِيَا
 جِي تَرَا يُو مُنْكِ اَكِي اِنْهَمْ جِي سَبَبَا
 تَن كَد سِ گَمَرَا اِن جِي اَوَلَا دَكِي گَنُو اِيَا
 يُو هَلِي وِئُو هَا وِي دِي دُ شَمْن سِنْدُو
 وَ يِي اَيُو مُنْكِ كَنَا هَا وِي دُو دَحَا
 اِهِي اَشْرُ تَدَا يِي جُو مُنْكِ اِنْهَمْ سَبَبَا
 يُو اِي جِي وَ دُو اِن جِي قَلْب تِي نِيَا اَللّٰه
 قَا دِرُنْ تُو يُو كِي كِي سُو مُنْ مَرْدُو دَا
 جَتَهْ اَخِر زَمَانِ تَمَارُنْ هَتَا اَشْرَعِيَا
 تَزَهْ لَدِي قُدْرَة يُو كِي اَبِي اِي جِي اَبْلِيْسَا
 يُو اِي جِي يُو كِي مُنْكِ يَلِيد مَتِي زَمِينَا
 هِينَا وَ دَا كَرَفِي سُو رَجِي مَتَا مَرْدَنَاء رِي جَا

اِنَّهُمْ تَزْتَنِيْسَ تَيْسَ اءُ پَيِّدَا
 جِيْكَو پَيِنْدُو دُ كَرُو جَانِيْ مِنْ مَنَجَا
 نِيْكَرَنْدُو رُوخ تَهْجُو سِيْ ذَا دِيْ تَصْدِيْعَا
 تَيِنْدُو جَسُو تَهْجُو قَبْر مَرْجُوِيْ سُوْرَا
 مَهْ تَيِنْدُو سِيْ كَدَّهْ جِهْرُو دَنْدَ كُتِيْ جَهْرَا
 هُنْدُو هِيْكَانْدُو اَبْلِيْسِيْ مَنِيْ مَحْشَرِيْ مَاْكَ
 دُجْ خَبَرْتِيْ خِيْشِيْ كِيْ جِيْ وَا پَرَا يِيْنِ مِنْهُمُ كَا
 وِيْدِيْسِيْ اءُ دُو زَخْمِ قِيَامَتِهْ دِيْهَا
 هَمْرَاهُ هُنْدَا مَنِيْسِيْ طَالِبِ مِنْهُمُ جَا
 عَا قِبَةَ جَزَا اَنْ اَنْدِيْ جِيْ اِلَهِيْ اَتَشَا

لَا مَلِكُ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَ مِنْ تَبِعِكَ
 مِنْهُمْ اَجْمَعِيْنَ دِيْ جِيْ كَرِهُو دَا
 مُوْرَا كُوْ مَعْرِكَ اَمْثَلْ مَهْتِيْنِيْ شَا
 هِيْلْ مَنَجَانِ هِيْكَرُو فَا تِيْ وَا تِلْ وَا هِيْنِ لَاءِ
 كِيْئُو اِيْنِيْ كَرِيْشَلْ سُوْ يَرِيْ يَتِيْشَلْ پِيَا لِيْكَ
 چَرُوْ اَجَلِيْنِ چَرُوْءُ شَا كُوْرَا كَسُوْ يِيْ لَاءِ
 جَا كُوْ مَنِيْ كَرِيْ مَنِيْ كِيْ تَانِ دِيْنِ جَوَابِ چَرُوْ
 تَا هِيْ اَفِيْنِ كِيْنِ دُرُسْتِ كِيْ جَلْ كَرِيْ اَسَانْكَ
 بَلْكَ جَدَّهْ كَنْزِيْنِ چَالِيَهْ وَ رِيْهْ اِيْجِيْ حَارِ مَنَجَا

تَذَه لَا زَمَالَهٗ اِنْسَانِكَي تَكَا يِي اَفِيْمَا
اَمِيْن مَنجِه كِيْن تَهْجِي فَاِئْدَا يِي حَد شَمَارَا
جِن تَيْس قُوَّة اَكْرِي هُوِي هَيْشَه جُتَا
پَر كَارَت خَبَرْنَا مَكَا جِي كُورَا كَدَابَا
تَه جِي كِي مُصِيْبَهٗ مَذْكُورِي مَنجِه پَنج جِي پِيْنَا
بِي سِيَا اَمِيْن مَوْجُود مُصِيْبَت مَنجِه پُر اَفِيْمَا
شَيْخ عَلِي قَارِي فَرْمَا يُو مَنجِه شَرْح مَشْكَا تَا
تَه مَنجِه كِيْن اَفِيْم جِي سَتَرَا فَا تَن اِه
نَدِي اَفَاة جَاتَن سَاهِرِي سُنَجَاه
جِن نَلَهَن دُوقْدَرَهٗ كَلِي تِي مَوْتِي وَيَا
هِي حَكَا يَه يَقِيْن پَس بَد جَا كِي بُوْرَا
تَهُو شَخْص هِي كَرُو بُر رُكْن مَنجِهَا
هُو مَشْغُول رَيْس رَات رُوز مَرَا
پَر كِيدُو هُوَا اَفِيْم كِي جَهْل جِي سَبَبَا
جَدَهٗ تَيْس وَقْتُ وَفَا جُو تَذَهٗ اِيَاو لِيْن اِنْسَا
اَجِي كِيَاء سِرَا جِه كَلِي جِي جُو مَتِي مُحَمَّد شَاه
تَان يَا نَا نَا لَا بُتَر جَانِكِيَا سَنَد هِي سَرُ بَان كُنَا
يُوء اُنْهَم نَالِن كِنَن پَس تَتُو قُوْت فَنَا
مَا رُوِيَا اَفْسُوسِم جِي حَاضِرَات هُوَا

جَهْرُ وَبُرْكَ نِكُو دُنْيَا مَجَارِيهِمْ اِيْمَانَا
 تَان حَاضِرْهُوَان مَجْلِسْ كُو كَامِلْ كَمَالَا
 تَهْ كِيُو وَيْتَهْم مَرَا قَبُو مَنَجَرَانْهَمْ مَآگَا
 تَان يَتُو جَوَاب اِيكِي كُون تَسْلِي سَنَ
 نَهْوَايِي شَخْص حَبَا تِيْم كِيْدُو اَفِيْمَا
 يِي رَسِي مُصِيبَت اِيكِي اِنْهَمْ جِي سَبَبَا
 حَيْف تَن جِي حَالْ كِي وَوُو وَوُو وَوُو تَن كَا
 جِي سِي سِي خَبَرُ وَرِئَا نُو بَكِيَا
 سِيَا دِيَه قِيَا جِي اُو وَ شَاهَت هَدَا
 وَلَوْ تَلَاذ وَ قَفُو اَعْلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا
 نَزَدَ وَلَا نَكْذِبُ بَايَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ
 مِنَ الْمُؤْمِنِينَ كَنِيُو يِي قَهَّارَا
 جُو كُون قَلْبِس تَابَهُو عَذَابَا
 لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 بِتُوبَابِ حُجْرِن جُوسِهُو سَبُوجَا
 جِي حُجْرَا كَايِن مُوچِرِن جِيْدِي غَافِلْ كُرَاهَا
 وَيَكْل تَنِيكِي وَتُو كَن اِيي اَحْمَقَا
 وَيَتَا كَلِن خَرَس سِي كُو كِيَا كَمَرَا
 جَا كُو مَكْرِي كَدَه تَن مُوڏِيكِي مَنَعَا

تَانِ يَا كُوْجَا كَهَنَ كَلَامَسِي كُوْرَا كَارْمَهَا
 تَا هِي هِيْبَة يَحْنِ رَا كَانِمِ بِي حَدِ بَسِيَارَا
 جِن جَذَه وَنَجِي جَنِكِي كِه يَحِي دُ شَمْنَدَاه
 تَذَه پَسَنْدَه مَهْنِ سَاهَنِيكِي پُون مَبْرَكِي هِيْبَتَا
 اِنُوْم كَارِن رَا كِي تَا نَاهِي اَسَا هِيْبِي كَا بِي نِيْتَا
 پَر كَارِن خَيْر نَاهِي كَا جِي جَهْوَل مَرْد وَ دَا
 تَهْوِي هِيْبَة اَصْحَابِنِ بِي جِي اِيْرَا پَارَا
 پَر سِي هُوْءَا شَرْعِي مَرِي مُحْكَم مَضْبُوطَا
 حَضْرَة رَسُوْل فَرْمَا يُوْ عَالَمِ پَنَاهَا
 جِي كُوْ شَخْص وَ دَا يِي مَوْرُو وَ حُجْسِن كَا
 جِي مَرِي اِنْ حَالَتِي سُوْ خَرِيْل خُوْ اَرَا
 تَه مَقَرَّر كَنْدُو جِي اِيْ اِنَجِي قِيَامِ دِيَه اللّٰه
 مُقَابِلِ سِيَكِه وَ اَر جِي مَرَار سَيِّن جَا
 جِيْتَا چِنْدَا كُوْ شِتْ اُنْ كَرْنَلِ جُوْ هَذَا پَرُوْ جِيْتَا
 نَالُوْر كِن اُنْ شَخْصِ كِي مَلِيْك كَجَر مَلْعُوْنَا
 جَذَه اَتِيْنْدُو قَبْر مَنَجَا سُوْمُوْر وَ مَلْحُوْدَا
 تَذَه لِيكُوْ هُنْدُو اِنَكِي بِن اَكِيْنِ وَ چِيْتَا
 رَحْمَة كِنَا اللّٰه جِي اِيْ هِنَا اُمِيْدَا يِي شَخْصَا
 سُوْ كِنَا شَفَاعَة مِهِي بِي بِيْزَارَا

جَہتے شَفَاعَۃً مَہِجی بِشِی حَرَامَا
 بِہِ رُتِہِ سُو کَنَارَبَ رَحْمَانَا
 کَرِے قَبَر تَنگَر تہ کَمِیَنِ تِی مُلک جُومو
 اِتِیَارِیدُ وَاَن دُوہ مَنکَر وِکِی عَضَب مَنجَا
 پُن جِیکُو وَاِی مَوُر وِ مَحْسَن کَا
 نَدَاخِل بِتِہِ مَنجِ پِنِت اِی حَلَال مَکَر حَرَامَا
 اِلْبَاس اَن شَخْص جُو سُو پِط حَرَام اِہ
 نُو دَاِی مَحْسَن کِی کُو شَخْص مَکَر مُنَافِق مَرَدَا
 هُوِی اَن تِی لَعَنَتَ اللہ جِی اَسَن دِی مَلکِکِنَا
 پُن مَرِن مَارِن جِی هُوِی مَتِیس لَعَنَتَا
 مَکَر جِی کَرِی تُوہ سَجِیس مَوِی دُوہ مَوِی
 تہ مَنجِشِی اَن بَنَدِکِی اِی مَرِی مُصِیْبَتِہِ الْوَاَحْسَا
 ہِی حَکَاِیَتِ ہِی کَن پَس سَارِی سِیجَاہ
 تہو شَخْص ہِی کَرُو کُو عَارِ فَن مَنجَا
 تہ سِی لَدُو سَہُو اِہ رُو عَجِیب اِیَارَا
 کَر مَرِٹَا اِہِن مَارُو مَنجِ حَشَر جِے مَکَانَا
 تُو حَکَم حَکِیَم جُو تَن مَرِن کَا
 تَکَر هُوَا اِہ رَب کِی سَارِی سِی سَجِدَا
 کَرِ پِنَا سِی سَجِدِی م تَدَہ تہ وِیرَا

مگر جماعت هین کړی چې هو سورن جهره
 د انري هین تهری جهری تین مرونگا
 جان کړن مجر سحر په تان لهن نقد رت
 کړی رهین د انری زمین تی تشاعلر ایا
 تنه و تشو عجب عارفیکه د سې حالت سا
 تان تمس اواز هاتقی جو سوا کتن سا
 تهوای دنیامرگا بیدامو گا چوسن
 کالی رسی مصیبه انکه انهم چه سبب
 انما یدعوه حزیه لیکونوا من اصحاب السعیر
 اندا حقایق پاکه رنگا تین پایا محتمم
 جامه رنگا تین چو تاتا متج کسوی کور
 پتل بدن پتکا تامعصر مضبوطا
 اگلا کړن اچین بشار عفرانی نیت لاء
 بی ولا کړن ویس تاسنجان سینگار لاء
 او اندا هند ا خیر تم اگهم اکارا
 رب کاسیه فی الدنیا عاریت فی الاخره حیو احمد
 جان کوجوی تهکی تان کړن عذر اها
 تمتع ا سانی که که هو کجا رت
 چن هو یغمبر پاکه تی پک کار ولبا سا

وَهَلِيهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ اِي حُجَّةٌ هُنَّ جِي اِه
 تَجِي مَعْنِي مَجْرُ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ اِهْرِي لِكِي اِه
 پِي اِيهِي مَعْنِي عَلِي قَارِي مَجْرُ شَرَحِ شَمَائِلِ
 اِهِي فَتَاوِي حَمَادِي مِهْمَرِي سِي تَوَارِ
 تَهْ فَرَمَايُو فَضْلِ سِ حَضْرَةِ مُحَمَّدٍ مُخْتَارِ
 تَرَكُو اِي پِي اِي كِنَاكَ اِي لِبَاسِ
 اِهِي كَارُو لِبَاسِ كِنَا سِنَا كَارُ شَيْطَانَا
 اِهِي نَسَائِمِ كِنَا عَبْدُ اللَّهِ بِرَعُمَرَا
 تَاوِي وَيُسَ مَجْرُ خَدِ مَتِ خَلِيلِ
 جِي بِه كِيَرَا مِهِي اِنَكِي سِي هُوَا هَايِيْدَا
 تَانِ دَمَرَايُو مَنِي مَتُو مِيرُو مُحَمَّدِ شَاهِ
 فَرَمَايَاوُ تَوِيحِي اِي لَافِي وَجِهِي كَنَدِي نِيكَ
 جِي تَرَكِي وَجِي وَجَالِي كِي يَارَسُوْلِ اللَّهِ
 تَانِ چِيَاءُ اِي لِي وَجِي رَنُ چِي رِي جِي چِيَا
 پِي اِهِي شَرَحِ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ مِهْمَرِي چِيَارَا
 تَدَنَّا يَغْمَرُ كِه شَخْصِي كَارَا بِه كِيَرَا
 تَانِ فَرَمَايُو فَضْلِ سِ بَزْمَلِ نُوْرِ هُدَايِ
 حَقِيْقُ اِي اِهِي لِبَاسُ كِفَارِ نَجُوْمِدِ جَنُوْتِهِمْ كَا
 نِيخُو حَدِيْتِ جِيْبِ جِي شَا فَمِ خَيْرِ وَرِي

اِهْ کَلَامُ کَرِیْمُجُو وَاحِدْ جُو وَحِیَا
 وَمَا یَنْطِقُ عَنِ الْهَوَا اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْیٌ یُّوْحٰی
 بِیْ نُوْرٍ یَّمْسُ اَحْذِیْنِ مِمَّا نَزَّلَ بِیْنِیْثَلْ یَلِیْدَا
 اَکِیْ جُو اَکَلَا وَحِیَا سِیْنِ وَقْتَا
 وَحِیْ جُو وَثَلْ سِیْنِ کَنْ سُوْدَا سُلُوْفَا
 سَابِجِ جُو سِیْجَا سِیْنِ وَهَنْ رَنْ وَتَا
 سُمَهَا یِ جُو سُوْرِیْمِ سُمَهَنْ سَوَارَا
 صَبَحْ جُو سُوْرِیْمُوْعَانْ اُتِیْنِ اَوِیْرَا
 جَانْ کُوْچُوْیِ تَنِکِیْ تَشِیْرُوْیْمَا زَا
 تَانْ پَانْ کَهَنْ کُوْرَا کُوْجَا کَلَامَا
 تَمِیْنِیْ مُسْلِمَانْ تِیْ مَارِیْ نَکُوْیَا
 حَجْ هَلَنْدِیْ حَاجِیْنِ سِیْآیْدِ یُجُوْرَا
 جِیْ اَءَا دَمَنْدَا بَهْشْتَنْ تُوْهْ تَا سِیْ جَلِیْدَا سِ
 پَانْدَا هَمْ جَا اِهِنْ مَتَا شَخْصِیْ کَنَاشَقِیْ
 شَیْطَانَا بَیْنِ هُوْ وَدُوْرُتُوْرَا بَلِیْسِ جُوْمِیْرُ دَرْگَا هَا
 جَرَهْ کَلِیْسِ اِکِیْ اَمْرُ سِجْدِیْ جُوْتِ کَرَا اَدَمْ کَا
 تَانْ نَکِئَا سِجْدُ وَتَهْکِیْ تَکَبُّرْ جِیْ سَبَا
 تَدَهْ تَرَا یُوْتَهْکِیْ کَنَآ پَهْجِیْ رَحْمَتَا
 اِیْ تَانْ سِجْدُ وَتَهْکِیْ جُوْجَهْتَا لَیْسِ هِیْدِیْ جَبَا

پَرِجِ نَكُنْدَا سَجْدُورِ يَكِي كَهْرُ وَ تَخَالَا
 هِيَجْدَا هَاوِيَم تِينْدَا خَجَلْ خُورَا
 جِيَهْمُ فَرْمَايُوفَاتِقْ پَا كِيَزِي بِرِيَان
 تَدَا عَزْدُ هُو سَلَامِ يَهُودِي تِيءِ مَتِي نَصَادَا
 مَدْرُ هُو سَلَامِ تَنَكِي جِي يَهُودِ مَهِي اَمَتَجَا
 تَان كِه شَخْصُ يَحْيُوكَا يَنْغَمِرْ خُدا
 تَان جِي سِي پَانَكَا اِقَامَتِي نَاجِي حَاضِرْتِي مَتِي جَمَاعَتَا
 تَحْفِيْقُ اِهِي وَاڊِي دُورْ خِيَم وَ ڌِي عَظِيْمَا
 نَالُوتِه وَ ڊِي جُو هَاوِيَه چَو نَشَا
 اِهِي عَذَابُ تِه وَ ڊِي مَكُونُ ڌَا ڊُو اِپَارَا
 اِهِي جِي رُوتِه وَ ڊِي مَس كِي گَزْمِيَا
 پَنَاهُ گِرِي دُورْ خُ تَه كَاسِي كِه ڌِي سَوِيَرَا
 اِهِي تِه وَ ڊِي مِهِي گِرُو كُوه عَظِيْمَا
 نَالُوتِه كُوه جُويِي وَ يَلْ چَو نَشَا
 پَنَاهُ گِرِي وَ ڊِي تَه كَاسِي كِه ڌِي سَوِيَرَتَا
 اِهِي تِه كُوه مِهِي گِرِي صَنْدُوقُ كُنَادُ وَ ڌَا
 پَنَاهُ تِه صَنْدُوقُ مِ چَو نَشَا گِرِي دَشَا
 جِي اِچِي تِه كُوه گِرِي دَشَا مَتِي زَمِيْنَا
 تَه پَرِجِي وَ جِي دُورْ زَمِيْنِ جَالِي عَالَمُ خَرَابَا

پناه گریے کوہ تھکا سیکہ ذیہ رُی سؤمر تبا
 اھی تہ صندوق منجہ کار و نانکہ لگہ تہجو مہنہ
 پناه گریے صندوق تھکا سیکہ ذیہ چار سؤمر تبا
 اھین منجہ وات تہ سیجی دندوڈا اپارا
 د کیدو تن دندیس کی بی نمازی بدکارا
 پی ہی جگایت ہیگری بد جا کے پورا
 نہ مئی بغداد مرعورہ ہیگری سودا گور منجا
 اچی اپنیاء درواز و گرجو تہ کار ہو غسلا
 تان رکبو اھی وات تہجی واتی نانک سائیں سٹواہ
 تی حیران عورہ نہ قادری مئی تہجی غسلا
 چوپوان مپت جی پی عور سنکا
 تہ کجاسترا نجوم کجاس خوار و رسوا
 پور چپو پوتہ مپت جی تہم نانک گ
 تن ایوا ہی اذیس اللہ جی ای پت مئی افس
 اللہ آس دینداس غسلا نیکی تن فی پاسی ان گنا
 پور تن کجہ بیہم جی ہوئی سوامرا
 تنہ نیگری نانک ویتو گرجی چوئم تئو منتظرا
 تی بی غسل کفن تہکی وداہ جی اتا
 اچی نانک سٹو تہیں رکی وات مئی واتا

چِيَاءُ پُر سِڪِي تَهِي ڪَمَن ڪَنَّا
 چي پَر ندي هئي نمازَ کي منجه وقت اوڀرا
 پوءِ چيو پُرس ته هري حالتَ تيجي ڇي پُڙن اوڀرا
 ۽ ڪهري حالتَ تيجي ڇي اصل نه پَر ندي
 هي ڇڪايتَ ناقصَ جي ساري سنجي
 نه جيڪو هلي سفر نه انه هُئي سائين مَناعُ
 سو ڪري ڀرپُ واهو چورن چڪارنگا
 جهڻ مال تورو سو تورو ڪندو خوفنا
 اهي مثل ايمان جو ادا اهر وڃا جڙا
 جهڻي ايمان تورو سو ڪندو تورو خوفنا
 ۽ ايمان جهڻي جو سو جو ڪندو ڏيڙا
 جن اهي چوري ابلينس جي ڪس ايمان
 پڻ اهي ڪتابن سڃي هي خبرا
 ته اهي انسان چاهي ساس رکن جا
 اچي شيطان سڃڪه ڏيه مؤمن نه اهي تري ساس
 پراي سڃڪه رگه منجا ته جي ڪري سو ڪندا
 ڪارن ڪس ايمان جي تڪرياس ڪافرا
 پرتو اميد رکي ابلينس جيئي مؤمن حيات اِه
 جڏه تي وقت وڃي مؤمن جي نڌه تي نا اميد ابلين

تَه تَوُو نَجِي يَحَايُو يَمَا نِكِي كَنَامُهِي مَكْرَا
تَدَه اَجِي يِرِي پِيَا لُو پَا يِي جَوَانْدُو اَن وِيَا
اَجِي جُو رُبَهَنْدُو مِيَت جِي جِي يَار ذَا نَه
مِيَت كُو رَنْدُو مَنَل كَنَا پَا يِي پَهْسَر مَنَجَا
تَان جُو يِي جُرْتُو هَرُو كُو رُو كَلَامَا
تَه هِي پِيَا لُو پَا يِي جُو ذِيَان تَه مَكَا
جَن تَن جُو ءَز بَا سَر تَه نَا هِي اَلله مَوْجُو دَا
جَان مَنِي جِيَاء مَلْعُو نِكِي تَان تَتُو كَا فِرَا
ء جَان نَحِيَاء مُو رِي كِي جُو دُ شَمَن سَنْدُو دِيْنَا
تَان اِيْدُو دَا يِي يَار ذَا نَه اَنْدُو اَحْمَقَا
اَجِي جُو رِيْدُو پِيَا لُو پَا يِي جُو دُو رُو دُ غَلْبَا زَا
مِيَت كُو رُو دُو مَرْدُو دُ كَنَا پَا يِي پِيَن لَو
تَان پُر جُنْدُو جُغَل سُو اَهِي كَلَامَا
جَان مَنِي جِيَاء مَرْدُو دُ كِي تَان پُر تَتُو كَا فِرَا
ء جَان مَوْتَا يَاء مَلْعُو نِكِي سَا تَ پِيَا يِي اَلله
تَان اِيْنْدُو پِيَر نَجِي يَار ذَوَه پَلِيْدُو پَهْسَر مَنَجَا
اَجِي جُو رِيْدُو پِيَا لُو پَا يِي جُو بَدَنَجَتُ بَدَكَا رَا
وِيَجَارُو كُو رُو دُو دُ بَدَنَلَكَا پَا يِي پِرْت مَنَجَا
تَان پُر جُنْدُو جِرِيْل سُو اَهِي كَلَامَا

۞ جَانِ مَيِّيَا ۖ مُتَّلِ كِي تَانِ پُنِ تِسُو كَا فِرَا
 ۞ جَانِ فِرَا يَا ۖ قِتَلِ كِي كَرِي ۖ فَا تَبِي ۖ فَضَلَا
 تَانِ يَحِي ۖ يَا لَوِ يَلِيدُ سُو پَتِيدُ ۖ مَه پَتِي ۖ كَا
 پِتِ دِي ۖ يَحِي ۖ يَحْنَدُ ۖ وَ تَوْ جَنْدُ ۖ وَ هَرَا لَفَا ظَا
 لَر تَو مُتَو مُنْ كِي اِي مُو ۖ مَن مَر هَا تَا
 جَن تَو وَ يَحِي ۖ يَحَا يُو اِي مَانِ كِي ۖ كَنَامُ هِي مَكْرَا
 اِي ۖ جَا يَرَا نَ بَا ۖ هَرِي ۖ يَا اِي جَا
 تَه ۖ هُو شَخْصُ هِي ۖ كَرُو ۖ جَنْدَا ۖ هُو اِجَهِي ۖ اَبُو ۖ كَرِيَا
 عَا يَدِ عِبَادَه ۖ اَكْرُو ۖ مَشْغُولُ ۖ يَس مَوْلِي
 جَدَه ۖ تِسُ ۖ وَ قَتُ ۖ وَ فَا تَجُو ۖ تَذَه ۖ اَبُو ۖ لِس اِسْنَا
 اَحِي ۖ كَنَائِس اِي ۖ مَكَلِي ۖ تِي ۖ تَه ۖ جَو مُتِي ۖ مُحَمَّدَا
 مَه ۖ مَوْتَا يُو ۖ اَبُو ۖ زَكْرِيَا ۖ تَهْمُ شَخْصُ ۖ كَنَا
 تَذَه ۖ پِتِ ۖ وَ رِي ۖ كِيَا ۖ كَلَمِي ۖ تِي ۖ اِي ۖ تَهْمُ ۖ كَا
 تَانِ ۖ مَه ۖ مَوْتَا يُو ۖ اَبُو ۖ زَكْرِيَا ۖ تَهْمُ ۖ كَا
 چِيَا ۖ يَسُ ۖ پُنِ ۖ يِرُو ۖ تَرُو ۖ تَجُو ۖ كَلُون ۖ قَلْبُ ۖ مَنجَا
 چِيَا ۖ تَا ۖ تَه ۖ جَنْدُسُ ۖ هَرَا ۖ هَرَا ۖ لَفَا ظَا
 يُو ۖ اِي ۖ يِهُو ۖ شِي ۖ مَتِي ۖ اَبُو ۖ زَكْرِيَا
 تَذَه ۖ مَاتُ ۖ كِي ۖ يَارِ تَو ۖ كَنُو ۖ حِيرَانَا
 جَدَه ۖ اَبُو ۖ هُو ۖ شَمِ تَذَه ۖ چِيَا ۖ يَار ۖ كَنَا

تَكْهَنِيْ جِيَوْمَنِيْ دِي خَبَرْمُنْهُمُ كَا
چِي تُو كِي اِيَه كِيَم كَلِي تِي سَرِي يِيَا
بِه يِيَا مَه مَوْتَا يِي تِرُو يِي رُو كِي نَا كَا
تَان چِي وَا بُو زَا كَرِيَا هِه رُو كَلَمَا
تَا اِيُو اَبْلِيْسُ مِنْ وَتِ هُو تَهِيْس يَانِي جُو قَدَحَا
اِيِي جُو رُو وُجَر تَرِي مُهِي جِي يِيَا رَا ذَا نَه
چِيَا تَكَا اِهِي اَحْتِيَا جُ تُو كِي يَانِي ذَا نَه
چِيْم اِهِي اَحْتِيَا جُ مَنِي كِي كُون يَانِي ذَا نَه
تَان چِي چِي تَنْ جِي تَه نَا اِهِي اَللّٰهُ مَوْجُو دَا
تَهِي يِيَا لُو يَانِي جُو دِيَا ن تُو هِمُ كَا
تَان مُون مَه مَوْتَا يُو اَنْدِي اَبْلِيْسُ كَا
تَدَه يِن چِيَا بِيُو يِي رُو اِهِي كَلَمُ جِي رِي يِيَا دَا
مَنْ مَه قِي رُو اَن پَلِيْد بَا رِي كَنَّا
تِرُو يِي رُو يِن چِيَا اِهِي كَلَمُ جِي رِي يِيَا دَا
چِيْم تَه تَا وُجَدُ سِ هِرْ كَزَا هِرْ رُو كَلَمَا
هِي يِيَا لُو يِي تِي يَكُو يِي تِي دِي يِي پَلِيْدَا
جُو قِي رِي مَه يِي رَا بَرُو يِي رُو كِيَم اَن كَا
سُو كِيَم شَقِي شَيْطَانِي نَكِي رَا هِمُ كَا
هَان تُو شَاهِدُ مَحْجَا اَلْوُجَانُ كَلَمُ قَلْبُ مَحْجَا

سُخْرُونَ اقْصِ جُؤَاجِي بِشُؤْمَامَا
 تَبِيَّهُ الْخَبَائِثِينَ نَالُورَكِيمَتَهَا
 عَرْضُ هِي اِسْمَاعِيلَ جُؤَسُهُوَسَا لِكْنِثَا
 تَدُوِي عُمَرَا كَا جِي حِرْصَ مَجْهَ هَوَا
 هِيرِثَاءُ هَتَّ حَرَامَكِي كِنَاءُ نَظَرِنَهَارَا
 كِنَاءُ كِلَاءُ غَيْبَةٍ پَسْ ظَاهِرَ رُبَانَا
 جِي چِيچِيَاءُ جُغْلِي كِنَاءُ كَبَا
 يَآپَ كِيَاءُ پِيرَ لِسِ پَسْ هِيَنَ حَرَامَا
 يَكَا عَهْدُ اللَّهِ جَا اللَّهُ جَا لَكِي چِي شَيْطَانَا
 پَسُو حَالِ حَقِيرَ جُؤُكَنَ هِي هِي حَيَوَانَا
 كَرَهُو دُعَايَه دَرُویش كِي مَنَكِي رَبِّ مُلَا
 تَدَمِي دِينَ مُحَمَّدِي پُحْنِسِ پَسَا هَا
 كَرِيَانِ يَادِ كَلُونِ وَيُنْدِي جَانِ وِيرَا
 اَنِكِي پَسْ مَرَهِي مَن دَنِي ذَاتَار دُوَه كُنَا
 وَنَجْرَ چَالِ اِيْمَانِسِ مَوْتِ جِي وِيرَا
 جِي حَيُو كَلُونِ كَرِيَمِي جَنَّةَ هُوُجَاءِ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

تمت وبالخير

په مجموعه مالکان مطبع قلم الکريمه مسجد نبی مطبع خاص میر چایا

تعارف ۽ پروگرام

تاريخي قديم شهر کهڙا جي هاشمي مخدوم خاندان جي تاريخ ساز ۽ حسيني سنت جو احياءَ ڪندڙ عظيم روحاني و علمي شخصيت سيدنا مخدوم عبدالرحمان شهيد رح جي ياد ۾ هيءَ خالص علمي، ادبي، تحقيقي ۽ غير سياسي ادارو سال ۱۹۹۶ع ۾ قائم ڪيو ويو، جنهن جو باني و مستقل صدر جوان همت مخدوم نديم احمد هاشمي ايم اي، ايم فل آهي، جيڪو پنهنجي مخلص ساٿين جي سهڪار سان رات ڏينهن اڪيڊمي جي نصب العين ۽ پروگرام کي عملي جامون پهرائڻ لاءِ هم تن مصروف و ڪوشان رهيو. هن اداره جي اغراض و مقاصد ۾ سرفهرست آهي: هن خاندان جي مشاهير جي علمي و روحاني تصنيفات و تاليفات جا ترجما ڪرائڻ ۽ انهن کي نئين رنگ ڏنگ سان شايع ڪرائي منظرِ عام تي آڻڻ. گذريل سال سجاده نشين ۳۰ مخدوم شفيع محمد سائين جو دلاويز تحرير وارو، معلومات جو پندار ڪتاب 'تاريخ و تذڪره بزرگانِ سنڌ' هن اڪيڊمي طرفان ڇاپرايو ويو، جيڪو شائقين وٽ هٿڻون هٿ قبول پيو. هن سال 'حضرت مخدوم عبدالرحمان شهيد کهڙائي' ۽ 'پرين پريان لوءِ' جهڙا منفرد ۽ تحقيقي ڪتاب منظرِ عام تي اچي رهيا آهن. ان کانپوءِ مشهور مستند حواله جاتي ڪتاب "تذڪره مخاديم کهڙا" (مؤلف: مخدوم الله بخش عاصي رح) ۽ "آئينه جهان نما" (ٽن جلدن ۾) تصنيف حضرت مخدوم محمد عاقل رح جا سنڌي ترجما- توڙي مخدوم امير احمد ۽ مخدوم شير محمد سائين وغيرهم جن جون

علمي و ادبي تحريرون پڻ ڇپائڻ جو پروگرام آهي.

الحمد لله، جڳ مشهور محقق عالي جناب ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ، محترم ميڊم ڊاڪٽر حميده ڪهڙو، جناب نواز علي شوق، جناب ڊاڪٽر خضر نوشاهي، جناب نور احمد پٺاڻ، جناب ڊاڪٽر تنوير عباسي وغيره وغيره جهڙن نامور اديبن جي رهنمائي، مشورا ۽ ادبي سهڪار پڻ هن اڪيڊميءَ کي حاصل آهي. ڪهڙا جي واحد، حال حيات، گوشه نشين ادبي شخصيت استاد عاصي ڪهڙائي سومرو پنهنجي دلي اتساه ۽ سرگرمي سان هن اڪيڊميءَ جي اشاعتي ڪم ۾ سرگرم آهن. هن ادارہ آڏو خاندان جي تاريخي نوادرات، تبرڪا خواه قيمتي قلمي مسودن جي تحفظ لاءِ ابل واہ جي 'شهيد پل' لڳ دلڪش و جاذب 'شهداءِ ڪامپليڪس' جي تعمير جو منصوبو آهي، جنهن ۾ لائبريري، ميوزيم، ديني مدرسو ۽ پڻ ڪي جي ڪان وٺي ڊگري ليول تائين ديني علوم سان گڏ روحاني و ديني تربيت جي مؤثر انتظام وارا درسگاه بہ شامل آهن. جن جي مثالي نصاب ۽ خاڪہ بنديءَ جي تدوين جو ڪم شروع ٿي چڪو آهي.

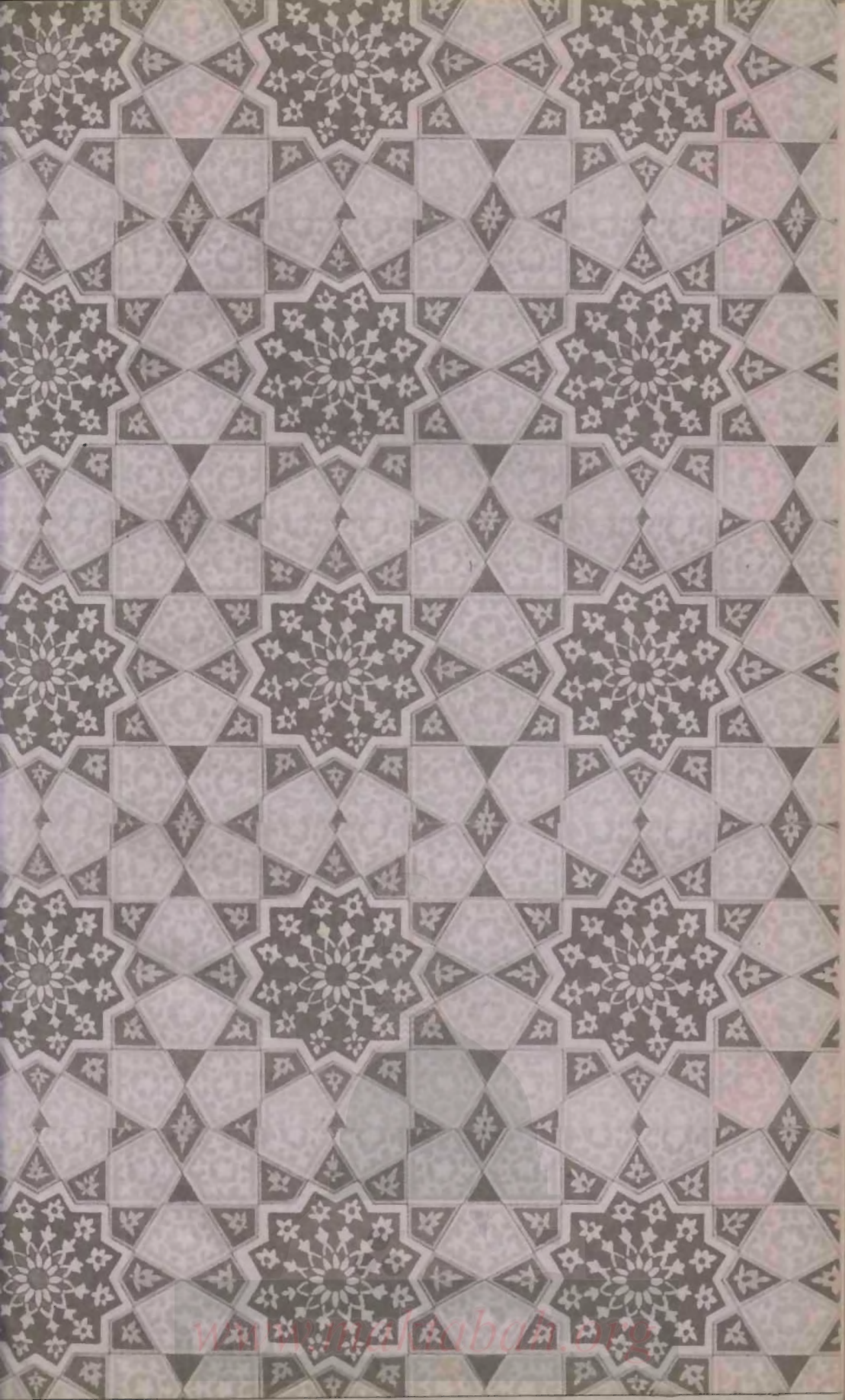
انشاء الله، اسلاف ۽ احباب جي دعائن سان، انهن ذريعي 'خوابديده مسلم ملت جي صحيح بيداريءَ جو فريضہ پاڻيءَ تڪميل تي پهچائي سگهيو.

آمين بجاه سيد المرسلين صلي الله عليه وآله وسلم

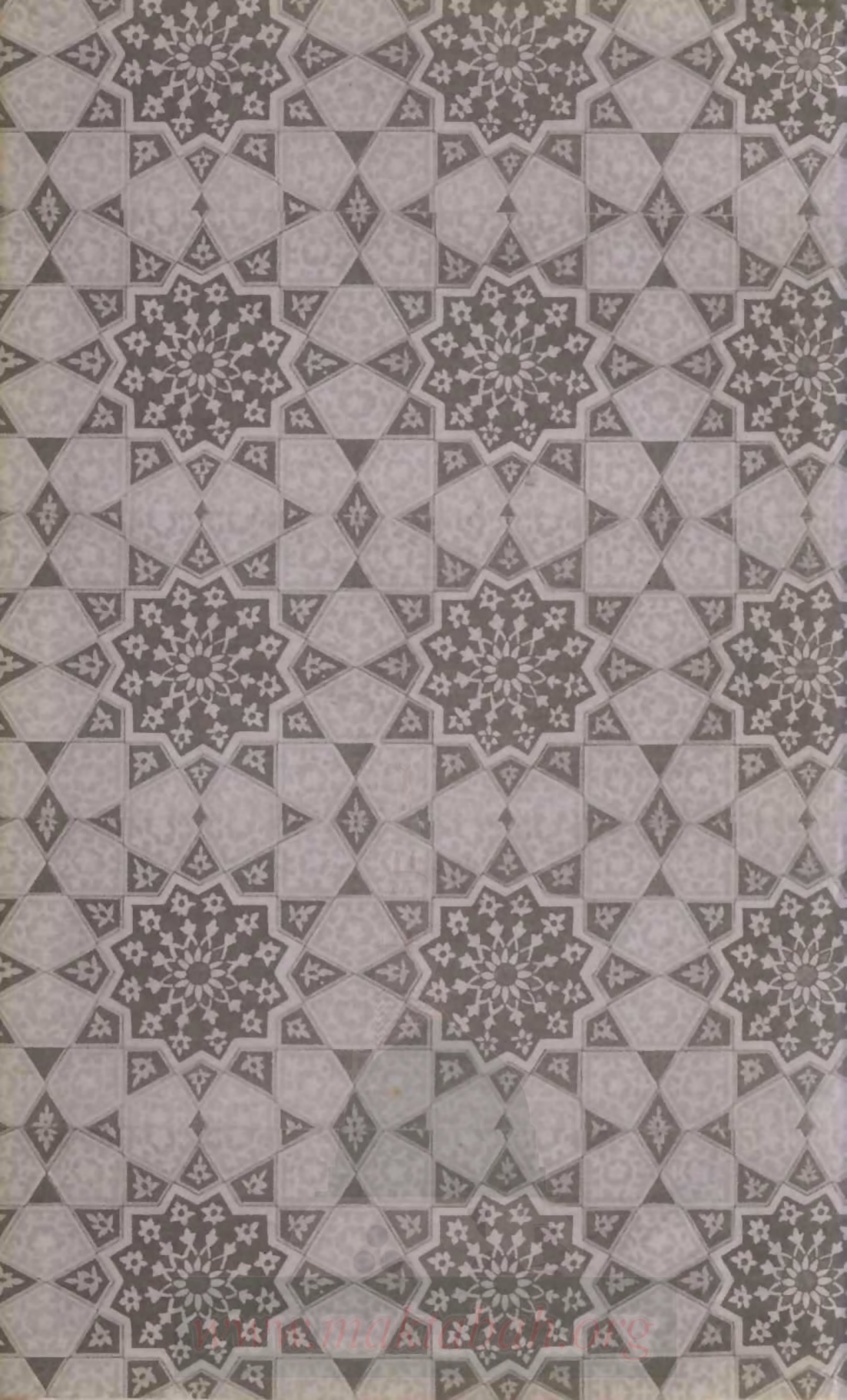
مخدوم عبدالرحمان رحه شهيد اڪيڊمي

ڪهڙا شريف (ضلع خيرپور)

۱۲ صدي هجري ۾، شهر ٺٽي جي نقشبندي عارفن جي
برڪت سان لاڙ ۾ نقشبندي طريقي جو ذڪر فڪر گهڻو وڌيو. اتر
سنڌ ۾ مخدوم محمد اسماعيل رح ٿي ان وقت نقشبندي طريقي جو
يگانو عارف هو... هن ڪتاب ”پرين پريان لوءِ“ ۾ ان مائه ناز
هستيءَ متعلق معلوماتي مواد شامل آهي.

سلوڪ ۽ طريقت، فيض ۽ فضيلت ۾ مخدوم محمد اسماعيل
رح جي اعليٰ مقام جو اندازو ان مان ٿي سگهي ٿو جو علم ۽
عرفان جا ٻه وڏا سلسلا ساڻن رشتيداري، محبت ۽ عقيدت ۾ وابسته
رهيا آهن. يعني شهر کهڙا جي اعليٰ علمي درسگاهن جا استاد
شريعت جا روشن ستارا شهر کهڙا جا هاشمي مخدوم صاحبان ۽
قادري طريقه ۾ علم و عرفان واري اهم درگاه پاڳارا پير صاحبان.
هن ڪتاب ۾ انهن ٻنهي سلسلن تي روشني وڌي وئي آهي.
جناب پاڳارن صاحبن جو مخدوم صاحب جن سان روحاني تعلق
جو سلسلو دائم قائم آهي. وڏي پير صاحب پاڳاري شمس العلماء
شاه مردان شاه صاحب جن مخدوم صاحب جن جي مزار ۽ مسجد
شريف جي عمارت اڏائي مخدوم صاحب سان روحاني محبت جو
اظهار فرمايائون.

ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ

Maktabah.org

This book has been digitized by www.maktabah.org.

Maktabah.org does not hold the copyrights of this book. All the copyrights are held by the copyright holders, as mentioned in the book.

Digitized by Maktabah.org, 2011

Files hosted at Internet Archive [www.archive.org]

We accept donations solely for the purpose of digitizing valuable and rare Islamic books and making them easily accessible through the Internet. If you like this cause and can afford to donate a little money, you can do so through Paypal. Send the money to ghaffari@maktabah.org, or go to the website and click the Donate link at the top.

www.maktabah.org